Download from:aghalibrary.cm

عقیدوی درسونه

(معالم الدین)

لیکوال:

عبد العزیز مطیری

ژباړن:

أبو زکریا إسماعیل الأفغانی

دا کتاب د عقيدې د کتابخانې سايت نه داونلود شوی دی.

www.aqeedeh.com

برښنا ليک: book@aqeedeh.com

په فارسي ژبه کې ځینی مفيد سايټونه:

www.aqeedeh.com
www.islamtxt.com
www.shabnam.cc
www.kalemeh.tv
www.islamtape.com
www.blestfamily.com
www.islamworldnews.com
www.islamage.com
www.islamwebpedia.com
www.islampp.com
www.zekr.tv
www. mowahedin.com
www.sadaislam.com
www.islamhouse.com
www.bidary.net
www.tabesh.net
www.farsi.sunnionline.us
www.sunni-news.net
www.mohtadeen.com
www.ijtehadat.com
www. nourtv.net
www.videofarsi.com

بسم الله الرحمن الرحيم

د کتاب فهرست

د مؤلف سریزه.. ٥

د شهادت کلمه، معنی او غوښتنی يي ٧

لمړي درس: د «شهادة أن لا إلٰه إلاَّ اللَّه» معنی ١١

د تير درس خلاصه: ٢٤

دوهم درس: د «شهادة أن محمداً رسول اللَّه» معنی ٢٧

ځينی هغه شيان چه دغه ګواهي ماتوي:.. ٢٩

دريم درس: د الله تعالی او د رسول اللهﷺ پيروي فرض ده.......... ٣٩

او د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ اوامر دری درجی لري: ٤٤

څلورم درس: د توحيد فضيلت.. ٥١

پنځم درس: د دين اسلام معنی....................................... ٦٣

دایمان اصول او بنسټونه: ۶۹
د احسان معنی: ۷۲
احسان هم دوه درجی لری: ۷۴
شپږم درس: د «عبادت» معنی ۷۹
اووم درس: د کفر بالطاغوت معنی ۹۱
داسی طواغیت چه د الله تعالی پرته یي بندګي کیږي ۹۳
لومړنې ډول طاغوت: شیطان: ۹٤
دوهم ډول طاغوت: هغه بتان او معبودان چه د الله تعالی پرته یي عبادت او بندګي کیږي. ۹۹
دریم ډول: هغه څوک چه دالله رالیږلي وحي پرته په نورو قوانینو فیصلی کوي ۱۰۸
اتم درس: د شرک ډولونه او ورڅخه ویره کول ۱۱۵
شرک په دوه ډوله دي: ۱۲۵
د شرک یو بل تقسیم: ۱۲۸
نهم درس: له منافقت څخه ویره ۱۳۱
لومړي: نفاق اکبر«لوئ منافقت»: ۱۳۱
دوهم: نفاق اصغر «کوچنی منافقت»: ۱۳۱
د منافقینو ځینی نوری علامی: ۱۳۸
لسم درس: له منافقت څخه کرکه او ویرَونه(۳/۲) ۱٤۹
د منافقانو عملونه په دوه ډوله دي: ۱۵۱

د منافق توبه ويستل: ١٦٠

يوولسم درس: له نفاق څخه کرکه او ويرَونه (٣/٣) ١٦٥

د منافق د منافقت سزا:.. ١٦٥

دولسم درس: د اسلام نواقض او ماتوونکي شيان ١٧٩

لومړې ماتوونکې: الحاد:.. ١٨١

دوهم ماتوونکې: شرك اکبر (لوئ شرك):................................ ١٨١

دايمان او اسلام دريم ډول ماتوونکې: ١٨٦

دايمان او اسلام څلورم ماتوونکې: د نبوت او پيغمبرئ دعوا کول. ١٨٦

د ايمان او اسلام پنځم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه دپيغمبرﷺ
دروغجن ګڼل:.. ١٨٧

د ايمان او اسلام شپږم ناقض او ماتوونکې: شك:.......................... ١٩٠

د ايمان او اسلام اووم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه درسول او
اسلام سره کينه. ١٩٠

د ايمان او اسلام اتم ماتوونکې: په الله تعالی او د هغه په رسولﷺ
پوری مسخری او ټوقی کول:.. ١٩١

دايمان او اسلام نهم ناقض او ماتوونکې: د مؤمنانو پرته د کفارو
سره دوستي کول، او په دي کښی دوه کاره شامليږي: ١٩٢

د ايمان او اسلام لسم ماتوونکې: د الله تعالی اودهغه د رسول له
اوامرو څخه سرغړونه:.. ١٩٣

په دی ايمان ماتوونکي څيزونو پوری ځينی اړوند مسايل: ١٩٤

او دغه نواقض دوه درجی لري:.. ۱۹۵
لمړئ درجه: ښکاره او څرګند کفر: ۱۹۵
دوهمه درجه: هغه ده چه ښکاره او څرګند کفر نه وي، نو هغه بيا
په دوه ډوله دي:...۱۹۶
د مرتد حکم:... ۲۰۳

بسم الله الرحمن الرحيم

د مؤلف سریزه

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، أما بعدُ:

بې له شکه هغه څه چه بنده ورته د هر څه نه مخکښې ډیر اړین او زده کول یې ورباندې فرضي او لازمي دي هغه دا دي چه بنده هغه څه زده کړي چه خپل دین ورباندې صحیح وپیژني، ترڅو پرې د الله ﷻ له قهر او غوصې او د هغه د دردناک عذاب ځخه ځان وژغوري، او ورسره د الله ﷻ رحمت او لویه مهرباني لاس ته راوړي.

ما په دې کتاب کښې د اسلام د مقدّس دین بنسټونه او اساسات د ډیرو آسانو درسونو په شکل راټول کړي دي، تر څو یو زده کونکې د اسلام د

مقدّس دین دغه اساسات او بنسټونه وپیژني، او هم هغه څه نه خبر شي چه یو بنده ورباندي مسلمان ګڼل کیږي، او هم له نورو دینونو څخه د اسلام د مقدّس دین بهتري او غوره والې او ښایست وپیژني، او ددي په مقابل کښی د کفر له خطر او بدبختی څخه خبر شي، او ددي ترڅنګ هغه څه هم وپیژني چه د بنده دین او ایمان له منځه وړي او یا یي کمزورې کوي ترڅو وکولې شي ځان ورڅخه وژغوري.

خو د یادونی وړ ده چه ما په دی کتاب کښی د اسلام د اساساتو او بنسټونو څخه یواځی هغه ډیر اړین او مهم مسایل راوړي دي چه پر بنده باندي يي زده کول او ورباندي عمل کول تر هر څه نه مخکښی فرض او لازمي وي، تر څو د لومړنیو زده کونکو لپاره تګ لاره وي، او د پوهانو لپاره یادګیرنه او نصیحت وي، او د ښوونکو لپاره تیارې او یادونه وي.

د لوئ الله ﷻ څخه سوال کوم چه زما دا کار له ما څخه په ډیر ښه ډول قبول کړي، او ورپکښی برکت واچوي، او خلکو ته پری ګټه ورسوي؛ بیشکه الله ﷻ په ډیر ښو صفتونو ستایل شوې اود ډیری لویي خاوند دې.

د شهادت کلمه، معنی او غوښتنی يي

د شهادت کلمی څخه هغه معلوم او معروف الفاظ مراد دي چه: «أشهد أن لا إله إلاّ الله، وأشهد أن محمداً رسول الله».

دغه دواړه ګواهۍ د اسلامي دين بنسټ او لمړني رکن دې، په کوم چه يو بنده د اسلام په مقدس دين کښی داخليږي، نو که څوک دغه دواړه ګواهيو باندی ګواهي ونکړي مسلمان کيدې نشي.

لکه چه عبد الله بن عمر رضي الله عنهما له رسول الله ﷺ څخه روايت کوي چه هغه فرمايلي دي:

«بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لا إلٰه إلا اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَحَجِّ الْبَيْتِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ». [متفق عليه]

ترجمه: «د اسلام دين په پنځه بنسټونو باندي جوړ او ولاړ دې:

لمړې: ددي خبری ګواهي کول چه د عبادت او بندګی مستحق او لايق بل هيڅ څوک نشته مګر يواځی الله جلّ جلاله دې، او محمد ﷺ د الله تعالی ريښتينې پيغمبر او ستاذې دې.

دوهم: (په شپه او ورځ کښی پنځه وخته پوره له حقوقو سره) لمونځ ادا کول.

دريم: د خپل مال زكات وركول.

څلورم: د بيت الله شريف حج كول.

پنځم: د رمضان د مباركى مياشتى روژه نيول». (دا حديث شريف په صحيح بخاري شريف او صحيح مسلم شريف كښى روايت شوې دې).

نو په اسلام كښى لمړنې فرض دا دي چه تر هر څه دمخه د لمړني بنسټ معنى او احكام زده كړل شي؛ ځكه رسول اللهﷺ چه كله معاذ بن جبلؓ يمن ته د يو داعي، بلونكي او ښوونكي په صفت ليږلو نو ورته يي وفرمايل: «إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ... الحديث». [متفق عليه]

ترجمه: «بيشكه ته داسى خلكو ته ورتلونكې يي چه هغوي اهل كتاب او كتابيان دي، نو لومړې يي بايد ددي خبرى منلو ته راوبلى چه: نشته وړ، لايق او مستحق دعبادت او بندګى مګر يوائحى يو الله جلّ جلاله دې، او زه- يعنى محمدﷺ - دالله تعالى رېښتينې پيغمبر او استاذې يم، كه هغوي درسره دا خبره ومنله، نو بيا ورته وښايه چه الله ﷻ پر دوي په هره شپه ورځ كښى پنځه لمونځونه فرض كړي دي...» الحديث.

دا حديث شريف په صحيح مسلم شريف كښى له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روايت شوې دې.

او په صحيح بخاري شريف كښى يي بيا لفظ داسى دې: «فَلْيَكُنْ أَوَّلَ

مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ».

ترجمه: یعنی «ستا لمړنۍ بلنه دې هغوي ته دا وي چه هغوي دې یواځې یو الله ﷻ د عبادت او بندګۍ مستحق او لایق وګڼي...».

ددي خبرې بیان او وضاحت د جبریل ﷺ په هغه اوږد حدیث شریف کښې هم راغلې دې چه په هغه کښې جبریل ﷺ له رسول الله ﷺ څخه ددین د مراتبو په هکله پوښتنه کوي: چه هغه اسلام، ایمان او احسان دې، او بیا رسول الله ﷺ خپلو صحابه کرامو ﷺ ته وفرمایل: دا پوښتنه کونکې جبریل ﷺ وو، تاسو ته ددې لپاره راغلې وو چه تاسو ته ستاسو دین درزده کړي.

نو ددین له کارونو څخه تر ټولو لومړنې هغه کار چه تر هر څه دمخه یې زده کول فرض دي، هغه هم هغه څه دي چه د جبریل ﷺ په دغه حدیث کښې راغلي دي.

او ددین لومړنۍ مرتبه اسلام دې، او د اسلام لمړنې بنسټ دغه دوه ګوني ګواهۍ دي.

لمړی درس:
د «شهادة أن لا إله إلاَّ اللَّه» معنی

یعنی نشته وړ، لائق او مستحق د عبادت او بندګۍ مګر یواځی یو الله تعالی دی.

د «إلٰه» معنی مألوه، یعنی معبود دی، نو ټول هغه عبادتونه او بندګی چه د الله تعالی پرته بل چا ته کیږي هغه باطل عبادت دي، او هغه څوک چه د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي کوي هغه مشرک او کافر ګڼل کیږي، لکه چه الله ﷻ فرمایي: ﴿وَمَن يَدۡعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرۡهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓۚ إِنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلۡكَٰفِرُونَ ١١٧﴾ [المؤمنون: ١١٧].

ترجمه: «او هغه څوک چه د الله ﷻ سره بل معبود هم رابلي چه له ده سره هیڅ ډول دلیل ورباندی نشته، نو بیشکه دده حساب کتاب د الله تعالی سره دی، بیشکه شان دادی کافران کامیابیدی او سرفراز کیدی نشي».

نو هیڅکله روا نه ده چه د الله ﷻ سره د بل چا عبادت او بندګي وشي، دا بل څوک که لیږل شوي پیغمبر وي، او که کوم مقرّب ملائک وي، او که د نیکانو او اولیاو له جملی څخه کوم ولي وي، او که ونه، یا تیګه وي، او که کوم بل شی وي؛ ځکه عبادت او بندګي یواځی د الله ﷻ حق دی، چه

مونږ الله تعالی د همدی خپلی بندګۍ او عبادت لپاره پیدا کړي یو، لکه چه الله ﷻ فرمايي:

﴿وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ ۝٥٦﴾ [الذاريات: ٥٦].

ترجمه: «ما پیریان او انسانان نه دي پیدا کړي مګر ددي لپاره چه یوائی ځما عبادت او بندګي وکړي».

همداراز فرمايي: ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١﴾ [الإخلاص: ١]. «أي پیغمبره خلکو ته بیان کړه چه شان دا دې: چه الله ﷻ معبود برحق همدا یو دې».

همداشان فرمايي:

﴿وَإِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۖ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلرَّحۡمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ ۝١٦٣﴾ [البقرة:١٦٣].

ترجمه: «معبود برحق او ستاسو د عبادت او بندګۍ مستحق او لایق یوائی یو معبود دې، نشته بل مستحق د عبادت او بندګۍ مګر یوائی یو الله ﷻ دې چه ډیر زیات مهربان او ډیر بخښونکې دې».

همداراز الله تعالی په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿هُوَ ٱلۡحَيُّ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱدۡعُوهُ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ﴾ [المؤمن: ٦٥].

ترجمه: «الله ﷻ هغه ذات دې چه دايمی او ازلي ژوندې دې، نو نشته مستحق د عبادت او بندګۍ مګر یو الله تعالی دې، نو همدغه الله راوبلۍ او چیغی ورته ووهۍ، په داسی حال کښی چه خالص کوونکي یاست الله لره د خپل عبادت او بندګۍ».

او همدا د توحید معنی ده، او هغه دا چه الله تعالی په عبادت او بندګۍ

کښې یو وګڼل شي، او یوازې دهمغه عبادت او بندګي وشي، نو مونږ یوازې د همغه الله تعالی عبادت او بندګي کوو چه یو دې او هیڅ ډول شریك او برخَوال نلري.

او دهمدی توحید د تحقیق او پلي کولو لپاره الله ﷻ ټول پیغمبران رالیږلي دي، او همدا توحید د (**لا إلهَ إلاَّ الله**) معنی ده، لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيۡهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدُونِ ٢٥﴾ [الأنبياء: ٢٥].

ترجمه: «مونږ نه دې لیږلې پخوا له تا څخه هیڅ یو پیغمبر مګر مونږ ورته وحي کړې ده ددې خبرې چه شان دا دې نشته لایق د عبادت او بندګۍ مګر همدا زه یم، نو یوازې ځما عبادت او بندګي وکړئ».

همدا شان الله ﷻ په بل ځای کښې فرمايي: ﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ﴾ [النحل: ٣٦].

ترجمه: «او بې شکه مونږ لیږلي دي په هر امت کښې یو یو پیغمبر په دې خبره چه یوازې د یو الله ﷻ عبادت او بندګي وکړئ اود طواغیتو له عبادت او بندګۍ ځینې ځان وساتئ».

الله ﷻ د خپل کتاب په بیلابیلو ځایونو کښې د پخوانیو پیغمبرانو او دهغوئ د قومونو قیصې بیان کړي دي، او دا یې راته واضحه کړې ده چه ددغه ټولو پیغمبرانو لمړنې دعوت او مسأله توحید او د الله تعالی یووالي ته بلنه وه، او هم یې راته دهغه مومنانو ښه انجام بیان کړې دې چه د پیغمبرانو

دعوت او بلنه يي منلی وه، او دهغه کفارو بد انجام يي راښوولې دې چه پیغمبرانو ته يي دروغجن ويلي وو، او د الله تعالی سره يي شرک کړې وو، حال دا چه په دغه شرک باندي د الله تعالی لخوا ورته هيڅ کوم دليل نه وو راغلې.

لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿لَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوۡمِهِۦ فَقَالَ يَٰقَوۡمِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥٓ إِنِّيٓ أَخَافُ عَلَيۡكُمۡ عَذَابَ يَوۡمٍ عَظِيمٖ ۝٥٩﴾ [الأعراف: ٥٩].

ترجمه: «بيشکه يقيناً مونږ ليږلې وو نوح ؑ خپل قوم ته پيغمبر، نو هغه ورته ويلي وو: أی ځما قومه ! عبادت او بندګي وکړئ يواځی د يو الله تعالی؛ ځکه نشته تاسو لپاره بل ربښتينې مستحق د عبادت او بندګئ پرته د الله تعالی څخه بل څوک، بيشکه زه ويريږم پر تاسو د عذاب د هغه ورځی لوي څخه چه قيامت دې».

همداشان دهود ؑ په هکله فرمايي:

﴿وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمۡ هُودٗاۚ قَالَ يَٰقَوۡمِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥٓۚ أَفَلَا تَتَّقُونَ ۝٦٥﴾ [الأعراف: ٦٥].

ترجمه: «او ليږلې مو وو عاديانو ته د هغوئ نسبي ورور هود ؑ نو هغه ورته ويلي وو: أي ځما قومه ! يواځی د يو الله تعالی عبادت او بندګي وکړئ؛ ځکه نشته تاسو لپاره د الله تعالی پرته بل معبود برحق، نو آيا تاسو له دغه الله تعالی څخه نه ويريږئ؟».

او د صالح ﷺ په هکله فرمايي:

﴿وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَٰلِحًاۚ قَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥ﴾ [الأعراف: ٧٣].

ترجمه: «او لیږلي مو وو ثمودیانو ته د هغوئ نسبي ورور صالح ﷺ نو هغه ورته ویلي وو: أي ځما قومه ! یواځی د یو الله تعالی عبادت او بندګي وکړئ؛ ځکه نشته تاسو لپاره بل د عبادت او بندګی مستحق پرته له الله ﷻ څخه».

همداراز دشعیب ﷺ په هکله الله تعالی فرمایی:

﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًاۚ قَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥۖ﴾ [الأعراف: ٨٥].

ترجمه: «او د مدین اوسیدونکو ته الله د هغوئ نسبي ورور شعیب ﷺ لیږلي وو، نو هغه ورته ویلي وو: أي ځما قومه ! یواځی د یو الله تعالی عبادت او بندګي وکړئ؛ ځکه نشته تاسو لپاره بل د عبادت او بندګی مستحق پرته له الله ﷻ څخه».

او د ابراهیم ﷺ نه هم دغه شان الله ﷻ حکایت کوي او فرمایي:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِۦٓ إِنَّنِى بَرَآءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ٢٦ إِلَّا ٱلَّذِى فَطَرَنِى فَإِنَّهُۥ سَيَهْدِينِ ٢٧﴾ [الزخرف: ٢٦-٢٧].

ترجمه: «او یاد کړه هغه وخت چه ویل ابراهیم ﷺ خپل پلار او قوم ته: بیشکه زه له هغه چا څخه بیزار یم چه تاسو یي عبادت او بندګي کوئ، مګر

خو بیزار نه یم د هغه الله تعالی نه چه زه یي پیدا کړې یم، نو همهغه به راته سمه لار راوښایي».

همداشان الله تعالی فرمایی:

﴿أَمۡ كُنتُمۡ شُهَدَآءَ إِذۡ حَضَرَ يَعۡقُوبَ ٱلۡمَوۡتُ إِذۡ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعۡبُدُونَ مِنۢ بَعۡدِيۖ قَالُواْ نَعۡبُدُ إِلَٰهَكَ وَإِلَٰهَ ءَابَآئِكَ إِبۡرَٰهِـۧمَ وَإِسۡمَٰعِيلَ وَإِسۡحَٰقَ إِلَٰهٗا وَٰحِدٗا وَنَحۡنُ لَهُۥ مُسۡلِمُونَ ١٣٣﴾ [البقرة: ۱۳۳].

ترجمه: «آیا تاسو هغه وخت حاضر وی کله چه یعقوب ؈ ته مرګ راغې، او کله چه یي خپلو ځامنو ته وویل: له ما نه وروسته به د چا عبادت او بندګي کوی؟ ځامنو یي ورته وویل: مونږ به دهغه الله عبادت او بندګي کوو چه ستا معبود دې او هم ستا دپلرونو معبود دې، چه دغه ستا پلرونه ابراهیم اسماعیل او اسحاق علیهم السلام دي، په داسی حال کښی چه ددوي د ټولو معبود همدا یو الله تعالی وو، او مونږ هم همدغه الله تعالی ته غاړه اېښودونکي یو».

همدغه ډول بلنه یوسف ؈ هم په محبس (زندان) کښی خپلو ملګرو ته وړاندی کړه لکه چه فرمایي:

﴿ءَأَرۡبَابٞ مُّتَفَرِّقُونَ خَيۡرٌ أَمِ ٱللَّهُ ٱلۡوَٰحِدُ ٱلۡقَهَّارُ ٣٩﴾ [یوسف: ۳۹].

یعنی: «آیا مختلف او بیلابیل معبودان ښه دي چه عبادت او بندګي یی وشي او که یواځی یو الله ﷻ چه یو دې او هم قهار دې».

او همدغه دعوت او بلنه زمونږ د خوږ پیغمبر محمد ﷺ هم وه لکه چه

الله ﷻ ورته فرمايي:

﴿وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ ١٠٧ قُلۡ إِنَّمَا يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۖ فَهَلۡ أَنتُم مُّسۡلِمُونَ ١٠٨﴾ [الأنبياء: ١٠٧-١٠٨].

ترجمه: «مونږ ته- أي محمده !- نه يي ليږلې مګر خو مو ليږلې يي رحمت د عالميانو لپاره، ورته ووايه أي پيغمبره ! بيشکه ما ته وحي کيږي ددي خبرى چه بيشکه ستاسو معبود يو الله تعالى دې، نو آيا تاسو غاړه ايښودونکي ياست هغه ته؟»

زمونږ پيغمبر محمد ﷺ هم په مکه مکرمه کښې دخپل دعوت شروع له توحيد څخه کړې وه، خپل قوم يي ديته راوبللو چه (لا إلهَ إلا اللهُ) کلمه ووايي او د بتانو له عبادت او بندګۍ څخه ځان وساتي، نو هغوئ اکثرو يي لويي وکړه، او د توحيد دعوت له قبلولو څخه يي انکار وکړ، لکه چه الله تعالى فرمايي:

﴿إِنَّهُمۡ كَانُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَهُمۡ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ يَسۡتَكۡبِرُونَ ٣٥ وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوٓاْ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٖ مَّجۡنُونِۭ ٣٦﴾ [الصافات: ٣٥-٣٦].

ترجمه: «بيشکه دى کافرو ته چه به وويل شو: چه نشته لايق دعبادت او بندګۍ مګر يوائې يو الله تعالى دې، نو دوي يي له منلو څخه انکار او لويي کوي، او وايي: آيا مونږ پريږدو خپل معبودان د يو داسى شاعر په خاطر چه پخپله ليونې هم دې».

نو الله تعالى ورته جواب ورکوي او فرمايي چه: ﴿بَلۡ جَآءَ بِٱلۡحَقِّ

وَصَدَّقَ ٱلۡمُرۡسَلِينَ ۝٣٧﴾ [الصافات: ۳۷]. یعنی: «بلکه هغه څه چه دی پیغمبر راوړي دي حق دي او د تیرو پخوانیو پیغمبرانو تصدیق یي کړې دې».

نو د توحید کلمه دحق کلمه ده، کومی ته چه له رسول اللهﷺ څخه پخوانیو پیغمبرانو هم بلنه ورکړی وه، او همدا زمونږ د خوږ پیغمبر محمدﷺ بلنه هم ده، او د قریشو کافران هم پدي پوهیدل چه د توحید کلمی معنی هم دا ده چه د الله تعالی پرته د بل هر چا عبادت او بندګي پریښودل شي.

او توحید تر هغه پوری نه پلې کیږي چه ورسره له شرك څخه پوره اجتناب او ځان ساتنه نه وي شوي، او هم دا د «لا إله إلاّ الله» معنی ده.

عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللهِﷺ قَالَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، فَمَنْ قَالَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ فَقَدْ عَصَمَ مِنِّيْ مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلاَّ بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ». [متفق علیه].

له دوهم خلیفه عمر فاروق رضي الله عنه څخه روایت دې هغه وایي: بیشکه رسول اللهﷺ فرمایلي دي: «ما ته په جهاد باندي امر شوې دې تر دی چه خلك د توحید کلمه «لا إله إلاّ الله» ووایي، او هر چا چه دغه د «لا إله إلاّ الله» کلمه وویله نو د هغه مال او وینه محفوظه شوه، مګر هغه وخت به محفوظه نه وي کچیري یي بل حق ورباندی واوخت لکه: قصاص، او داسی نور، او نور حساب کتاب یي د الله تعالی سره دې». (دا حدیث شریف په صحیح بخاری او صحیح مسلم شریف کښی دې).

او کله چه رسول اللهﷺ د وخت پاچاهانو ته دعوتي خطونه استول نو

هغوئ يي پکښی توحيد او د الله تعالی يووالي ته راوبلل، لكه عبد الله بن عباس رضي الله عنهما روايت کوي چه بیشکه رسول الله ﷺ د روم پاچا هرقل ته لیک واستولو، او پکښی يي وليکل:

((بسم الله الرحمن الرحيم، من مُحمَّدٍ رسولِ اللهِ إلى هِرَقْلَ عَظيمِ الرُّومِ، سَلامٌ على مَن اتَّبَعَ الهُدَى أمَّا بعدُ: فإنِّي أدعوكَ بدِعايةِ الإسلامِ، أَسْلِمْ تَسْلَمْ، وأَسْلِمْ يُؤْتِكَ اللهُ أجْرَك مَرَّتين، فإن تَوَلَّيْتَ فإنَّ عليكَ إِثْمَ الأَرِيسِيِّينَ، و﴿قُلْ يَـٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَـٰبِ تَعَالَوْا۟ إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَآءٍۭ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا ٱللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِۦ شَيْـًٔا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ ۚ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَقُولُوا۟ ٱشْهَدُوا۟ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾﴾ [آل‌عمران: ٦٤])) [حديث متفق عليه]

ترجمه: «د ډیر مهربانه او بخښونکي الله جل جلاله په نامه، دا لیک د محمد رسول الله لخوا د رومیانو مشر هرقل ته: دحق په پیروانو دي سلام وي، أما بعد:

بیشکه زه تا ته د اسلام دعوت درکوم، ته مسلمان شه، نو ددنیوي او أخروي عذابونو او خجالتونو څخه به بچ شی، مسلمان شه؛ الله تعالی به درته دوه ځلی أجر درکړي، او که دي له دي بلنی څخه مخ واړولو، نو پر تا باندي د ټولو أريسيينو ګناه بار ده». «او اي اهل كتابو ! راشئ د هغه کلمی منلو ته چه زمونږ او ستاسو تر منځ برابره او اتفاقي ده، او هغه دا چه مونږ او تاسو ټول به عبادت او بندګي نه کوو مګر د يو الله تعالی بندګي به کوو، او

له هغه سره به هیڅ شي شریک او برخوال نه منو، او نه به پخپل منځ کښې یو بل سره په خدایي او الوهیت باندي نیسو پرته له الله تعالی څخه، نو که دي اهل کتابو ددي دعوت او بلنی څخه مخ واړولو نو ورته ووایه: چه تاسو ګواهان شئ چه مونږ خو مسلمانان او همدغه دالله تعالی حکم ته غاړه اینښودونکي یو». (دا حدیث شریف په صحیح بخاري او صحیح مسلم شریف کښي دې).

او رسول الله ﷺ همدا ډول لیکونه د فارس پاچا کسرا، او دقبطیانو پاچا مقوقس، د حبشې پاچا، په عمان کښې جیفر او عیاذ ابنی الجلندي ته، او په یمامه کښې هوذة بن علي ته، او په هجر کښې منذر بن ساوا ته، او ابن أبي شمر الغساني ته ولیږل، کوم چه د رسول الله ﷺ په زمانه کښې د خپلو خپلو ملکونو پاچاهان وو.

او په صحیح مسلم شریف کښې د انس بن مالك رضي الله عنه په حدیث کښې راغلي دي چه رسول الله ﷺ د هغه وخت هر پاچا ته لیکونه واستول چه په دغه لیکونو کښې یي هغوئ د الله تعالی عبادت او بندګی ته راوبلل.

او د ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دې چه بیشکه رسول الله ﷺ چه کله معاذ رضي الله عنه یمن ته استولو نو ورته یي وویل: «یقیناً ته داسی خلکو ته ورتلونکې یي چه هغوئ اهل کتاب دي، نو ته یي لمړې دي ته راوبله چه هغوئ الله تعالی په ربوبیت او الوهیت او عبادت کښې یو ومني».

نو توحید او د الله تعالی یو منل په اسلام کښې د شاملیدلو لمړنی دروازه ده، او له توحید پرته هیڅ څوک مسلمانیدې نشي، او هر کله چه یو څوک

داسی یوه ګناه وکړي چه دا توحید له منځه وړي نو هغه کافر او مشرک کیږي، او د اسلام له مقدس دین څخه بهر شمارل کیږي.

وعن مُعاذِ بن جَبَلﷺ أن النبيَّﷺ قال له:

«يَا مُعَاذُ! تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ؟». قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوا اللَّهَ وَلاَ يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لاَ يُعَذِّبَ مَنْ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا...». [متفق عليه]

ترجمه: معاذ بن جبلﷺ وايي: «بیشکه رسول اللهﷺ ورته وويل: أي معاذه ! ته پوهیږي چه د الله تعالی حق پخپلو بندګانو باندي څه دې؟

معاذﷺ ورته وويل: الله تعالی او دهغه رسول پری ښه خبر دې.

نو رسول اللهﷺ ورته وويل: د الله تعالی حق پر خپلو بندګانو دا دې چه بندګان د الله تعالی عبادت او بندګي وکړي، او له هغه سره هیڅ شې شریک او برخوال نکړي.

بيا رسول اللهﷺ وويل: معاذه ! آیا ته پوهیږی چه که بندګان دالله تعالی دغه حق أدا کړي، نو ددغه بندګانو حق پر الله تعالی څه دې؟

هغه ورته بيا وويل: چه الله تعالی او دهغه رسولﷺ پری ښه پوهیږي.

نو رسول اللهﷺ وفرمايل: ددغه بندګانو چه کله دوئ د الله تعالی حق أدا کړي، نو ددوئ حق پر الله تعالی باندي دا دې چه دوئ ته عذاب ورنکړي».

(دا حدیث شریف په صحیح مسلم او صحیح بخاري شریف کښی دې).

نو کله چه یو بنده دا ګواهي وکړي چه «لا إله إلاّ الله» نو ده په حقیقت کښې داسې ګواهي وکړه چه د الله تعالی پرته ټول هغه څه چه عبادت او بندګي یې کیږي باطل شیان دي، او پخپل ځان یې هم په دي ګواهي وکړه چه دې به پخپله د الله تعالی پرته د بل هیچا عبادت او بندګي نکوي، او خپل عبادت او بندګي به خاص یو الله تعالی ته ځانګړی کوي، او همدا هغه اسلام دې چه الله تعالی یې له خپلو بندګانو څخه غواړي، لکه چه فرمايي:

﴿۞قُلۡ إِنِّي نُهِيتُ أَنۡ أَعۡبُدَ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَمَّا جَآءَنِيَ ٱلۡبَيِّنَٰتُ مِن رَّبِّي وَأُمِرۡتُ أَنۡ أُسۡلِمَ لِرَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٦٦﴾ [المؤمن: ٦٦].

ترجمه: «ووایه اي پیغمبره ! بیشکه زه د الله تعالی لخوا له دی نه منع شوې یم چه عبادت او بندګي وکړم دهغه چا چه تاسو یې عبادت او بندګي کوئ پرته له الله تعالی څخه، او هغه وخت منع شوې یم چه کله راغلي دي ماته واضحه دلایل زما د پروردګار لخوا، او ما ته امر او حکم ددی شوې دې چه زه غاړه کیدم پروردګار د عالمیانو ته».

همداراز الله تعالی فرمايي:

﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ٥﴾ [البينة: ٥].

ترجمه: «دی خلکو ته امر نه دې شوې مګر خو امر شوې دوئ ته ددې خبرې چه دوئ دی عبادت اوبندګي کوي یواځې د الله تعالی، په داسې حال کښې چه خالص کونکي وي دوئ الله تعالی ته د عبادت خپل، او ولاړ وي

په حق، او مایل نه وي باطل خوا ته، او بل ددی امر شوې دې دوئ ته چه پوره په خپل وخت به أدا کوي د ټولو حقوقو سره لمونځ، او ورکوي به زکات، او همدا مضبوط دین دې».

همداشان الله تعالی په بل ځاي کښی فرمايي:

﴿فَٱدۡعُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ وَلَوۡ كَرِهَ ٱلۡكَٰفِرُونَ ١٤﴾ [المؤمن: ١٤].

ترجمه: «نو وبلی تاسو يوائی الله تعالی لره په داسی حال کښی چه خالص کونکي یاست یو الله تعالی لپاره د عبادت او بندګی خپلی، اګر که بد ګڼي دا کار کافران».

او الله ﷻ په بل ځاي کښی فرمايي:

﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِن كُنتُمۡ فِي شَكّٖ مِّن دِينِي فَلَآ أَعۡبُدُ ٱلَّذِينَ تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَلَٰكِنۡ أَعۡبُدُ ٱللَّهَ ٱلَّذِي يَتَوَفَّىٰكُمۡۖ وَأُمِرۡتُ أَنۡ أَكُونَ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ١٠٤ وَأَنۡ أَقِمۡ وَجۡهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفٗا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ١٠٥ وَلَا تَدۡعُ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَۖ فَإِن فَعَلۡتَ فَإِنَّكَ إِذٗا مِّنَ ٱلظَّٰلِمِينَ ١٠٦﴾ [يونس: ١٠٤-١٠٦].

ترجمه: «ووايه اي پيغمبره ! اي خلکو که چيری یاستی تاسو په شک کښی زما له دین څخه، نو (زما خبره واوری): زه عبادت او بندګي نه کوم د هغه چا چه تاسو يي عبادت او بندګي کوئ پرته له الله تعالی نه، ولکن زه عبادت او بندګي کوم يوائی د الله عز وجلّ، هغه الله تعالی چه تاسو ته مرګ راولي، او ما ته امر شوې دې ددي چه زه له مؤمنانو څخه شم، او ما ته

امر شوې دې ددي چه سم کړه مخ خپل دين د الله تعالی ته په داسی حال کښې چه ولاړ يي پر حق او مايل نه يي باطل خوا ته، او مه کيږه ته له مشرکانو څخه، او مه رابله پرته له الله تعالی هغه څوك چه ګټه نشي رسولې تاته، او نه ضرر رسولې شي تاته، كه دغه كار دی وكړ نو بيشكه ته به په دغه وخت کښې له ظالمانو څخه يي».

د تير درس خلاصه:

- د «لا إله إلاَّ الله» معنی دا ده چه: نشته معبود برحق مګر خو يو الله تعالی دې.
- توحيد تر هغه پوری نشي پلی کيدې چه تر څو له شرك څخه ځان ونه ژغورل شي.
- زمونږ د پيدايش هدف: يواځی د يو الله تعالی بندګي كول چه شريك او برخَوال ورسره پکښې نه وي.
- هغه څوك چه د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي وكړي هغه مشرك او كافر ګڼل كيږي.
- هر پيغمبر خپل قوم توحيد ته رابللې او له شرك څخه يي د ځان ساتلو امر ورته كړې دې.
- د رسول الله ﷺ اصلي دعوت او بلنه هم توحيد ته وه، او په شروع کښې يي خپل قوم توحيد ته راوبللو، او د وخت پاچاهانو ته يي هم ليکونه واستول چه هغوئ ته يي پکښې د توحيد دعوت وركړې وو، او خپلو

ملګرو ته يي هم امر کړې وو چه دهغوئ ددعوت لمړې ټکې دی توحيد ته بلنه وي.

- د الله تعالی حق پر بندګانو هم همدا توحيد دې.
- هغه څوک چه په ربوبيت او عبادت او بندګی کښی الله تعالی يواځی يو ونه مني، نو هغه مسلمان کيدې نشي، اګر که ځان ته مسلمان هم ووايي.

دوهم درس: د «شهادة أن محمداً رسول الله» معنی

«شهادة أن محمداً رسول الله»: يعنی دا ګواهي کول چه محمدﷺ د الله تعالی رښتينې پيغمبر دې، نو ددی ګواهۍ مقتضی او غوښتنه دا ده چه يو مسلمان بايد ايمان ولري چه الله تعالی خپل پيغمبر محمد بن عبد الله بن عبد المطلبﷺ ټولو پيريانو او انسانانو ته خپل پيغمبر او استاذې استولې دې، تر څو دوئ ته امر وکړي چه يواځی د يو الله تعالی عبادت او بندګي وکړي، او له هغه ټولو شيانو له عبادت او بندګۍ څخه ځان وژغوري چه له الله تعالی څخه پرته يي عبادت او بندګي کيږي، او هم دوئ ته داسلام د مقدس دين احکام بيان کړي.

همداراز دغه ګواهي ددي غوښتنه کوي چه محمدﷺ د الله تعالی بنده او پيغمبر دې، او هغه د عبادت او بندګۍ حق نلري، او هيڅکله روا نه ده چه مونږ د هغه په صفت او مدح کښی له حده تير شو، او د ألوهيت په صفاتو يي وستايو، کوم چه د الله جل جلاله صفات دي.

عن عبدِ اللهِ بنِ عبَّاسٍ رضي الله عنهما أنه سَمِعَ عُمَر بنَ الخَطَّابِ رضي الله عنه يقولُ وهو على المِنْبرِ: سمعتُ النبيَّﷺ يقولُ: «لاَ تُطْرُونِي، كَمَا أَطْرَتْ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ، وَرَسُولُهُ». [رواه البخاري]

ترجمه: ابن عباس رضي الله عنهما له عمر رضي الله عنه څخه اوریدلي دي هغه وایي ما له رسول الله ﷺ څخه اوریدلي دي چه هغه ویل: «زما په صفت او مدح کښی له حده مه تیریږئ لکه چه نصارا د عیسې عليه السلام په هکله د هغه په مدح او صفت کښی له حده تیر شوي وو(چه هغه ته یي الله، یا د الله تعالی ځوي، یا دریم له دریو څخه ویلو)، نو بیشکه زه د الله تعالی بنده یم، نو تاسو هم ووایي: چه «عَبْدُ اللَّهِ، وَرَسُولُهُ» یعنی د الله تعالی بنده او پیغمبر».

او «شهادة أن محمداً رسول الله» له بنده څخه دری غټ شیان غواړي:

۱/ د رسول الله ﷺ سره محبت کول، بلکه پر مونږ فرض دي چه د رسول الله ﷺ محبت د خپل ځان اهل او اولادونو له محبت نه مخکی او زیات وګڼو؛ ځکه أنس رضي الله عنه له رسول الله ﷺ څخه روایت کوي چه هغه ﷺ فرمایلي دي:

«لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ، حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ». [متفق علیه].

ترجمه: «یو له تاسو څخه مؤمن او مسلمان کیدې نشي تر څو چه هغه ته زه له اولادونو پلار او ټولو خلکو څخه ډیر محبوب نشم»، یعنی د رسول‌الله ﷺ محبت دی له ټولو څخه مخکی او زیات وي.

۲/ ټول هغه غیبي او غیر غیبی خبری چه رسول الله ﷺ کړي وي هغه باید رښتیا وګڼي، او ایمان پری ولري، نو ټول هغه څه چه له رسول الله ﷺ څخه په صحیح سند ثابت وي هغه حق او رښتیا دي.

۳/ د رسول الله ﷺ پیروي کول، یعنی دهغه ټول امرونه پر ځان منل او

پلي کول، او ټول هغه څه چه رسول اللهﷺ ورڅخه منع فرمايلی ده ځان ورڅخه وژغوري.

او «شهادة أن محمداً رسول الله» په اسلامي دين کښی يو لوي اصل او بنسټ دې، بلکه يو بنده په اسلام کښی تر هغه پوری داخليدې نشي چه تر څو دغه د «محمد رسول الله» ګواهي ونکړي چه: محمدﷺ د الله تعالی بنده او رښتينې پيغمبر دې، نو کله چه يو بنده دداسی يوی ګناه مرتکب شي چه ددغه ګواهی سره مناقض وي او دغه ګواهي ماتوي نو دغه بنده بيا مسلمان کيدې نشي، بلکه هغه کافر او داسلام له مقدس دين څخه مرتد شمارل کيږي.

ځينی هغه شيان چه دغه ګواهي ماتوي:

۱/ د رسول اللهﷺ سره بغض او کينه کول، او يا ورته ښکنځل کول، او يا هم ورپوری مسخری ټوکی او ملنډی کول، او يا په هغه احکامو پوری چه رسول اللهﷺ راوړي وي مسخری ټوکی او ملنډی کول، نو که څوک ددغی کارونو مرتکب شي هغه په رسول اللهﷺ باندي کافر بلل کيږي؛ لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤۡمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيۡنَهُمۡ ثُمَّ لَا يَجِدُواْ فِيٓ أَنفُسِهِمۡ حَرَجٗا مِّمَّا قَضَيۡتَ وَيُسَلِّمُواْ تَسۡلِيمٗا ٦٥﴾ [النساء: ٦٥].

ترجمه: «زما دی ستا په رب باندی قسم وي چه تر هغه پوری دا د ايمان

دعوه کونکي مؤمنان او مسلمانان کیدې نشي تر هغه پورې چه دوي په هغه مسایلو کښې چه ددوي تر منځ پیښیږي تا حَکَم او فیصله کن ومني، او بیا ستا له فیصلې وروسته - اګر که ددوي په ګټه یا تاوان وي- پخپلو زړونو کښې ستا په فیصلې تنګي محسوس نکړي، بلکه خپل ځان په پوره ډول ستا فیصلو ته تسلیم کړي، او ستا فیصلو ته غاړه کیږدي».

۲/ رسول الله ﷺ دروغجن ګڼل، او یا هم د هغه په رښتینولۍ کښې شک کول؛ ځکه دروغجن ګڼونکي او شک کونکي دواړو په حقیقت کښې یو شان د هغه ﷺ رښتینولي نه ده منلې، او هغه څوک چه رسول الله ﷺ رښتینې ونه مني او رښتینې یې ونه ګڼي هغه مسلمان او مؤمن نشي کیدې.

۳/ د رسول الله ﷺ له پیروۍ او اطاعت څخه سر غړونه؛ په دې بهانه چه یا خو وربانديي دغه پیروي فرض نه ده، او یا عامه سرغړونه کوي، چه د رسول الله د اوامرو او نواهیو سره بې پرواهي کوي.

هو، هغه څوک چه په الله تعالی او دهغه په رسول ﷺ باندي ایمان لري، او ځینې هغه ګناهونه ترې کیږي چه د اسلام او ایمان مناقض او ماتونکي نه وي، نو داسې بنده ګناهګار مسلمان ګڼل کیږي، او ددغې ګناه په سبب نه کافر کیږي، بلکه ددغسې بنده لپاره مونږ د الله تعالی د عفوې او بخښنې امید کوو، او هم وربانديي ددغې ګناه په سبب له دردناک عذاب څخه ویریږو.

نو هر څوک چه ددغه نواقضو او د «شهادة أن محمداً رسول الله» د ماتونکو ګناهونو مرتکب شي داسې بنده په حقیقت کښې په رسول الله ﷺ

باندي ایمان نلري، اګر که هغه په ژبه دغه ګواهي کوي، نو دده حال د هغه منافقینو په شان دې چه الله تعالی د هغوئ په هکله فرمایي:

﴿إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ قَالُواْ نَشۡهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ وَٱللَّهُ يَشۡهَدُ إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ ١﴾ [المنافقون: ۱].

ترجمه: «کله چه راشي تاته – اي پیغمبره – منافقان، نو وایي دوئ: مونږ ګواهي کوو چه بیشکه ته خامخا د الله تعالی رسول او پیغمبر یي، او الله تعالی ښه پوهیږي چه بیشکه ته خامخا د الله تعالی رسول او پیغمبر یي، خو – سره له دې هم – الله ګواهي کوي چه بیشکه دا منافقان خامخا دروغجن دي په دغه ګواهۍ خپله کښې».

نو دغه ګواهي د یو بنده څخه تر هغه پورې نه صحیح کیږي او ترې نه منل کیږي چه تر څو یي ددغه ګواهۍ غوښتنی پرځاي کړې نه وي، چه هغه محبت، تصدیق او اطاعت او پیروي ده.

نو دا ګواهي یواځې یو څو الفاظ نه دي چه یو څوک یي ووایي او مسؤولیت یي پوره شي، بلکه دا د ژوند پوره تګلاره ده، او په همدي باندي دده دعمل دارومدار موقوف دې، او ددې ګواهۍ په تحقیق او پوره عملي کولو باندي د بنده کامیابي او نیکبختي لاس ته ورځي.

او الله تعالی د هیڅ یو بنده هیڅ یو عمل تر هغه پورې نه قبلوي تر څو چه دوه شرطه پکښې پوره نه وي، چه هغه یو یي اخلاص، یعنی چه دغه عمل خاص د الله تعالی د رضامندۍ لپاره وي، او بل شرط دا چه هغه د رسول الله ﷺ

د سنتو او طریقی سره برابر وي.

نو اخلاص د «لا إله إلاَّ الله» د ګواهۍ غوښتنه ده، او متابعت او د رسول الله ﷺ پیروي د «شهادة أن محمداً رسول الله» د ګواهۍ غوښتنه ده.

او هیڅ بنده تر هغه پورې د هدایت پیروان کیدې نشي ترڅو چه یي عمل خاص د الله تعالی د رضامندۍ لپاره نه وي، او هم پکښې د رسول الله ﷺ د سنتو پیروي نه وي.

او هر عمل چه د رسول الله ﷺ د سنتو مطابق نه وي، نو هغه عمل مردود او باطل دې؛ ځکه چه رسول الله ﷺ فرمایي: «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ». [رواه مُسْلمٌ من حديثِ عائشةَ رضي الله عنها].

ترجمه: «هر چا چه داسې یو عمل وکړ چه په هغه باندې زمونږ امر نه وي، نو هغه مردود او باطل دې».

وفي صحيحِ مُسلمٍ أيضًا من حديثِ جابرِ بنِ عبدِ اللهِ رضي الله عنهما أن النبيَّ ﷺ كان يقولُ في خُطْبَتِهِ: «أما بعدُ، فإنَّ خيرَ الحديثِ كتابُ اللهِ، وخيرَ الهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ، وشرَّ الأمورِ مُحْدثاتُها، وكلَّ بدعةٍ ضَلالةٌ».

او په صحیح مسلم کښې د جابر بن عبد الله رضي الله عنهما په روایت کښې راغلي دي چه رسول الله ﷺ به د خطبې په سر کښې ویل: «أما بعد: بیشکه بهتره خبرې د الله تعالی کتاب دې، او بهتر هدایت د محمد ﷺ رواړې هدایت دې، او بدترین له کارونو څخه بدعات او په دین کښې نوي کارونه دي، او په دین کښې هر نوې کار او بدعت ګمراهي او له دین څخه بي لاري ده».

او مبتدع د رسول اللهﷺ څخه سرغړوونکې او دهغه د راوړې هدایت څخه بې لارې دې، او له دې بدعت له کبله ګمراه دې.

او بدعت په دوه ډوله دې:

لمړې: هغه بدعات چه د هغی په کولو سره بنده کافر کیږي.

دوهم: هغه بدعات چه دهغی په کولو سره بنده فاسق کیږي.

لمړي ډول بدعات هغه دي چه په هغی کښی د اسلام او ایمان له نواقضو او ماتوونکو څخه دکوم ناقض ارتکاب وي، لکه د غیر الله عبادت او بندګي، یا د الله او د رسول اللهﷺ تکذیب او دروغجن ګڼل، او یا داسی نور نواقض او ایمان ماتوونکي شیان، نو داسی بنده کافر او له اسلام څخه مرتد شمارل کیږي، لکه هغه خلك چه وایي: قرآنکریم ناقص دې، یا پکښی تحریف شوې دې، او یا هغه څوك چه وایي ددوي مشران په غیبو پوهیږي او د غیبو علم ورسره دې.

او دوهم ډول بدعات هغه دي چه په هغی کښی د اسلام او ایمان ماتوونکي ګناهونه نه وي، لکه د ځینو عبادتونو په ځینو ځایونو یا وختونو پوری خاص کول، یا د ځینو ځایونو او وختونو په ځینو عبادتونو پوری خاص کول، چه دغه تخصیص باندي کوم شرعي دلیل نه وي، لکه(مَوْلِدْ) یعنی د رسول اللهﷺ د پیدایښت په مناسبت جشنونه، اخترونه او میلی کول.

ځکه د رسول اللهﷺ هدایت او لارښوونه تر ټولو ښه هدایت او لارښوونه ده، او د بنده کمال او کامیابي په هغه اندازه ده څومره چه د رسول اللهﷺ د

لارښوونې پیروان وي، نو هر څومره چه ډېر ددغه لارښوونې پیروان وي، هومره یي ثواب لوي او په دنیا او آخرت کښې به یي حالت ښه وي، او هغومره به له شرونو، ګناهونو او د رسول الله د لارښوونې د مخالفت او د هغې دسزاګانو څخه و دسلامتیا خوا ته ډېر نژدې وي.

ځکه رسول اللهﷺ هیڅ یو بنده ته د هغه په دین او دنیا کښې یو امر نه کوي مګر په هغه څه چه ددغه بنده پکښې ددنیا او آخرت خیر وي، او د هیڅ کوم شي څخه یي نه منع کوي مګر په هغه کښې دده لپاره فساد او ضرر وي.

خو سره له دې هم له جنت څخه تکلیفونه او مشکلات چاپیر دي، او اور څخه شهوات چاپیر دي، نو هغه څوک چه د رسول اللهﷺ په رښتینولې باندې باوري وي، هغه به د رسول اللهﷺ د لارښوونې پیروي کوي، او د حرامو شهوتونو څخه به ځان ژغوري، اګر که دده نفس یي غواړي، او همدارنګه که دده د پیروۍ په لار کښې ورته کوم تکلیفونه او مشقّتونه رسیږي نو په هغې صبر کوي؛ ځکه ده ته د ښو او بدو انجامونه وریاد وي، او په همدغه طریقه دې له دردناک عذاب څخه بچ کیږي، او په لویو ثوابونو باندې کامیابیږي.

او هغه څوک چه د رسول اللهﷺ د لارښوونې مخالفت کوي، او هغه حرام کارونه کوي چه دده نفس یي غواړي، او د خپل نفس په خوشحالې پسې ګرزي، نو دغه بنده له دې نه په امن کښې نه دې چه ده ته دده په دین

او دنيا کښې دده د ګناه په سبب سزا ورکړل شي؛ لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿فَلۡيَحۡذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنۡ أَمۡرِهِۦٓ أَن تُصِيبَهُمۡ فِتۡنَةٌ أَوۡ يُصِيبَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝٦٣﴾ [النور: ٦٣].

ترجمه: «وه دي ويريږي هغه کسان چه د رسول اللهﷺ له حکم او امر څخه سرغړونه کوي، (ويره دي وکړي) له دي څخه چه ورته به ورسيږي فتنه، او يا به ورته ورسيږي دردناک عذاب».

نو د ګناهونو کول کله کله د بنده په دين کښې دداسې فتنې سبب شي چه بنده يي مقابله نشي کولاي، نو ګمراه بي لاری او په آخر کښې هلاک شي، او کله کله ددغه ګناه په سبب ورته په دنيا کښې يا په قبر کښې او يا هم په آخرت کښې دردناک عذاب ورسيږي.

او هغه څوک چه د رسول اللهﷺ د لارښوونې پيروان وي، نو هغه د الله تعالی لخوا په امن او اطمينان کښې وي، نه ويريږي، او نه خفه کيږي، او نه له سمې لاری څخه بې لاری کيږي، او نه بدبخت کيږي؛ ځکه هغه له شروع نه د ويری، غمونو، او ددنيا او آخرت له بدبختۍ څخه د سلامتيا په لاره تللې دي؛ ځکه الله تعالی فرمايي:

﴿يَٰٓأَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ قَدۡ جَآءَكُمۡ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمۡ كَثِيرٗا مِّمَّا كُنتُمۡ تُخۡفُونَ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَيَعۡفُواْ عَن كَثِيرٖۚ قَدۡ جَآءَكُم مِّنَ ٱللَّهِ نُورٞ وَكِتَٰبٞ مُّبِينٞ ۝١٥ يَهۡدِي بِهِ ٱللَّهُ مَنِ ٱتَّبَعَ رِضۡوَٰنَهُۥ سُبُلَ ٱلسَّلَٰمِ وَيُخۡرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ بِإِذۡنِهِۦ وَيَهۡدِيهِمۡ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ۝١٦﴾ [المائدة:١٥-١٦].

«اي اهل کتابو ! بیشکه راغلې دې تاسو ته زمونږ پیغمبر، چه بیانوي تاسو ته ډیر هغه څه چه تاسو به پټول د کتاب له مسائلو څخه، او الله له ډیرو سرغړونو ستاسو څخه عفو هم کوي، بیشکه راغلي دي تاسو ته د الله تعالی لخوا رڼا او کتاب واضح، چه لارښوونه کوي پدي سره الله هغه چا ته چه پیروي کوي د رضامندئ د الله تعالی-، (لارښوونه کوي)- په طرف د لارو د سلامتیا، او وباسي دوي لره له تیارو څخه رڼا ته په حکم خپل، او لارښوونه کوي دوي ته په طرف د سمی لاری».

او شک نشته چه الله تعالی په خپل پیغمبرﷺ باندي د رسالت رسَونه او ادا کول فرض کړي دي، نو هغهﷺ هم لکه چه ورته امر شوې وو همغه شان یي دالله دین خلکو ته رسولې دې؛ لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿۞يَـٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغۡ مَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَ﴾ [المائدة: ٦٧].

ترجمه: «أي پیغمبره ! ورسوه هغه دین خلکو ته چه د الله جل جلاله لخوا درته نازل شوې دې».

او همدارنګه پرمونږ باندي الله تعالی د رسول اللهﷺ اطاعت او پیروي فرض کړی ده، لکه چه فرمایي:

﴿قُلۡ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَۖ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَإِنَّمَا عَلَيۡهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيۡكُم مَّا حُمِّلۡتُمۡۖ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهۡتَدُواْۚ وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولِ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ ٥٤﴾ [النور: ٥٤].

ترجمه: «ورته ووایه اي پیغمبره ! اطاعت او پیروي وکړئ د احکامو د الله تعالی او هم پیروي وکړئ د اوامرو د رسول اللهﷺ، نو که دوئ ددي امر

له منلو څخه مخ وګرزولو نو (هیڅ پروا مه کوئ؛ ځکه)په پیغمبر باندي دې مسؤولیت او بوج د هغه کار چه په هغه باندي فرض شوې دې، او په تاسو باندي بوج او مسؤولیت د هغه کار دې چه پر تاسو فرض شوې دې، خو که تاسو پیروي وکړئ ددغه پیغمبر نو تاسو به په سمه لار شئ، او سمه لار به ومومئ، او نشته په پیغمبر باندي مګر تبلیغ او رسوَل ددین دي په واضح ډول».

او په پیغمبرﷺ باندي د دین د تبلیغ مسؤولیت اچول شوې وو، نو همغه شان چه الله تعالی ورڅخه غوښتلي وو ورسولو او بیان یي کړ، لکه چه رسول اللهﷺ له خلکو څخه د حجة الوداع په ورځ په هغه لویه غونډه کښې وپوښتل: «أَلاَ هَلْ بَلَّغْتُ»؟ یعنی: «خبردار !! آیا ما خپل مسؤولیت او ددین تبلیغ ادا کړ؟» نو خلکو ورته وویل چه: هو، نو بیا رسول اللهﷺ وفرمایل: «اللّٰهُمَّ اشْهَدْ» یعنی: «اي الله ته پرې ګواه شه».

نو مونږ هم شاهدي او ګواهي کوو چه رسول اللهﷺ خپل مسؤولیت ادا کړې دې، او دا دین یي خلکو ته پوره رسولې دې، او هغه امانت چه دده په اوږو اچول شوې وو ښه پوره یي ادا کړې دې، او د خپل امت لپاره یي پوره خیرخواهي کړې ده، او د الله ددین په رسولو کښې یي پوره او حقیقي جهاد کړې دې، تر دي چه مرګ ورته راغې، او لدې فاني دنیا څخه رخصت شو.

او په مونږ باندی د پیغمبرﷺ د اتباع او پیروئ امانت فرض شوې دې، چه په ظاهر او باطن، په ښکاره او پټه به د هغهﷺ پیروي کوو، نو که چا دغه

امانت پوره ادا کړ هغه کامیاب دې، او له ملامتیا او عذابونو خلاص دې، او د لوئ ثواب لاس ته راوړونکې شو.

خو هغه څوک چه ددغه امانت په ادا کښې خیانت وکړي نو هغه په لوئ تاوان سره تاواني شو، لکه چه الله جل جلاله فرمايي:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَخُونُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ وَتَخُونُوٓاْ أَمَـٰنَـٰتِكُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝٢٧﴾ [الأنفال: ۲۷].

ترجمه: «أي مؤمنانو تاسو خیانت مه کوئ د الله تعالی سره او د هغه د رسولﷺ سره، او خیانت مه کوئ په خپلو امانتونو کښې په داسې حال کښې چه تاسو پرې پوهیږئ».

دریم درس: د الله تعالی او د رسول الله ﷺ پیروي فرض ده

د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کول په اسلام کښې یو مهم اصل او بنسټ دې، او یو بنده تر هغه مسلمان کیدې نشي تر څو چه هغه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اوامرو ته غاړه ایښودونکې نشي، او دا عقیده ولري چه د الله تعالی او دهغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کول فرض دي، نو هغه خلک چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي کوي داسی کامیابي ورپه برخه کیږي چه د الله تعالی رضامندي، رحمت او لوئ فضل په لاس ورځي، او له دردناک عذاب څخه خلاصې مومي، او هغه څوک چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ له امر او احکامو څخه سر غړونه کوي او ورڅخه مخ اړوي نو داسی خلک په ښکاره تاوان باندي تاواني کیږي، او ځان د الله تعالی قهر او عذاب ته وړاندی کوي.

او هغه څوک چه دا عقیده لري او ګومان کوي چه پر ده د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي فرض نه ده، نو داسی بنده مسلمان کیدې نشي؛ ځکه الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٖ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ أَمۡرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ ٱلۡخِيَرَةُ مِنۡ أَمۡرِهِمۡۗ وَمَن يَعۡصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلَٰلٗا مُّبِينٗا ٣٦﴾ [الأحزاب: ٣٦].

ترجمه: «هیڅکله روا نه دي هیڅ مؤمن سړي او نه مؤمنی ښځی ته دا کار - چه کله په یو کار کښی الله تعالی او د هغه رسولﷺ یوه فیصله وکړي -نو دغه مؤمن سړي او مؤمنی ښځی ته بیا په دغه کار ددوئ کښي د بل اختیار لټونه روا نه ده، او هغه څوك چه سرغړونه وکړي د الله تعالی او دهغه د رسولﷺ څخه، نو بیشکه دې بي لاری شو په بی لاریتوب ښکاره سره له حق نه».

همداراز الله تعالی د خپل کتاب په بل ځاي کښی فرمايي:

﴿۞يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَلَا تُبۡطِلُوٓاْ أَعۡمَـٰلَكُمۡ ٣٣﴾ [محمد: ٣٣].

ترجمه: «اي مؤمنانو تاسو پیروي وکړئ د الله تعالی او پیروي وکړئ د هغه د رسولﷺ، او خپل عملونه- د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ په نافرمانی او سرغړونه- مه باطلوئ».

او همداراز الله تعالی د خپل کتاب په بل ځاي کښی بیا فرمايي:

﴿وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ لَعَلَّكُمۡ تُرۡحَمُونَ ١٣٢﴾ [آل عمران: ١٣٢].

ترجمه: «او پیروي وکړئ - اي مومنانو - د الله تعالی او دهغه د رسولﷺ؛ ددي لپاره چه پر تاسو باندي د الله تعالی رحم وکړې شي».

همداراز الله تعالی په بل ځاي کښی فرمايي:

﴿وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ يُدۡخِلۡهُ جَنَّـٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَـٰرُ خَـٰلِدِينَ فِيهَاۚ وَذَٰلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ١٣ وَمَن يَعۡصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَتَعَدَّ

حُدُودَهُۥ يُدۡخِلۡهُ نَارًا خَٰلِدٗا فِيهَا وَلَهُۥ عَذَابٞ مُّهِينٞ ﴿١٤﴾ [النساء: ١٣-١٤].

ترجمه: «او هغه څوک چه پیروي او اطاعت کړي د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ نو الله تعالی به یي داسی جنتونو ته ننباسي چه د هغی د ماڼیو لاندي ویالی بهیږي، په داسی حال کښی چه همیشه به وي دوئ به دغه جنتونو کښی او همدا لویه کامیابي ده، او - ددي په عکس - هغه څوک چه مخالفت او سرغړونه وکړي د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ، او د الله تعالی له حدودو څخه تیر شي، نو الله تعالی به یي اور ته ننباسي، په داسی حال کښی چه همیشه به وي دوئ په دغه اور کښی، او ددي سره سره به ددوئ لپاره سپکونکې عذاب هم وي».

همدغه شان الله تعالی په بل ځاي کښی فرمایي:

﴿وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَعَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلصِّدِّيقِينَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَٱلصَّٰلِحِينَۚ وَحَسُنَ أُوْلَٰٓئِكَ رَفِيقٗا ﴿٦٩﴾ ذَٰلِكَ ٱلۡفَضۡلُ مِنَ ٱللَّهِۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ عَلِيمٗا ﴿٧٠﴾ [النساء: ٦٩-٧٠].

ترجمه: «او هغه څوک چه پیروي او اطاعت وکړي د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ نو دوئ به د الله تعالی د هغه نیکانو بندګانو سره یوځاي وي چه الله تعالی ورباندي خپل نعمت کړې دې، چه هغوئ پیغمبران، صدیقین، شهیدان او نور نیکان بندګان دي، او همدوئ ډیر ښه دي په ملګرتوب کښی، او دا کار مهرباني ده د الله تعالی لخوا، او الله تعالی کافي دې په علم او پیژندلو د خلکو او د هغوئ د اعمالو او رفیقانو کښی».

همدارنګه الله تعالی په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا ٧١﴾ [الأحزاب: ۷۱].

ترجمه: «او هغه څوک چه پیروي وکړي د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ نو بیشکه دې کامیاب شو په لوئ کامیابۍ سره».

همداډول الله تعالی په بل ځاي کښې فرمايي: ﴿وَمَن يَعۡصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَإِنَّ لَهُۥ نَارَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ٢٣﴾ [الجن: ۲۳].

ترجمه: «او هغه څوک چه مخالفت و سرغړونه وکړي د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ نو یقیناً دده لپاره د جهنم اور دې په داسې حال کښې چه دوئ به په دغه اور کښې همیشه وي د تل لپاره».

او په بل ځاي کښې بیا فرمايي:

﴿مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَ﴾ [النساء: ۸۰].

ترجمه: «او هغه څوک چه د رسول اللهﷺ اطاعت او پیروي کوي، نو هغه په دغه پیروۍ سره د الله تعالی پیروي کوي».

او د رسول اللهﷺ د پیروئ په اهمیت کښې الله تعالی په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمۡ عَنۡهُ فَٱنتَهُواْ﴾ [الحشر: ۷].

ترجمه: «او هغه څه چه تاسو ته يي رسول اللهﷺ درکوي او تاسو ته پرې امر کوي نو هغه واخلئ او عمل پرې وکړئ، او هغه څه چه رسول اللهﷺ تاسو ورڅخه منع کوي نو تاسو ورڅخه منع شئ».

نو دا ټول آیاتونه په دې ښکاره دلالت کوي چې د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ اطاعت او پیروي کول فرض دي، او هغه څوک چې د الله او د هغه د رسولﷺ اطاعت او پیروي کوي الله ورته د جنتونو او نعمتونو وعده ورکوي، او هغه څوک چې د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ څخه مخالفت او سرغړونه کوي نو الله تعالی یې په دردناک عذاب سره ویروي.

او اطاعت او پیروي داسې کیږي چې اوامر ومنل شي او عمل پرې وشي، او هغه شیان چې ورڅخه منع راغلې وي بنده ورڅه ځان وساتي، او همدا د دین اصلي حقیقت دې، او هغه دا چې د الله تعالی په اوامرو عمل وشي، او هغه څه چې ورڅخه یې منع فرمایلې ده ورڅخه ځان وژغورل شي.

او الله جل جلاله دا دین مونږ ته آسان کړې دې، او مونږ یې په داسې څه مکلف کړي نه یو چې زمونږ له توان څخه بهر وي، بلکه په هغه څه مو مکلف کوي چې زمونږ په توان کښې وي، لکه چې الله جل جلاله په خپل کتاب کښې فرمایي:

﴿فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ﴾ [التغابن: ١٦].

ترجمه: «د الله تعالی څخه هومره ویریږئ چې ستاسو په طاقت او توان کښې وي».

همداشان الله تعالی فرمایي:

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَا﴾ [البقرة: ٢٨٦].

ترجمه: «نه مکلف کوي الله تعالی هیڅوک مګر په اندازه د توان د

هغی».

او په بل ځای کښی فرمایي:

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖ﴾ [الحج: ۷۸].

ترجمه: «او نه ده ګرزولې الله تعالی په تاسو باندی په دین کښی کومه سختي».

او د رسول الله ﷺ څخه ابوهریره رضی الله عنه روایت کوي چه بیشکه رسول الله ﷺ فرمایلي دي: «إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلاَّ غَلَبَهُ». [رواه البخاري].

ترجمه: «بیشکه دا دین آسان دې، او هیچا له دین سره زور نه دې ویلې مګر دین ورباندی غالب شوې دې».

او د ابو هریره رضی الله عنه په بل روایت کښی له رسول الله ﷺ څخه راغلي دي چه رسول الله ﷺ فرمایلي دي: «إِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ». [متفق علیه].

ترجمه: «هغه څه چه زه تاسو ورڅخه منع کوم نو تاسو ورڅخه ځان وساتئ، او هغه څه چه تاسو ته پری امر کوم نو څومره چه مو توان وي عمل پری وکړئ».

او د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اوامر دری درجی لري:

لومړئ درجه: او هغه دا چه ددغه اوامرو څخه په اسلام باندي پاتي کیدل او استمرار لازمیږي، چه دالله تعالی په توحید باندی د امر کولو او په

طاغوت باندي د کفر او له هغی څخه انکار کولو، او د اسلام له نواقضو او ماتونکو څخه ځان ساتلو کښې د الله تعالی د اوامرو او احکامو اطاعت او پیروي و کړل شي.

نو هغه څوک چه ددي درجی اوامرو څخه مخالفت او سرغړونه کوي، او د الله تعالی سره شرک کوي، او یا هم د اسلام له نواقضو او ماتوونکو څخه د کوم ناقض او ماتوونکي مرتکب شي، لکه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ دروغجن ګڼل، او یا ددین په کومه مسأله پسی ټوقی مسخری کول، او یا داسی نورو نواقضو مرتکب شي نو داسی شخص کافر دې او د اسلام څخه وتلې دې.

دوهمه درجه: هغه اوامر چه په هغی باندی بنده له عذاب څخه بچ کیږي، لکه د واجباتو او فرائضو ادا کول، او له محرماتو څخه ځان ساتل، نو هغه څوک چه دا ډول اوامر عملي کوي نو دې د الله په حکم او امر باندی له عذاب څخه بچ کیږي، او ددغه اطاعت او پیروئ له کبله له ده سره د الله تعالی لخوا د لوئ ثواب وعده ده، او دا درجه د متقینو بندګانو درجه ده.

دریمه درجه: د واجباتو او مستحباتو ادا کولو، او له محرماتو او مکروهاتو څخه د ځان ساتلو اوامر:

او همدا د بندګانو د کمال درجه ده، او ددي ډول اوامرو پوره کونکي د احسان دمرتبی خاوندان دي، له چا سره چه د اوچتو درجو وعده شوی ده، الله تعالی دی په خپل فضل او مهربانی څمونږ هم دغه درجه په برخه کړي.

او الله تعالی مونږ لپاره دین پوره کړي دي، او په مونږ یي خپل نعمت پوره کړي دي، چه د اسلام دین یي راپوره کړي دي، لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗا﴾ [المائدة: ۳].

ترجمه: «نن ورځ ما تاسو ته ستاسو دین بشپړ کړ، او په تاسو می خپل نعمت تمام او پوره کړ، او ستاسو لپاره می د اسلام مقدّس دین ددین په توګه غوره کړ».

نو د اسلام دین کامل دین دي، او د شریعت احکام یي زمونږ د ژوند ټولو اړخونو ته شامل دي، ځکه خو په دغه شریعت کښی نقص او کمي نشته، او نه پکښی کوم اختلاف او تناقض شته، بلکه دا پوره آسانه او فطرتي دین دي چه د هر وخت او هر ځاي لپاره صالح او پکښی چلیږي، او د بندګانو ټولو احوالو ته شامل دي.

او هغه څوک چه د الله تعالی او دهغه د رسولﷺ اطاعت او پیروي کوي، نو دي په حقیقت کښی دژوند په هر اړخ کښی سمی خوا ته لار موندونکي دي، لکه چه الله تعالی په خپل کتاب کښی فرمايي:

﴿إِنَّ هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانَ يَهۡدِي لِلَّتِي هِيَ أَقۡوَمُ﴾ [الإسراء: ۹].

«بیشکه دا قرآنکریم هغی لاری ته ښودنه کوي چه ډیره سمه ده».

نو هیڅ بنده د الله تعالی په مخالفت او د هغه له کتاب څخه په سرغړونه

کښې د خپل ځان لپاره کومه ښه پایله لاس ته نشي راوړې.

همداشان رسول اللهﷺ فرمايلي دي:

«أَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍﷺ» [روه النسائي].

ترجمه: «او بیشکه ډیره ښایسته او بهترین هدایت او لارښوونه د محمدﷺ هدایت او لارښوونه ده».

نو د رسول اللهﷺ له لارښوونی څخه بله ښایسته او ښه لارښوونه نشته، او هیڅ امکان نشته چه یو بنده دي د رسول اللهﷺ په مخالفت او د هغه له لارښوونی څخه په سرغړونه کومی ښی درجی ته ورسیږي، او یا دی ورته کوم خیر په لاس ورشي، بلکه د بنده کمال، خلاصې، نیکبختي او د هدایت لوړی درجی ته رسیدل د هغه د رسول اللهﷺ د اتباع او د هغه د پیروئ په اندازه باندی ده، الله جل جلاله فرمایي: ﴿قُلْ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنِّى رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا ٱلَّذِى لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ يُحْىِۦ وَيُمِيتُ ۖ فَـَٔامِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِ ٱلنَّبِىِّ ٱلْأُمِّىِّ ٱلَّذِى يُؤْمِنُ بِٱللَّهِ وَكَلِمَـٰتِهِۦ وَٱتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۝١٥٨﴾ [الأعراف: ۱۵۸].

ترجمه: «اي خلکو ! یقیناً زه تاسو ټولو ته د الله لخوا پیغمبر او استاذې یم ، هغه الله تعالی چه د هغه په اختیار او ملکیت کښې د اسمانونو او ځمکی پاچاهي ده، نو نشته لایق د عبادت او بندګۍ مګر همغه یو الله تعالی دې چه

ژوندي کول او مړه کول کوي، نو تاسو ایمان راوړئ په الله تعالی او د هغه په رسول باندی، داسی پیغمبر چه په اصل کښی امي او ناخوانه دی(خو وحي ورته د الله تعالی لخوا راغلی ده)، او داسی پیغمبر چه هغه پخپله هم په الله تعالی او د هغه په کلماتو ایمان لري، ددي لپاره چه تاسو په سمه لار شی».

نو هغه څوک چه د رسول الله ﷺ اتباع او پیروي کوي همدی په سمه لار دی، او هرڅوک چه له ده څخه سرغړونه کوي نو همدی ګمراه او بی لاری دی، الله جل جلاله فرمایي:

﴿وَمَن يُشَاقِقِ ٱلرَّسُولَ مِنۢ بَعۡدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ ٱلۡهُدَىٰ وَيَتَّبِعۡ غَيۡرَ سَبِيلِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ نُوَلِّهِۦ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصۡلِهِۦ جَهَنَّمَۖ وَسَآءَتۡ مَصِيرًا ١١٥﴾ [النساء: ۱۱۵].

ترجمه: «او هغه څوک چه مخالفت او سرغړونه وکړي له پیغمبرﷺ څخه وروسته له هغه چه ده ته ښکاره شو هدایت او لارښوونه د رسول الله ﷺ، او پیروي وکړي د مسلمانانو له لاری نه غیر د بلی لاری، نو مونږ به یي هغه خواته وګرزوو چه دی ورته ګرزیدلی دی، او جهنم ته به یي ننباسو، او ډیر بد ځاي د ورتللو دی».

نو هر څوک چه په هر کار کښی د الله تعالی او دهغه د رسولﷺ څخه سر غړونه کوي، هغه ددغه ګناه په سبب فاسق دی، او پخپل دغه کار کښی

ګمراه او بی لاری دې، اګر که هغه ځان ته بانی لټوي چه یا یې کوم مصلحت لټولو، او یا هم د کومی مفسدی مخنیوې یي کولو؛ ځکه د الله تعالی څخه په سرغړونه هیڅ ډول مصلحت لاس ته نه راځي، او همدارنګه د الله تعالی په قهر کولو باندي د هیڅ ډول مفاسدو مخه نه نیول کیږي.

او هرڅوک چه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ څخه په سرغړونه باندی امر کوي او دا کار خلکو ته ښه ښکاره کوي نو دا شخص شیطان دې، هغه که بشري شیطانان وي او که جنّي شیطانان وي؛ ځکه د اسلام څلورم خلیفه علي بن ابي طالب رضي الله عنه فرمایي:

«لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ». [رواه أحمد ومسلم].

ترجمه: «یعنی د الله تعالی په مخالفت او سرغړونه کښی د هیچا اطاعت او پیروي روا نه ده».

او په دی کښی ټول هغه څوک شامل دي چه په عقیده، عباداتو او معاملاتو او د ژوند په نورو اړخونو کښی د الله تعالی په مخالفت او سرغړونه امر کوي او دغی خوا ته خلک بلي.

همدارنګه هرڅوک چه د بدعت یا درسول اللهﷺ له طریقی څخه بلی طریقی ته بلنه ورکوي، نو دغه شخص پخپله هم ګمراه او بی لاری دې، او نور هم له سمی لاری بی لاری کوي، الله سبحانه وتعالی فرمایي:

﴿وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسۡتَقِيمٗا فَٱتَّبِعُوهُۖ وَلَا تَتَّبِعُواْ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمۡ

عَن سَبِيلِهِۦۚ ذَٰلِكُمۡ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾ [الأنعام: ۱۵۳].

ترجمه: «او بیشکه دغه مخکښې بیان شوی شیان ځما خوا ته لار ده سمه، نو پدغه لار پسی ورپسی شئ او پیروي یې وکړئ، او پیروي مه کوئ د نورو لارو؛ ځکه په دغه سبب به د الله تعالی لاری نه بې لاری شئ، او په همدی کار باندې الله تعالی تاسو ته وصیت او کلک امر کوي ددی لپاره چه تاسو د هغه د مخالفت او سرغړونی څخه ځان وساتئ».

ځلورم درس: د توحید فضیلت

د توحید معنی: خپل دین او عبادت او بندګي یواځې یو الله تعالی لپاره خاص کول، او همدا توحید په اسلام کښې د یو بنده دداخلیدو لپاره لومړنې شرط دې.

او همدا توحید د «لا إله إلاّ الله» د ګواهۍ معنی ده، نو هغه څوک چه پخپل عبادت او بندګۍ کښې همدا یو الله تعالی یو ونه ګڼي، داسې بنده مسلمان کیدې نشي، اګر که هغه د مسلمانۍ دعوا هم کوي، او په ژبه د «لا إله إلاّ الله محمد رسول الله» کلمه هم وایي، نو دده دا کلمه ویل تر هغه پورې نه صحیح کیږي چه ترڅو یي د هغې د غوښتنو موافق عمل نه وي کړې، او هغه دا چه خپل دین عبادت او بندګي یواځې یو الله تعالی ته خاص کړي، او د الله تعالی پرته د نورو معبودانو له بندګۍ او عبادت څخه ځان بلکل لرې وساتي، او د شرک او مشرکینو څخه خپله بیزاري اعلان کړي، لکه چه الله سبحانه وتعالی فرمایي:

﴿لَآ إِكۡرَاهَ فِي ٱلدِّينِۖ قَد تَّبَيَّنَ ٱلرُّشۡدُ مِنَ ٱلۡغَيِّۚ فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ لَا ٱنفِصَامَ لَهَاۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٢٥٦﴾ [البقرة: ٢٥٦].

ترجمه: «نشته زور زياتې په دين کښې، ځکه واضح او ښکاره شوی ده سمه لار له کږې لارې څخه، نو که څوک کفر او انکار وکړي له منلو د طاغوت څخه، او ايمان راوړي په يو الله تعالى باندی، نو يقيناً ده منګولې لګولې په ټينګه رسۍ باندی چه هيڅ شکيدل نشته هغې لره، او الله تعالى اوريدونکي او پوهه دې».

همداشان الله په بل ځاي کښې د مؤمنانو په صفت کښې فرمايي:

﴿وَٱلَّذِينَ ٱجۡتَنَبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ أَن يَعۡبُدُوهَا وَأَنَابُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ لَهُمُ ٱلۡبُشۡرَىٰۚ فَبَشِّرۡ عِبَادِ ١٧﴾ [الزمر: ١٧].

ترجمه: «او مؤمنان هغه کسان دي چه ځان ساتي له عبادت او بندګۍ د طاغوت څخه، او راوګرزي په عبادت او بندګۍ خپلې کښې يواځې الله تعالى ته، نو د همدوئ لپاره زيرې دې، نو اي پيغمبره زيرې ورکړه زما بندګانو ته».

او همدارنګه الله تعالى فرمايي: ﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ﴾ [النحل: ٣٦].

ترجمه: «بيشکه مونږ ليږلې دې په هر امت کښې يو پيغمبر او استاذې په دې خبره چه عبادت او بندګي وکړئ يواځې د يو الله تعالى او ځان وساتئ د عبادت او بندګۍ د طاغوت څخه».

او طاغوت هرهغه چا ته ويل کيږي چه د الله تعالى نه غير يي عبادت اوبندګي کيږي، او هغه ورباندی راضي وي.

نو د توحيد لوئ فضيلت دادې چه هغه د اسلام اصل، بنياد او بنسټ

دې، او د یو بنده په اسلام کښې داخلیدل پر ته له توحید منلو څخه نه صحیح کیږي.

د موحّد ثواب په ټولو ثوابونو کښې لوئ دې: او هغه د الله عز وجلّ رضامندي، له اوره خلاصې، او جنت ته ننوتل، او د الله تبارک وتعالی لیدل دي.

لکه چه معاذ بن جبلﷺ له رسول اللهﷺ څخه روایت کوي چه هغه فرمایلي دي:

«مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلاَّ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ». [رواه البخاري].

ترجمه: «نشته داسې یوه بنده چه هغه د «لا إله إلاّ الله وأن محمداً رسول الله» ګواهي وکړي، او دا ګواهي يي په رښتیني او له زړه څخه وي، مګر خو الله تعالی يي په اور باندي حرام کړي».

همدارنګه عبادة بن صامتﷺ وايي چه رسول اللهﷺ فرمایلي دي:

«مَنْ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ». [متفق عليه]

ترجمه: «هغه څوک چه ګواهي وکړي چه نشته لایق د عبادت او بندګۍ مګر یو الله تعالی دې، په داسې حال کښې چه یو دې او هیڅ ډول شریک او برخوال نلري، او دا ګواهي وکړي چه محمدﷺ د الله تعالی بنده او پیغمبر دې، او عیسیٰ‌عليه السلام د الله تعالی بنده او پیغمبر دې او(پیدا شوې دې په)

هغه کلمه چه مریم علیها السلام ته يي ورغورزولی وه، او د الله تعالی لخوا روح دې، او همدا ګواهي وکړي چه جنت حق دې، اور حق دې، نو الله تعالی به يي جنت ته داخل کړي، سره له هغه عمله چه ده کړې وي، يعنی اګر که ډير ښه نه وي، او يا دا معنی چه داخل به کړي الله ده لره جنت ته په هغه درجه چه ده يي عمل کړې وي، يعنی ننوتل جنت ته په توحيد دي، او تفاوت ددرجاتو بيا په اعتبار د عمل سره دې».

نو د موحد مؤمن سره الله تعالی د جنت وعده کړی ده اګر که ده ځينی ګناهونه هم کړي وي، ځکه کيدې شي دغه نور ګناهونه چه له شرکه راټيټ دي الله تعالی يي ورته وبخښي او عفو ورته وکړي، او يا به ورته د هغه ګناه په اندازه عذاب په دنيا کښی ورکړي، يا په قبر کښی او يا د قيامت په ميدان کښی او يا په اور کښی، خو په آخر کښی دې د الله تعالی په حکم جنت ته ځي.

او هر چه مشرک دې نو دده خو په ټولو کښی لويه سزا ده، او هغه د الله عزّوَجَلّ قهر غصه او تل تر تله د جهنم په اور کښی پاتی کيدل او د الله عزّوَجَلّ له ليدلو څخه بی برخی کيدل، الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ ٧٢﴾ [المائدة: ۷۲].

ترجمه: «بيشکه شان دادې هغه څوک چه شريکوال او برخوال ومني د الله تعالی سره نو يقيناً حرام کړ الله پر ده باندي جنت، او ځاي د ورتللو دده اور دې، او نشته د ظالمانو لپاره هيڅوک مددګار».

همداراز په بل ځاي کښی الله سبحانه وتعالی فرمايي: ﴿كَلَّآ إِنَّهُمۡ عَن رَّبِّهِمۡ يَوۡمَئِذٖ

لَّمَحۡجُوبُونَ ١٥ ثُمَّ إِنَّهُمۡ لَصَالُواْ ٱلۡجَحِيمِ ١٦﴾ [المطففين: ١٥-١٦].

ترجمه: «هیڅکله داسی نه ده لکه چه دا کافر یي وایي، بیشکه دوئ به په دغه ورځ د قیامت له خپل رب او پروردګار څخه پناه او په پرده کښی وي(یعنی د الله تعالی د دیدار او لیدنی له نعمت څخه به بي برخی وي)، او بیا به بیشکه دوئ جهنم ته داخلیدونکي وي».

او شرک داسی ګناه ده چه الله عزّوَجَلّ یي نه بخښي، او نه له مشرکینو څخه عفو کوي، بلکه دوئ که په شرک باندی مړه شي او توبه ورڅخه ونه باسي، نو ددوئ لپاره یي د تل لپاره دردناک عذاب واجب او فرض کړې دې، چه خامخا به ورته رسیږي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلَٰلَۢا بَعِيدًا ١١٦﴾ [النساء: ١١٦].

ترجمه: «بیشکه الله عزّوَجَلّ بخښنه نه کوي د شرک د ګناه، او بخښي هغه ګناه چه له شرک پرته وي هغه چا ته چه د الله عزّوَجَلّ ورته خوښه شي، او هغه څوک چه د الله ﷻ سره شریک او برخَوال ومني نو یقیناً دې ګمراه او بی لاری شو په ګمراهی لری سره له حق نه».

او عبد الله بن مسعود رضی الله عنه له رسول الله ﷺ څخه روایت کوي چه هغه فرمایلي دي: «مَنْ مَاتَ وَهْوَ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللهِ نِدًّا دَخَلَ النَّارَ وَقُلْتُ أَنَا مَنْ مَاتَ وَهْوَ لاَ يَدْعُو لِلَّهِ نِدًّا دَخَلَ الْجَنَّةَ». [رواه البخاري].

ترجمه: «هغه څوک چه مړ شو په داسی حال کښی چه هغه د الله عزّوَجَلّ څخه پرته بل څوک رابللو او چیغه یي ورته وهله نو هغه به اور ته

ننوځي».

ابن مسعودﷺ وايي: او ما ورسره وويل: هغه څوک چه مړ شو او هغه له الله تعالی سره شريک نه رابلي نو هغه به جنت ته داخل شي.

د شرک معنی دا ده چه د الله عزّوَجَلّ د عبادت او بندګۍ ترڅنګ د بل چا عبادت او بندګي هم وشي، او دغه غير الله د الله عزّوَجَلّ سره په عبادت او بندګۍ کښې شريکوال او برخَوال وګڼل شي، خو څوک چه د الله تعالی سره بل څوک شريکوال او برخَوال ومني نو دده مخکني نيک عمل تباه او برباد او دي له تاوانيانو څخه کيږي؛ لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَقَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٦٥ بَلِ ٱللَّهَ فَٱعۡبُدۡ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ٦٦﴾ [الزمر:٦٥-٦٦].

ترجمه: «او بیشکه وحیی شوی ده تاته – اي محمدﷺ –، او هم وحیی شوی ده هغه پیغمبرانو ته چه له تا څخه مخکښې وو، وحیی شوی ده ددی خبری چه که تا شرک وکړ د الله تعالی سره نو خامخا برباد به شي ستا نيک عمل او خامخا ته به د تاوانيانو له جملی څخه شی، بلکه ته عبادت او بندګي وکړه يواځی د يو الله عزّوَجَلّ، او ته د شکرګزارو له جملی څخه شه».

۲/ دتوحيد دوهم فضيلت: او هغه دا چه توحيد د هر عمل د قبول لپاره اساسي شرط دې، نو د مشرک ټول اعمال الله ﷻ ته د منلو او قبلولو وړ نه دي، بلکه د اسلام دين څخه بل هر دين د الله ﷻ په وړاندی د منلو او قبلولو وړ نه دې، لکه چه الله عزّوَجَلّ فرمايي:

﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ

ٱلۡخَٰسِرِينَ ﴿٨٥﴾﴾ [آل عمران: ٨٥].

همدارنګه الله جل جلاله د ډیرو انبیاؤ له یادونی وروسته فرمایي:

﴿وَلَوۡ أَشۡرَكُواْ لَحَبِطَ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴿٨٨﴾﴾ [الأنعام: ٨٨].

ترجمه: «او کچیری بالفرض دغه انبیاء -علیهم السلام- هم شرک وکړي نو ددوئ کړي نیک عملونه به برباد او ابته شي».

او د کفارو په هکله الله ﷻ فرمایي:

﴿وَقَدِمۡنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُواْ مِنۡ عَمَلٖ فَجَعَلۡنَٰهُ هَبَآءٗ مَّنثُورًا ﴿٢٣﴾﴾ [الفرقان: ٢٣].

ترجمه: «او قصد کړې دې مونږ هغه عمله ته چه دوئ کړې وي، نو وګرزوو مونږ هغه لره ګرد او غبار او دوړه الوزولی شوی».

نو د مشرک عمل برباد او نامنل شوې دې؛ ځکه الله عزّوَجَلّ د هیڅ مشرک څخه هیڅ یو عمل نه قبلوي.

او ددی پر عکس د مؤمن موحد عمل د الله تعالی په وړاندی مقبول او منظور دې اګر که لږ هم وي، بلکه دغه لږ عمل ورته الله ﷻ څو چنده زیاتوي.

٣/ د توحید بل فضیلت دادې چه د مؤمن موحد په زړه کښی آرام، قلبي سکون، او زړه یي مطمئن وي؛ ځکه چه موحد یواځی یو پروردګار رابلي، چه هغه اوریدونکې لیدونکې او په هر څه پوهه، توان لرونکې مهربان او رحم کونکې دې، ټول اختیارات د هغه په لاس کښی دي، ګټه او تاوان رسوَل د هغه په لاس کښی دي.

نو نشته لایق د عبادت اوبندګی مګر همدغه یواځی یو الله ﷻ دې، او

مؤمن د همدغه یو الله عزّوَجَلّ عبادت او بندګي کوي، به همغه باندي توکل او اعتماد کوي، او د هغه د رحمت او مهربانی امید لري او د همغه د عذاب څخه ویریږي، او د همغه په خوشحالی او رضامندئ پسی ورپسی وي، او د هغه فضل اورحم پسی اوړي راوړي، او دهغه زړه د الله تعالی په ذکر باندي مطمئن وي، په الله تعالی باندي د اعتماد له کبله له بل هرچا څخه بی پروا وي، او له همدی سببه عزتمند او قوي وي، په یو الله توکل کوي، له بل چا څخه نه ویریږي او نه هم خفه کیږي، او نه ګمراه او بی لاری کیږي او نه به بدبخته وي.

خو په مقابل کنبی مشرک د الله پرته خپل مشکل ته هغه څوک رابلي چه نه ورته ګټه رسولې شي او نه ورڅخه ضرر دفع کولې شي، د الله تعالی پرته د نورو ډیرو معبودانو ترمنځ دده زړه حیران وي، حال دا چه هغوئ ټول دده له بلنو او چیغو څخه ناخبره وي.

الله تَعَالَى د یوسف عليه السلام دعوت رانقلوي چه فرمایي:

﴿ءَأَرۡبَابٞ مُّتَفَرِّقُونَ خَيۡرٌ أَمِ ٱللَّهُ ٱلۡوَٰحِدُ ٱلۡقَهَّارُ ٣٩﴾ [یوسف: ۳۹].

ترجمه: «آیا ډیر معبودان چه سره مختلف وي غوره او بهتر دي او که یوائی یو الله تعالی چه یو او زورور دې».

همدارنګه الله تعالی فرمایي:

﴿ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا رَّجُلٗا فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَٰكِسُونَ وَرَجُلٗا سَلَمٗا لِّرَجُلٍ هَلۡ يَسۡتَوِيَانِ مَثَلًاۚ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِۚ بَلۡ أَكۡثَرُهُمۡ لَا يَعۡلَمُونَ ٢٩﴾ [الزمر: ۲۹].

ترجمه: «مثال بیانوي الله تعالی د یو غلام (مریي)سړي چه په هغه کنبی

شريکان وي يو له بل سره مخالف، او د بل غلام(مريي) سړي چه هغه ځانته د يو سړي وي، آيا دوي دواړه سره په صفت د ژوند او راحت کښې سره برابر دي؟(بلکه نه دي برابر) نو ټول د کمال صفتونه خاص يو الله تعالى لره دي خو ډير له دوي څخه نه پوهيږي».

همداراز فرمايي:

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُۥٓ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ وَهُمْ عَن دُعَآئِهِمْ غَٰفِلُونَ ۝٥ وَإِذَا حُشِرَ ٱلنَّاسُ كَانُواْ لَهُمْ أَعْدَآءً وَكَانُواْ بِعِبَادَتِهِمْ كَٰفِرِينَ ۝٦﴾ [الأحقاف:٥-٦].

ترجمه: «او څوک دې ډير ګمراه او بې لارې له هغه چا څخه چه رابلي د الله تعالى پرته هغه څوک چه که دې ورته اواز کوي او رابلي يي نو تر قيامته پورې دده اواز نه اوري، او نه ورسره کومک او مرسته کولې شي، بلکه هغوئ دده له رابللو څخه ناخبره دي، او کله چه خلک د قيامت په ورځ راژوندي او راغونډ کړل شي نو دا معبودان به له دغه عابدانو سره دښمني کونکي وي، او ددوئ په عبادت او بندګۍ به کفر کونکي او انکار کونکي وي».

همدارنګه الله عزّوَجَلّ په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَلَمْ يَلْبِسُوٓاْ إِيمَٰنَهُم بِظُلْمٍ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ ۝٨٢﴾ [الأنعام: ٨٢].

ترجمه: «هغه کسان چه مؤمنان دي او ګډه کړې يي نه دې د خپل ايمان سره شرک، نو همدغه خلک ددوي لپاره امن دې او همدوئ په سمه لار

دي».

رسول الله ﷺ دلته په دي آیت شریف کښې د «ظلم» معنی په شرک سره کړی ده، او په دلیل کښې یي د سورت لقمان هغه آیت شریف پیش کړې دي چه پکښې راځي:

﴿إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ ١٣﴾ [لقمان: ۱۳].

ترجمه: «بیشکه شرک ډېر لوئ ظلم دې».

۴/ د توحید له فضایلو څخه څلورم فضیلت دادې چه توحید د الله عَزَّوَجَلَّ د محبت لپاره ډېر لوئ سبب دې چه لدي کبله الله تعالی له بنده سره محبت کوي، او همدارنګه ډېر برکتونه د الله ﷻ له محبت څخه لاس ته راځي لکه: د ګناهونو بخشش، له سختو سختیو څخه خلاصې، د نیکیو دوچنده کیدل، ددرجاتو پورته کیدل، د شرونو او آفتونو څخه د الله تعالی حفاظت، د دښمنانو د پلمو شنډول، او د سوچونو او غمونو ختمول، د نعمتونو او برکتونو لاس ته راتلل، د عذابونو او عقوبتونو څخه بچ کیدل، او د نفس او شیطان له غلامۍ او مریيتوبه، او د بنده له بندګۍ څخه آزادي، د ایمان او اخلاص خوږوالې او خوند څکل، او د الله تعالی ملاقات ته شوق او له تورو تیارو څخه رڼاګانو ته وتل، چه د شرک له تورو تیارو څخه د توحید سپینی رڼا ته ووځي، او د ګناه له ذلت او خوارۍ څخه د الله اطاعت او پیروۍ عزت ته ووځي، او د جهل او ناپوهۍ څخه د علم او پوهی رڼا ته ووځي، او د شک او حیرانتیا څخه یقین ته ورشي، او دګمراهۍ له ډېرو لارو څخه د الله ﷻ یوی سمی لاری ته برابر شي.

د موحدینو تر منځ تفاضل:

مسلمانان د توحید په تحقیق کښې سره یو شان نه دي، بلکه ددوئ تر منځ سره په درجو کښې ډیر توپیر وي، او هر څومره چه یو بنده کښې د الله تعالی لپاره اخلاص ډیر وي، نو هومره یي د توحید له فضایلو څخه برخه لویه وي، او په همدغه اندازه یي د الله تعالی د رضامندئ ولایت مهربانئ رحمت او برکتونو او په دنیا او آخرت کښې د ثوابونو برخه لویه وي.

او دده د اخلاص په اندازه د شیطان له سلطی او ضررونو څخه دده خلاصیدل هم وي، لکه چه الله تعالی د شیطان د قسم او سوګند په هکله چه هغه به بنیادمان بې لارې کوي، نو الله تعالی وفرمایل: ﴿قَالَ رَبِّ بِمَآ أَغۡوَيۡتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَأُغۡوِيَنَّهُمۡ أَجۡمَعِينَ ۝٣٩ إِلَّا عِبَادَكَ مِنۡهُمُ ٱلۡمُخۡلَصِينَ ۝٤٠ قَالَ هَٰذَا صِرَٰطٌ عَلَيَّ مُسۡتَقِيمٌ ۝٤١ إِنَّ عِبَادِي لَيۡسَ لَكَ عَلَيۡهِمۡ سُلۡطَٰنٌ إِلَّا مَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلۡغَاوِينَ ۝٤٢﴾ [الحجر: ٣٩-٤٢].

ترجمه: «وویل شیطان: اي پروردګاره ! لدي کبله چه زه دې بې لارې کړم، نو خامخا به ښایسته ښکاره کوم دی بنیادمانو ته ددنیا څیزونه او ژوند، او ګمراه او بې لارې به کړم دوئ ټول، مګر خو به ګمراه او بې لارې نشي، بلکه بچ به شي هغه ځینی خاص بندګان ستا، نو وویل ورته الله ﷻ: دغه ځما لار ده ما طرف ته سمه، بیشکه نشته تا لره ځما پر بندګانو باندې کوم زور، مګر هغه څوک چه ستا پیروي کوي د ځینو بې لارو او ګمراهانو او سرکښانو او سرغړوونکو څخه».

او په بل ځاي کښې الله عزّوَجَلّ فرمايي:

﴿فَإِذَا قَرَأۡتَ ٱلۡقُرۡءَانَ فَٱسۡتَعِذۡ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ ٱلرَّجِيمِ ۝٩٨ إِنَّهُۥ
لَيۡسَ لَهُۥ سُلۡطَٰنٌ عَلَى ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَلَىٰ رَبِّهِمۡ يَتَوَكَّلُونَ ۝٩٩ إِنَّمَا سُلۡطَٰنُهُۥ
عَلَى ٱلَّذِينَ يَتَوَلَّوۡنَهُۥ وَٱلَّذِينَ هُم بِهِۦ مُشۡرِكُونَ ۝١٠٠﴾ [النحل: ۹۸-۱۰۰].

ترجمه: «کله چه ته قرآنکریم لولی نو پناه وغواړه په الله تعالی پوری له رټلې شوي شیطان څخه؛ بیشکه نشته شیطان لره زور او توان په هغه کسانو چه کامل ایمان لرونکي دي، او په خپل رب او پروردګار باندي توکل او اعتماد کوي، بیشکه دهغه زور او توان په هغه چا بَر دې چه له شیطان سره دوستي کوي، او په هغه کسانو چه شیطان د الله تعالی سره شریکوي په عبادت او بندګۍ کښې».

نو هغه څوک چه په توحید او اخلاص کښې د احسان درجې ته ورسیږي، او د شرک اکبر او شرک اصغر له شبهو څخه خلاص وي، او د الله عزّوَجَلّ داسی عبادت او بندګي کوي لکه دې چه الله تعالی ویني، نو داسی کسان جنت ته پرته له کوم حساب کتاب څخه داخلیږي، او هلته هم د جنت لوړی لوړی درجی لاس ته راوړي، الله دی په خپل فضل او مهربانۍ زمونږ برخه هم پکښې وکړي.

پنځم درس: د دین اسلام معنی

الله ﷻ فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلۡإِسۡلَٰمُۗ﴾ [آل عمران: ١٩].

ترجمه: «بیشکه صحیح او قبول دین د الله عزّوَجَلّ په وړاندی یوائی د اسلام مقدّس دین دی».

همدارنګه يي فرمايلي دي:

﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٨٥﴾ [آل عمران: ٨٥].

ترجمه: «او هغه څوک چه لټوي د اسلام مقدس دین څخه پرته بل دین، نو هیڅکله به ورڅخه ونه منل شي، او حال دا چه داسی بنده به په آخرت کښی له تاوانیانو څخه وي».

همداراز فرمايي:

﴿فَإِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞ فَلَهُۥٓ أَسۡلِمُواْۗ وَبَشِّرِ ٱلۡمُخۡبِتِينَ ٣٤﴾ [الحج: ٣٤].

ترجمه: «نو معبود برحق ستاسو یو معبود دی (چه الله عزّوَجَلّ دی)، نو همدغه الله تعالی ته تسلیم او غاړه اینښودونکي شی، او زیري ورکړه ای پیغمبره عاجزي کونکو ته».

او په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿وَقُل لِّلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ وَٱلۡأُمِّيِّـۧنَ ءَأَسۡلَمۡتُمۡۚ فَإِنۡ أَسۡلَمُواْ فَقَدِ ٱهۡتَدَواْۖ وَّإِن تَوَلَّوۡاْ فَإِنَّمَا عَلَيۡكَ ٱلۡبَلَٰغُۗ وَٱللَّهُ بَصِيرُۢ بِٱلۡعِبَادِ ٢٠﴾ [آل عمران:۲۰].

ترجمه: «او ووايه اي پيغمبره اهل کتابو او اميانو (يعنی مشرکينو)ته: آيا تاسو اسلام راوړئ؟ نو که دوئ اسلام راوړ نو دوئ هم په سمه لار شو، او که يي له اسلام څخه مخ وګرزولو، (نو ته غم مه کوه)په تا باندی فقط رسوَل د حق دي، او نور نو الله ﷻ ښه ليدونکي دې خپلو بندګانو لره او د هغوئ عملونو لره».

همدا ډول الله ﷻ په بل ځاي کښې فرمايي:

﴿وَمَنۡ أَحۡسَنُ دِينٗا مِّمَّنۡ أَسۡلَمَ وَجۡهَهُۥ لِلَّهِ وَهُوَ مُحۡسِنٞ﴾ [النساء: ۱۲۵].

ترجمه: «او څوک دي ډېر ښايسته په دين کښې له هغه چا نه چه تابع کړې او تسليم کړې يي دې مخ خپل يو الله عزّوَجَلّ ته، په داسی حال کښی چه دی نيک عمل کونکې هم وي».

نو د اسلام معنی: په دين او عبادت او بندګی کښی يو الله خاص کول، او د الله تعالی اوامر او احکامو ته غاړه ايښودل.

او اسلام د عقيدی او شريعت دواړو نوم دې، نو د عقيدی اساس صحيح علم دې، او شريعت نه مراد هغه احکام دي چه په بنده باندي يي منل او عملی کول فرض دي، الله عزّوَجَلّ فرمايي:

﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ

وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ۝٥﴾ [البينة:٥].

ترجمه: «دى خلكو ته امر نه دې شوې مګر ددى خبرى چه عبادت او بندګي وکړي د يو الله عزّوَجَلّ په داسى حال کښى چه خالص کونکي وي الله لپاره ددين او عبادت خپل، او په داسى حال کښى چه کلك ولاړ وي پر حق او مايل نه وي باطل خوا ته، او پوره پر وخت له آدابو سره ادا کوي لمونځ، او ورکوي زکات او همدا کارونه محکم دين دې چه مستقيم دې او هيڅ کوږوالې پکښى نشته».

نو يو بنده تر هغه پورى مسلمان کيدې نشي تر څو چه دوه شرطونه پوره نکړي:

لومړې: د دين، عبادت اوبندګۍ يوائحې يو الله تعالى لپاره خاص کول، نو الله عزّوَجَلّ به په عبادت او بندګۍ يو ګڼي، او له شرک څخه به ځان ساتي.

دوهم: الله عزّوَجَلّ ته غاړه ايښودل، چه د هغه اوامر به مني او پر ځان به يي عملي کوي او له منع شوو شيانو څخه به اجتناب او ځان ساتي.

نو هغه څوک چه په عبادت او بندګۍ کښى يوائحې يو الله خاص کوي، او د هغه اوامر ته غاړه ږدي همدا بنده مسلمان او رښتيني مؤمن دې.

له دى تفصيل څخه ښکاره شوه چه مشرک مسلمان کيدې نشي؛ ځکه ده خپل دين او عبادت يو الله عزّوَجَلّ ته خاص کړي نه دي، همداډول د الله تعالى له عبادت او بندګۍ څخه تکبر کوونکې هم مسلمان کيدې نشي؛

ځکه هغه د الله تعالی اوامر ته غاړه ایښی نه ده، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿لَّن يَسۡتَنكِفَ ٱلۡمَسِيحُ أَن يَكُونَ عَبۡدٗا لِّلَّهِ وَلَا ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ ٱلۡمُقَرَّبُونَۚ وَمَن يَسۡتَنكِفۡ عَنۡ عِبَادَتِهِۦ وَيَسۡتَكۡبِرۡ فَسَيَحۡشُرُهُمۡ إِلَيۡهِ جَمِيعٗا ١٧٢ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَيُوَفِّيهِمۡ أُجُورَهُمۡ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضۡلِهِۦۖ وَأَمَّا ٱلَّذِينَ ٱسۡتَنكَفُواْ وَٱسۡتَكۡبَرُواْ فَيُعَذِّبُهُمۡ عَذَابًا أَلِيمٗا وَلَا يَجِدُونَ لَهُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ وَلِيّٗا وَلَا نَصِيرٗا ١٧٣﴾ [النساء: ۱۷۲-۱۷۳].

ترجمه: «هیڅکله بد نه ګڼي مسیح عیسی ﷺ چه هغه دی د الله تعالی بنده وي، او نه بد ګڼي دا کار الله تعالی ته نزدی او مقرب ملایکی، او هغه څوک چه بد وګڼي بندګي د الله تعالی او ځان لوئ وګڼي، زر دي چه الله عزّوَجَلّ به یي خپل ځان طرف ته راغونډ کړي، نو هغه کسان چه مؤمنان دي او نیک عملونه کوي نو پوره به ورکوي هغوي ته د هغوئ اجرونه، او ورزیاتوي ورته فضل او مهرباني خپله، او هر چه هغه کسان دي چه بد ګڼي بندګي د الله تعالی او ځان لوئ ګڼي نو عذاب به ورکړي هغوئ ته دردناک عذاب، او نه به مومي دوئ پرته له الله تعالی څخه څوک دوست او نه مرسته کونکې».

او مسلمانان د اسلام په ښایست او ښه والي کښی سره یو شان نه دي، بلکه دوئ یو له بل سره په بهترئ کښی توپیر او فرق لري، څومره چه د چا اخلاص بهتر وي، د الله تعالی تابعداري او پیروي یي کامله وي نو هومره هغوئ له نورو څخه بهتر او په درجو کښی لوړ وي.

نو دوئ هم د دين په هغه درې درجو باندي ويشل شوي دي چه رسول اللهﷺ د جبريلعليه السلام په هغه اوږد حديث شريف کښې بيان کړي دي، او هغه دا چه: ۱/ مرتبه د اسلام، ۲/ مرتبه د ايمان. ۳/ مرتبه د احسان.

او په ټولو مرتبو کښې بهتره او غوره مرتبه د احسان مرتبه ده، او ورپسې د ايمان مرتبه او آخرنۍ يي د اسلام مرتبه ده، نو هر مؤمن مسلمان دې، خو هر مسلمان د مؤمن مرتبې ته نشي رسيدې.

او د اسلام ارکان پنځه دي لکه چه د عبد الله بن عمررضي الله عنهما په حديث شريف کښې راغلي دي چه رسول اللهﷺ فرمايلي دي:

«بُنِيَ الإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» [متفق عليه].

ترجمه: «اسلام پر پنځه بنسټونو باندي جوړ دي:

۱/ د «أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله» ګواهي کول، چه معنی يي مخکښې تيره شوه.

۲/ د لمونځ پوره په خپل وخت کښې له ټولو حقوق سره ادا کول.

۳/ د زکات ورکول.

۴/ د بيت الله شريف حج کول.

۵/ او د رمضان د مبارکې مياشتې روژه نيول».

داحديث شريف په صحيح بخاري او صحيح مسلم شريف کښې دې.

همدارنګه د معاذ بن جبلرضي الله عنه په روايت کښې رسول اللهﷺ فرمايي:

«رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ، وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ». [رواه أحمد من حديث مُعاذِ بن جَبَلٍ ﷺ].

ترجمه: «د ټولو کارونو سر او مهم کار اسلام دی، او د اسلام ستن بیا لمونځ کول دي، او د کوپي سر یي د الله تعالی په لار کښې جهاد کول دي».

مؤمنان سره په ایمان کښې هم یو شان نه دي، بلکه دوئ په ایمانونو کښې سره توپیر لري: نو ځینی یي په ایمان کښې له ځینی نورو څخه زیات وي؛ ځکه ایمان په اصل کښې د زړه تصدیق او په ژبه وینا او په اندامونو باندي عمل کولو ته وایي، چه نیکو اعمالو باندی زیاتیږي او په ګناهونو باندی کمیږي.

او هر څومره چه دیو بنده د زړه تصدیق قوي او مضبوط وي او وینا او عمل یي له نورو ښایسته وي، نو د هغه د هغه ایمان هم له هغوئ څخه لوئ وي.

او کله چه یو بنده ګناه وکړي نو دده ایمان کم شي، خو کله چه بیرته توبه وباسي او خپل ځان او عمل اصلاح کړي نو الله ورله توبه قبوله کړي، او بیرته ورله ایمان زیات کړي.

د ایمان پوره کیدل او کمال په هغه څه راځي چه رسول الله ﷺ پری د ایمان پوره والی فرمایلي دي لکه چه فرمایي:

«مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَأَبْغَضَ لِلَّهِ وَأَعْطَى لِلَّهِ وَمَنَعَ لِلَّهِ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الإِيمَانَ». [رواه أبو دَاوُدَ وغيرُه من حديثِ أبي أُمامة البَاهِلِيِّ ﷺ].

ترجمه: «هغه څوک چه د يو چا سره محبت او مينه د الله تعالی د رضامندئ لپاره کوي، او د بل سره بغض او کينه هم د الله تعالی لپاره کوي، او ورکړه او منع هم د الله تعالی لپاره کوي، نو داسی بنده ايمان پوره کړې دې».

د الله لپاره خوښول د الله لپاره له چا سره محبت کولو څخه عام دې؛ ځکه د الله لپاره خوښول د ټولو هغه شيانو خوښولو ته شامل دې چه د الله عزّوَجَلّ له کبله خوښول کيږي: لکه اشخاص، کارونه عملونه اقوال او ويناوی، احوال اومقصدونه، اخلاق، او ځايونه او وختونه او داسی نور.

همدارنګه د الله عزّوَجَلّ لپاره ورکړه د مال له ورکړی څخه عامه ده، ځکه د الله تعالی لپاره ورکړه ټولو هغه شيانو ته شامله ده چه د الله تعالی د رضامندئ لپاره ورکول کيږي، لکه: مال، جاه او اثر او رسوخ، علم، کوښښ او وخت، او همدارنګه منع هم دغه شان ده.

نو هغه څوک چه محبت او بغض او کينه يي د الله تعالی لپاره وي، ورکړه او منع يي د الله تعالی لپاره وي، نو همدغه مؤمن بنده دکامل ايمان خاوند دې، الله تعالی دی پخپل فضل زمونږ ايمانونه کامل کړي. آمين.

دايمان اصول او بنسټونه:

د ايمان اصول او بنسټونه شپږ دي، لکه چه رسول اللهﷺ بيان کړي دي چه فرمايي: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلاَئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».

ترجمه: «ایمان دادې چه ته ایمان ولرى په الله ﷻ باندې، او ایمان ولرى د هغه په ملایکو، کتابونو، پیغمبرانو، او ایمان ولرى په ورځ وروستنى(قیامت)، او ایمان ولرى په تقدیر باندى چه خیر وي او که شر وي نو دا ټول د الله تعالى لخوا مقدّر او لیکل شوې دې».

نو په هر مسلمان باندې فرض دي چه دا شپږ بنسټونه او اصول ومني او ایمان پرى ولري، او هر څوک چه له دوئ څخه له یوه نه هم منکر شي هغه کافر او نا مسلمانه دې.

د ایمان نورى ډیرى څانګې دي چه له دغه بنسټونو څخه سرچینه اخلي، لکه د ونو څانګې چه له ونى څخه سرچینه اخلي، نو څومره چه یو بنده په ایماني کارونو او خصلتونو باندى عمل ډیر کوي هومره دهغه ایمان زیاتیږي؛ لکه چه ابو هریره رضي الله عنه له رسول الله ﷺ څخه روایت کوي چه هغه فرمایلي دي: «الإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الإِيمَانِ». [صحیح مسلم].

ترجمه: «ایمان څه دپاسه اویا، یا څه د پاسه شپیته څانګې لري، چه بهتره یې د «لا إله إلاّ الله» ویل دي، او ټیټه درجه یې له لارى څخه د ضرري شیانو لرى کول دي، او حیا کول هم د ایمان یوه څانګه ده».

نو د ایمان له څانګو څخه مراد د ایمان خصلتونه او اجزا دي، چه ځینې یې په زړه پورى اړه لري، ځینې یې په ژبه پورى، او ځینې نور یې بیا په عمل

پوری اړه لري، لکه چه رسول اللهﷺ د هر یو لپاره مثال بیان کړې دې، نو «لا إله إلاّ الله» ویل په ژبه پوری اړه لري، او له لاری څخه د ضرري شیانو لری کول عمل او په غړو پوری اړه لري، او حیا بیا د زړه عمل دې چه په زړه پوری اړه لري.

کله کله بیا داسی هم کیداي شي چه په یوه بنده کښی د ایمان د ځینی ځانګو تر څنګ د نفاق ځینی ځانګی هم وي، نو په ده کښی تر هغه د منافقت ځینی خصلتونه او عادتونه وي چه ترڅو یي پریښی نه وي، لکه چه رسول اللهﷺ فرمایي:

«أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا، أَوْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْ أَرْبَعَةٍ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ» [متفق علیه].

ترجمه: «څلور عادتونه دي چه په چا کښی راټول شي نو هغه خالص منافق وي، او که په چا کښی له هغی څخه یو عادت وو نو په هغه کښی به یو عادت د منافقت وي تر دي چه یي پریږدي او دغه عادتونه په لاندی ډول دي:

۱/ کله چه امانتګر وګڼل شي نو په امانت کښی خیانت کوي.

۲/ او کله چه خبری کوي نو دروغ به پکښی وایي.

۳/ او چه کله له چا سره عهد پیمان او لوظ کوي نو پکښی خیانت به کوي.

۴/ او کله چه له چا سره په جنګ شي نو ښکنځل به کوي».

د احسان معنی:

داحسان تفصیل رسول الله ﷺ داسی بیان کړې دې چه فرمایلي یي دي: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ».

ترجمه: «احسان دادې چه ته د الله ﷻ داسی عبادت او بندګي(په تواضع خشوع خضوع او حضور سره) وکړی لکه چه ته هغه وینی او ګوری یي، خو که ته هغه نه ویني نو هغه خو دي ګوري او ویني؛ ځکه له هغه څخه هیڅ پټ نه دي».

الله ﷻ هم موږ ددي لپاره پیدا کړي یو چه موږ وازمایي چه په موږ کښی څوک ښه او ښایسته عمل کوي او څوک یي نه کوي، او الله تعالی موږ پدی ازمیښت او امتحان خبر کړي یو چه زموږ د پیدایښت یو مقصد همدا دې لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿وَهُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُۥ عَلَى ٱلْمَآءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ [هود: ۷].

ترجمه: «الله هغه ذات دې چه اسمانونه او ځمکه یي په شپږو ورځو کښی پیدا کړل، او عرش یي پر اوبو د پاسه وو، (او ددی لپاره یي پیدا کړل چه)تاسو وازمایي چه کوم یو په تاسو کښی ښه او ښایسته عمل کوي».

همدارنګه په ځاي کښی الله عزّوَجَلّ فرمایي:

﴿ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلۡمَوۡتَ وَٱلۡحَيَوٰةَ لِيَبۡلُوَكُمۡ أَيُّكُمۡ أَحۡسَنُ عَمَلٗاۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡغَفُورُ ٢﴾ [الملك: ٢]. قال فُضَيْلُ بنُ عِيَاض: «﴿أَحۡسَنُ عَمَلٗا﴾ أي أخلصه وأصوبه».

ترجمه: «الله تعالی هغه ذات دې چه مرګ او ژوند يي پيدا کړي دي ددي لپاره چه تاسو وازمايي چه کوم يو په تاسو کښی ښه او ښايسته عمل کوي، او همدغه الله ﷻ ډير غالب او بخښونکي دې».

فضيل بن عياض رحمه الله د ﴿أَحۡسَنُ عَمَلٗا﴾ (ښايسته عمل په)تفسير کښی وايي چه: «(ښايسته عمل) هغه عمل ته وايي چه خالص د الله تعالی درضامندئ لپاره وي، او بل د شريعت محمدي ﷺ سره برابر وي».

نو يو عمل تر هغه پوره ښه او ښايسته نه دې چه تر څو خالص د الله تعالی د رضامندئ لپاره نه وي، او بل د رسول الله ﷺ د سنتو سره برابر نه وي.

نو درسول الله ﷺ د لارښوونی پيروي کول بنده د هر ډول زياتی او کمي څخه بچ کوي، او په دي سره ښه څرګنديږي چه د احسان مرتبه په شرک بدعت او هم په افراط او تفريط او په دين کښی کمي او زياتي باندي ماتيږي.

نو مشرک محسن کيدې نشي؛ ځکه هغه بدعمله دې، همدا رنګه بدعتي او زياتي کوونکې او کمې کوونکې هم بدعمله دې نو دا يو هم هيڅکله محسن نه دې.

احسان هم دوه درجې لرى:

لمړې واجب او فرضي احسان: او هغه دا چه د فرضي عبادتونو په ادا کولو کښې باید پوره اخلاص او درسول اللهﷺ پیروي موجوده وي، او هیڅ ډول زیاتې او کمې پکښې نه وي.

دوهم: مستحب احسان: او هغه دا چه بنده الله تعالى ته په نوافلو باندي ځان ورنژدی کړي، او د عباداتو د مستحباتو او آدابو د پوره کولو پوره خیال وساتي، او له هر ډول مشتبه او نا څرګندو شیانو او هم د مکروهاتو څخه ځان وساتي.

نو بنده به د الله تعالى داسې عبادت او بندګي کوي لکه چه الله تعالى ورته ګوري، او دې له دغه کتلو له خاطره د عبادت په ادا کولو کښې ښه کوښښ کوي چه په ډیر ښه شان سره یي ادا کړي، نو چه د کوم شي توان او طاقت نلري په هغه باندي ځان نه زوروي، او کوم هغه عبادت چه کولې شي چه دې الله عزّوَجَلّ ته ورنژدی کوي نو په هغه کښې کوتاهي نه کوي.

او احسان په هر عبادت او بندګۍ کښې د همغه عبادت په اندازه وي، خو یو جامعه ضابطه یي داده چه په عبادت او بندګۍ کښې د الله تعالى د رضامندۍ لپاره پوره اخلاص، او د رسول اللهﷺ د لارښووني پوره پیروي موجوده وي.

نو په اوداسه کښې احسان دادې چه ټول اندامونه پوره ووینځل شي، او ټول فرضونه او سنت او آداب د اوداسه په وخت کښې ادا شي، او د وینځلو

په کړاتو کښې د شريعت له حد څخه تيرې ونشي.

او په لمانځه کښې احسان دادې چه پخپل اول وخت کښې د ټولو فرضونو واجباتو سننو سره، او په پوره خشوع اطمينان او د زړه په حضور سره ادا شي، لکه چه يو بنده د خپل ژوند آخرنې لمونځ ادا کوي، نو داسې يي ادا کړي لکه چه الله عزّوَجَلّ ورته ګوري او دې يي ادا کوي.

او په زکات او خيرات کښې احسان دادې چه هغه څه چه يو مؤمن بنده يي ورکوي نو په دي نيت يي ورکړي چه الله عزّوَجَلّ ته پرې خپل ځان نژدي کوي، او د الله تعالی د رحمت اميد پرې کوي، او د الله تعالی له عذابه ويريږي او پدې سره له د الله تعالی له عذابه خپل ځان بچ کوي، او په عين وخت کښې هغه چا ته چه يي ورکوي له هغه څخه کومه بدله او شکرګزاري نه غواړي، او نه په دغه خيرات او زکات پسې وروسته ردې بدې وايي.

او بل دا چه د زکات او خيرات په وخت کښې د ښه مال د ورکولو کوښښ وکړي، اوله ردي او کم قيمته مال او هغه څه چه عموماً د انسان نفس يي ښه نه ګڼي له دغه ډول مال له ورکړې څخه دي ځان وساتي، او زکات او خيرات دي د خپل وخت څخه نه وروسته کوي، او يو محتاج او غريب باندي دې د هغه مال په اخيستلو کښې سختي نه کوي، او ځان دي پرې لوړ نه ګڼي، او نه دې په دغه ورکړه کښې سمعت او ريا کوي.

او همدارنګه په ټولو عبادتونو او معاملاتو کښې، يو مسلمان بنده ته

مناسب دا دي چه په هغه کښی د توان مطابق د احسان مرتبه ولټوي، او په هغی کښی د رسول الله ﷺ د لارښوونی پیروي وکړي.

هر څوک چه د احسان مرتبه پسی ګرزي او په دغه باندي حرص کوي او د الله تعالی څخه يي غوښتنه هم کوي نو ډير امید شته چه الله ﷻ د احسان د مرتبی توفیق هم ورکړي؛ ځکه ابو الدرداء ﷺ فرمايي:

«إِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ، وَإِنَّمَا الْحِلْمُ بِالتَّحَلُّمِ، مَنْ يَتَحَرَّى الْخَيْرَ يُعْطَهُ، وَمَنْ يَتَّقِ الشَّرَّ يُوقَهُ». [رواه الطبراني في المعجم الكبير، الحديث (١٧٦٣). قال الألباني: حديث حسن. انظر: صحيح الجامع، الحديث: (٢٣٢٨)].

ترجمه: «بیشکه علم او پوهه په زده کړه حاصلیږي، او حلم او صبر په صبر کولو او دځپل نفس واګی په لاس کښی نیولو سره حاصلیږي، او هغه څوک چه په خیر پسی ګرزي او لټوي يي نو ورته به ورکړ شي، او هغه څوک چه له شر څخه ځان ساتي او ځان ورڅخه بچ کوي نو ورڅخه به بچ کړل شي».

د احسان دروازی ډیری دي، لکه په صحیح مسلم شریف کښی چه د شداد بن اوس ﷺ روایت له رسول الله ﷺ څخه رانقل دي چه رسول الله ﷺ فرمايي:

«إنَّ اللهَ كتَبَ الإحسانَ على كلِّ شيءٍ؛ فإذا قَتَلْتُم فَأَحْسِنُوا القِتْلَةَ، وإذا ذَبَحْتُم فأَحْسِنوا الذِّبْحَةَ، وَلْيُحِدَّ أحدُكُم شَفْرَتَهُ وَلْيُرِحْ ذَبيحَتَهُ». [صحيح مسلم]

ترجمه: «بیشکه الله ﷻ په هر شي کښی احسان فرض کړې دې ، نو چه

کله تاسو یو څوک وژلو(لکه په قصاص کښی مثلاً) نو په دغه وژنه کښی ورسره احسان وکړئ (یعنی مه یي زوروئ)، او کله مو چه حلالکه کوله(لکه د حلالو حیواناتو د ذبح او حلالونی په وخت کښی)، نو په حلالکه کښی احسان وکړئ، نو حلالونکې دی د حلالکی لپاره خپله چوړکی تیره کړي، او خپل هغه حیوان چه حلالوي یي هغه ته دي راحت وروبخښي(او نه دی زوروَي)».

لنډه دا چه الله تعالی په هر څه کښی د هغه شي سره مناسب احسان فرض کړي دې، لکه دلته چه رسول الله ﷺ د حلالکی احسان بیان کړې دې، نو هغه څوک چه د رسول الله ﷺ له لارښوونی څخه سرغړونه کوي او چوړکی نه تیره کوي، او د حلالکی د حیوان د راحت خیال نه ساتي نو هغه په حلالکه کښی احسان کونکې نه دې، او د رسول الله ﷺ پیرو نه دې.

په همدی سره په دین کښی د پوره تعمق او فقاهت اهمیت راڅرګندیږي، او له همدي نه احسان لټوونکې په عبادات او معاملاتو کښی د رسول الله ﷺ لارښوونه او د هغی اهمیت پیژني، نو کوښښ کوي چه د رسول الله ﷺ لارښوونه په اوداسه لمانځه خیرات زکات روژه حج جهاد، اخستلو(رانیولو) او خرڅولو، خوراک، څښاک، خوب، نکاح، واده، او عام ژوند، ښیګړه او د بیلابیلو ډولو خلکو سره تعامل کولو کښی، او همداسی په ټولو کارونو کښی درسول الله ﷺ لارښوونه پیژني او د هغی پیروي کوي.

او یو بنده د احسان مرتبی ته یواځی په خپل عمل نشي رسیدلاي، بلکه

ددي لپاره د الله تعالی توفیق ډېر ضروري دې؛ نو له دي کبله بنده باید د هر لمانځه څخه وروسته دا دعا ووایي چه: «اللَّهُمَّ أَعِنِّيْ عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ» [سنن أبي داود].

ترجمه: «یعنی اي الله له ماسره مرسته وکړی ستا په ذکر او یادونه کښی، او په شکر ادا کولو کښی، او د ښه او ښایسته عبادت په کولو کښی».

ځکه د بنده ضرورت او حاجت د الله تعالی مرستی او کومک ته او خاصةً د احسان مرتبی ته په رسیدلو کښی همیشه او بار بار پیښیږي.

شپږم درس: د «عبادت» معنی

د عبادت معنی: تذلل، خضوع، غاړه ایښودل، سره له ډیره محبت او تعظیم نه.

او هر عمل چه په هغه سره یو معبود ته پری نژدیکت حاصلولې شي عبادت بلل کیږي.

لدي کبله د اسلامي شرعی په اصطلاح کښی هم عبادت: یو جامع نوم دې چه ټولو هغه شیانو ته شامل دې چه الله عزّوَجَلّ یي خوښوي، که هغه وینا وي، او که ظاهر یا باطني اعمال وي.

او عبادت کله په زړه وي، کله په ژبه، او کله په غړو، خو الله عزّوَجَلّ خپلو بندګانو ته امر کړې دې چه د عبادت ټول انواع دي یواځی د یو الله ﷻ لپاره خاص کړل شي، او هیڅ ډول شریک او برخَوال دي ورسره پکښی نه وي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿هُوَ ٱلۡحَيُّ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱدۡعُوهُ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَۗ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٦٥﴾ [المؤمن:٦٥].

ترجمه: «الله عزّوَجَلّ هغه ذات دې چه همیشه ابدي ژوندې دې، نشته لایق د عبادت او بندګی مګر همدغه الله تعالی دې، نو تاسو همدغه الله تعالی

راوبلی، په داسی حال کښی چه خالص کونکي یاست هغه ته د خپل دین او عبادت او بندګی، ټول د کمال صفتونه الله عزّوَجلّ لره دي چه پالونکې او پروردګار د عالمیانو دې».

همداشان الله ﷻ په بل ځاي کښی فرمایي:

﴿قُلۡ إِنِّيٓ أُمِرۡتُ أَنۡ أَعۡبُدَ ٱللَّهَ مُخۡلِصٗا لَّهُ ٱلدِّينَ ١١﴾ [الزمر: ١١].

ترجمه: «اووایه اي پیغمبره ! بیشکه ماته حکم شوې دې چه زه بندګي وکړم یواځی د یو الله، په داسی حال کښی چه خالص کونکې یم هغه ته ددین او عبادت خپل».

همداراز الله ﷻ امر کړې دې چه د رسول الله ﷺ پیروي وشي او د الله تعالی عبادت د رسول الله ﷺ د لارښوونی موافق ادا او سر ته ورسول شي، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلذِّكۡرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيۡهِمۡ وَلَعَلَّهُمۡ يَتَفَكَّرُونَ ٤٤﴾ [النحل: ٤٤].

ترجمه: «او اي پیغمبره ! تاته مو وحیي درلیږلی ده ددي لپاره چه ته بیان او واضح کړی خلکو ته هغه احکام چه دوئ ته ورلیږل شوي دي چه فکر پکښی وکړې».

همداډول په بل ځاي کښی فرمایي:

﴿وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمۡ عَنۡهُ فَٱنتَهُواْ﴾ [الحشر: ٧].

ترجمه: «او هغه څه چه رسول الله ﷺ یي تاسو ته درکوي او تاسو ته پری حکم کوي نو هغه واخلی عمل پری وکړی، او هغه څه چه تاسو ورڅخه

منع كوي، نو ورڅخه ځان وساتئ او منع شئ».

الله عزّوَجَلّ هم له هيچا څخه هيڅ يو عمل تر هغه پورى نه قبلوي چه پکښې دغه دوه شرطونه پوره نه وي: يو اخلاص اوتوحيد، او بل متابعت او د رسول اللهﷺ پيروي كول.

بلكه بنده تر هغه مسلمان كيدې نشي چه په هغه كښې اخلاص او توحيد نه وى، يعنى چه دعبادت او بندگۍ ټول انواع يي خالص د يو الله تعالى لپاره نه وي، او هم د رسول اللهﷺ پيروي په عبادت او نورو احوالو كښې پكښې نه وي.

نو يوائى هغه عبادت او بندگي د الله تعالى په وړاندى صحيح ده چه خالص د يو الله تعالى لپاره وي، او بل د رسول اللهﷺ له سنتو سره برابره وي، او همدي ته عمل صالح هم وايي.

الله عزّوَجَلّ مونږ ته په خپل كتاب قرآنكريم كښې بيان كړي دي چه مونږ يي د يو لوي او مهم هدف لپاره پيدا كړي يو، او هغه دا چه مونږ يوائى د هغه عبادت په داسى شان سره وكړو چه شريك او برخَوال ورسره ونه گرزوو، لكه چه الله تعالى فرمايي: ﴿وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝٥٦﴾ [الذاريات: ٥٦].

ترجمه: «ما پيريان او انسانان نه دي پيدا كړي مگر ددى لپاره چه يوائى ځما عبادت او بندگي وكړي».

همدارنگه په بل ځاي كښې الله ﷻ فرمايي:

﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ٥﴾ [البينة: ٥].

ترجمه: «دی خلکو ته امر نه دې شوې مګر خو امر شوې دوئ ته ددې خبری چه دوئ دی عبادت اوبندګي کوي یوائې د الله تعالی په داسی حال کښی چه خالص کونکي وي دوئ الله تعالی ته د عبادت خپل، او ولاړ وي په حق او مایل نه وي باطل خوا ته، او بل دوئ ته ددی امر شوې دې چه پوره په خپل وخت به أدا کوي د ټولو حقوقو سره لمونځ، او ورکوي به زکات، او همدا مضبوط دین دې».

نو هغه څوک چه له شرک ځینی ځان وساتي او خپل عبادت او بندګي یوائې یو الله تعالی ته خالص کړي، او هم د رسول اللهﷺ پیروي وکړي، نو دغه شخص مسلمان دې، له ده سره د الله تعالی لخوا د جنت ته دداخلیدو او له اور څخه د خلاصي وعده شوی ده.

او همداشان هغه څوک چه فرضي عبادات ادا کړي، او له محرماتو ځینی ځان ګوښه کړي، نو همدې د الله تعالی له هغه بندګانو څخه شمارل کیږي چه مؤمنان او متقیان ورته ویل کیږي، او ددوئ لپاره له عذاب څخه د امان وعده لیکل شوی ده، او هم په دنیا او آخرت کښی ورته د الله تعالی د لوئ مهربانۍ وعده ده.

خو هغه څوک چه د فرایضو د ادا او له محرماتو څخه د ګوښه کیدو تر څنګ مستحبات هم پرځاي کړي، او له مکروهاتو ځان هم وساتي، او د الله

تعالی عبادت او بندګي په داسې خشوع او خضوع سره وکړي لکه چه الله تعالی ورته ګوري نو دغه ډول بندګان د محسنينو بندګانو په شمار کښې راځي، د چا لپاره چه الله په جنت کښې د ډيرو لوړو درجو وعده کړې ده.

نو اوس به لوستونکي ته څرګنده شوي وي چه هغه څه چه د بنده په عبادت کښې کمې او نقصان راولي درې درجې لرې:

لمړۍ درجه: شرک اکبر: او هغه دا چه يو څوک د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي وکړي، نو که يو څوک د عبادت له انواعو څخه هره يوه يي د الله تعالی څخه پرته بل چا ته وکړي نو هغه مشرک او کافر کيږي، الله عزّوَجَلّ ورڅخه فرضي او نفلي عبادتونه نه قبلوي، لکه هغه خلک چه بتان، اولياء، ونې، تيګې د خپل ضرورتونو او حاجتونو د پوره کولو لپاره رابلي، او د هغوئ لپاره حلالکې کوي، او خپل ضرورتونه پوره کول ورڅخه غواړي، او يا د کوم شر او مصيبت څخه بچ کول ورڅخه غواړي.

نو دغه ډول خلک کافر او مشرکين دي، د اسلام له مقدس دين څخه بهر دي، او که له دوئ څخه کوم يو پرته له توبې مړ شي، نو هغه به د جهنم په اور کښې تل ترتله وي. الله ﷻ دې مونږ ورڅخه وساتي.

دوهمه درجه: کوچنې شرک (شرک اصغر): لکه ريا، سمعت او په عبادت اوبندګۍ کښې ځان ښودنه، لکه چه يو بنده خپل کوم عبادت لکه لمونځ يا خيرات او داسې نور په ښه شان ادا کوي او ښايسته کوي يي؛ ددې

لپاره چه خلک یي په دغه کار باندي وستایي، نو که څوک داسی کار کوي ښکاره ده چه دې په دغه عبادت کښی الله عزّوَجَلّ ته هغه اخلاص نلري چه له عذاب څخه پری خلاصیدې شي، اګر که ده دلته حقیقةً د غیر الله بندګي نه ده کړی، خو ده په دغه عبادت سره د خلکو او مخلوق ستایل او ثنا اراده کړی ده،ځکه ده ددغه عبادت ثواب له غیر الله څخه غوښتلې چه هغوئ یي وستایي، نو په دي سره دغه بنده د شرک اصغر(وړوکي شرک) مرتکب کیږي، چه همدغه عبادت بربادوي او له منځه یي وړي؛ ځکه رسول الله ﷺ په یو حدیث قدسي شریف کښی فرمایي چه الله ﷻ فرمایلي دي:

«أنا أغنی الشُّرَکاءِ عَنِ الشِّرکِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلاً أَشْرَكَ فِیهِ مَعِيَ غَیرِيْ تَرَکْتُهُ وَشِرْکَهُ» [رواه مسلمٌ من حدیثِ أبي هُریرةَ ﷺ].

ترجمه: «په ټولو شریکانو او برخوالو کښی زه له خپلی برخی او شرک څخه ډیر بی پروا یم، هر هغه چا چه یو عمل وکړ چه په هغی کښی یي له ما سره بل څوک شریک او برخمن کړ، نو زه دغه بنده او دغه د عمل خپله برخه دواړه پریږدم».

د شرک اصغر یو ډول دا هم دې چه دبنده زړه په دنیا پوری داسی ونښلي چه همدا دنیا یي لوي هدف او مقصد وګرزي، چه ددی دنیا په سبب ورڅخه ځینی فرضیات او واجبات پاتی کیږي او ضایع کیږي، او کله کله د محرماتو مرتکب کیږي، ځکه دده په زړه کښی ددنیا الوهیت او قداست دومره لوئ وي، چه له دي کبله ورڅخه ددنیا لپاره فرضیات اوواجبات پاتی

کیږي او د محرماتو مرتکب کیږي، حال دا چه رسول الله ﷺ فرمایي:

«تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَعَبْدُ الدِّرْهَمِ وَعَبْدُ الْخَمِيصَةِ إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطَ سَخِطَ تَعِسَ وَانْتَكَسَ، وَإِذَا شِيْكَ فَلاَ انْتَقَشَ». [رواه البخاريُّ من حديثِ أبي هُريرةَ ﷺ].

ترجمه: «هلاك او رانسکور دی شي،او بدبخته دی شي ددینار او اشرفیو بنده، او هم ددرهمو او نقری بنده، او د شړۍ بنده، که څه ورته ورکړ شي، نو خوشحاله شي، او که ورنکړ شي، نو خفه کیږي، نو بدبخته او ذلیل دی شي، او که ازغې یې په پښه کښې ننوځی نو تری وه دي نه ایستل شي».

او دا هم بددعایي او خیری دي چه رسول الله ﷺ یي ورته په بدبختۍ او هلاکت باندی ګوي، نو هغه څوك چه درسول الله ﷺ د خیرو مستحق شي کله به یي د مخی سمه شي، بلکه هر کله چه پاڅیږي نو بیرته راغورزیږي، او که په کوم مصیبت اخته شي نو له هغی څخه د وتلو لار ورته نه معلومیږي، او دا ټول لدي کبله چه ده خپل ځان د دنیا بنده کړې دې، او دنیا د الله ﷻ څخه غافل او بي پروا کړې دې.

دلته رسول الله ﷺ یوه مهمه قاعده او ضابطه بیان کړی ده، او هغه دا چه «که څه ورته ورکړ شي نو خوشحالیږي، خو که ورته ورنکړ شي بیا خفه کیږي» یعنی خوشحالي او خفګان یي یواځی په دنیایي ګټو پوری تړلی وي.

نو د چا چه ټول کوښښ او خواري د دنیا لپاره وي، او همدا یي معیار وي، که ورته دنیایي ګټې په لاس ورغلی، نو خوشحاله به وي، ګنی د

الله عزّوَجَلّ په قضا او فيصله باندي به په قهر وي او ورڅخه به بيزاره وي، او الله تعالی ته يي هم زړه پاک نه وي، نو دا خو د منافقينو صفت دې، لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿وَمِنۡهُم مَّن يَلۡمِزُكَ فِي ٱلصَّدَقَٰتِ فَإِنۡ أُعۡطُواْ مِنۡهَا رَضُواْ وَإِن لَّمۡ يُعۡطَوۡاْ مِنۡهَآ إِذَا هُمۡ يَسۡخَطُونَ ٥٨﴾ [التوبة: ٥٨].

ترجمه: «ځينی ددی منافقينو څخه هغه دي چه عيب او طعنی لګوي پر تا باندی په ويش د صدقاتو او خيراتو کنبی، نو که له دغه صدقاتو څه شې ورته ورکړ شي، خوشحاليږي، او که ورنکړ شي بيا خفه او په غصه وي».

او ددوي خفګان او قهر او غصه د غير الله لپاره وي، چه هغه دنيايي ګټی دي.

او د چا چه دا حال وي نو هغه عبادت هم يواځی يو الله تعالی ته نه خاص کوي، بلکه د هغه په زړه کنبی د غير الله الوهيت او عبوديت هم ننوتې وي.

او دا داسی کار دې چه نبی يي په هغه چا کنبی ليدل کيږي چه زړه يي په مال، مشری، او يا هم په کوم معلوم معيّن شخص پوری تړلې وي، نو دومره محبت او مينه ورسره کوي چه د هغه له کبله د الله تعالی څخه په سرغړونه کنبی هم واقع شي، نو دده په زړه کنبی ددغه شخص محبوب غلامي وي چه د هغه زړه يي تړلې وي، او د هغه له کبله د الله تعالی سرغړونی ته هم تيار شي، او هغه څوک چه خپل زړه د الله تعالی پرته په بل

چا پورې وتړي نو الله تعالی به هم په هغه باندې عذاب ورکړي.

دریمه درجه: ګناهونه کول: او هغه داسې چه بنده ځینې حرامو شیانو ته لاس وراوږد کړي او یا هم په ځینې فرضیاتو کښې له سستۍ او لټۍ څخه کار واخلي، نو هرخومره چه یو بنده د خپل پروردګار څخه سرغړونه کوي، په همدغه اندازه دې الله جل جلاله ته په خپله بندګۍ کښې نقصان او کمې راولي.

د الله ﷻ په بندګۍ کښې کاملترین او پوره بندګي کونکې هغه څوک دې چه د الله تعالی اوامر په ډیره ښه ډول سره ادا کوي، او د الله تعالی پر دین سم او ټینګ ولاړ وي، لکه چه الله عزّوَجلّ فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسۡتَقَٰمُواْ فَلَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ ١٣ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَنَّةِ خَٰلِدِينَ فِيهَا جَزَآءَۢ بِمَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ١٤﴾ [الأحقاف:١٣-١٤].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان چه ویلي یي دي: زمونږ پروردګار یواځې یو الله ﷻ دې، او بیا په دغه اقرار باندې ټینګ ولاړ دي، نو پر دوئ باندې ویره نشته له تیر وخته، او نه به دوي غمجن وي له راتلونکي عذاب څخه، همدغه ستایل شوي خلك د جنت خاوندان دي چه همیشه به وي په دغه جنت کښې، دا بدله ددوئ ده په سبب د هغه عمل چه دوئ به کولو».

همدارنګه په بل ځاي کښې الله تعالی فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسۡتَقَٰمُواْ تَتَنَزَّلُ عَلَيۡهِمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُواْ وَلَا تَحۡزَنُواْ وَأَبۡشِرُواْ بِٱلۡجَنَّةِ ٱلَّتِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ٣٠ نَحۡنُ أَوۡلِيَآؤُكُمۡ

فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِۖ وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَشۡتَهِيٓ أَنفُسُكُمۡ وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ٣١ نُزُلٗا مِّنۡ غَفُورٖ رَّحِيمٖ ٣٢ وَمَنۡ أَحۡسَنُ قَوۡلٗا مِّمَّن دَعَآ إِلَى ٱللَّهِ وَعَمِلَ صَٰلِحٗا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ ٱلۡمُسۡلِمِينَ ٣٣﴾ [فصلت: ۳۰-۳۳].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان چه ویلي یي دي: زمونږ پروردګار یوائی یو الله ﷻ دې، او بیا په دغه اقرار باندی ټینګ ولاړ دي نو دوئ ته به ملایکی رازي او ورته به وايي چه: تاسو مه ویریږئ ددنیا په عمل، او مه غمجن کیږئ د آخرت د عذابونو له راتلو څخه، او بلکه تاسو خوشحاله شئ په هغه جنت چه له تاسو سره یي وعده شوی وه، مونږ ستاسو ملګري او دوستان یو په ژوند ددونیا کښی او په آخرت کښی، او شته ستاسو لپاره په آخرت کښی هغه نعمتونه چه ستاسو زړونه یي غواړي، او شته تاسو ته هغه نعمتونه چه تاسو یي غواړئ، دا نعمتونه میلمستیا ده ستاسو لپاره د الله تعالی لخوا چه بخښونکې او د مهربانۍ خاوند دې، او څوک ډیر ښایسته دې په وینا کښی له هغه چا څخه چه بلنه کوي د الله تعالی خوا ته او دهغه دین ته، او پخپله هم نیک عمل کوي، او په ژبه اقرار هم کوي چه زه له مسلمانانو څخه یم».

قلبي عبادتونه په درې اساسي بنسټونو باندی ولاړ دي: محبت، ویره، او امید، نو دا دریواړه عظیم الشان عبادتونه یو الله تعالی ته خاص کول پر بنده فرض دي.

او تر ټولو باید د الله تعالی سره ډیر محبت وکړي، او له هغه سره پدې محبت کښی هیڅ مخلوق شریک او برخمن نکړي، لکه چه الله تعالی

فرمايي:

﴿وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَشَدُّ حُبّٗا لِّلَّهِ﴾ [البقرة: ١٦٥].

ترجمه: «او هغه کسان چه مؤمنان دي هغوئ ډېر زيات محبت کونکي دي د الله تعالی سره».

او د الله تعالی له قهر او عذابه څخه به ويريږي، تر څو د الله تعالی له ويرې له ګناهونو کولو څخه رابند شي.

او هم به د الله تعالی د رحمت، مغفرت، بخښنی فضل او احسان ډېر اميد کوي.

او هغه څوک چه په يو وخت کښی دا دريواړه سره يو ځاي په زړه کښی ساتي نو هغه د الله تعالی له رحمت څخه نه نااميده کيږي، او نه هم د الله تعالی له عذابه څخه په امن کښی کيږي، بلکه هغه په زړه کښی د الله د رحمت د اميد ترڅنګ د الله تعالی د عذاب ويره هم ساتي، لکه چه الله عزّوَجَلّ فرمايي: ﴿وَٱدۡعُوهُ خَوۡفٗا وَطَمَعًاۚ إِنَّ رَحۡمَتَ ٱللَّهِ قَرِيبٞ مِّنَ ٱلۡمُحۡسِنِينَ ٥٦﴾ [الأعراف:٥٦].

ترجمه: «او وبلئ الله تعالی په داسی حال کښی چه تاسو د هغه له عذابه ويريږئ، او هم د هغه درحمت او بخښنی طمع او اميد لرئ، بيشکه د الله عزّوَجَلّ رحمت نيکانو ته نژدی دې».

او دعا دلته دواړو نوعو ته شامله ده، که هغه عبادتي او ذکري دعا وي، او که يا هم دکوم حاجت د غوښتنی دعا وي.

په هر بنده کښې چه د الله تعالی سره مینه او محبت وي، نو دغه محبت او مینه يي دی ته اړ کوي چه الله عزّوَجَلّ ته د ځان نژدي کولو کوښښ وکړي، او د الله تعالی سره د ملاقات او د هغه ليدو ته يي شوق پيدا شي، بلکه د هغه په يادولو او ذکر باندی ورته سکون او آرام حاصليږي، او دغه محبت يي ديته اړباسي چه هغه څه خوښ کړي چه الله تعالی يي خوښوي، او هغه څه بد وګڼي چه الله تعالی يي بد ګڼي، او پدي شان سره د ولاء او براء عبادت په وجود کښې راځي؛ ځکه دده محبت د الله تعالی سره رښتينی دې.

همدارنګه د الله تعالی څخه ويره بنده لدي څخه ايساروي چه د محرماتو مرتکب شي، او يا هم فرايض پريږدي، او په همدي ډول دې د الله تعالی له متقينو بندګانو څخه شمار شي، هغه څوک چه د الله تعالی له ويری د هغه د قهر او عذاب له اسبابو څخه هم ځان ساتي.

او د الله تعالی د رحمت اميد بيا بنده کښې شوق پيدا کوي چه نيک عملونه وکړي؛ ځکه هغه اميد لري چه ددي په سبب به ورته لوئ لوئ ثوابونه او د الله تعالی د رضامندئ برکتونه په لاس ورشي، کوم چه الله تعالی خپلو نيکانو بندګانو ته ورکوي.

اووم درس: د کفر بالطاغوت معنی

د یو الله تعالی د منلو او هغه ته د عبادت او بندګۍ د خاص کولو یوه غوښتنه دا ده چه د الله تعالی پرته د نورو معبودانو او طواغیتو له عبادت او بندګۍ څخه به انکار کوي، لکه چه الله تَعَالَی فرمايي:

﴿لَآ إِكۡرَاهَ فِي ٱلدِّينِۖ قَد تَّبَيَّنَ ٱلرُّشۡدُ مِنَ ٱلۡغَيِّۚ فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ لَا ٱنفِصَامَ لَهَاۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٢٥٦﴾ [البقرة: ٢٥٦].

ترجمه: «نشته زور او په زورمنل په اسلامي دین کښې؛ ځکه واضح او ښکاره شوی ده سمه لار له کږې لارې څخه، که چا کفر او انکار وکړ له طاغوت څخه او ایمان یې راوړ په اللهﷻ باندې، نو ده منګولې ولګولې په کلکه او ټینګه کړۍ باندې چه نشته هغې لره شکیدل، او الله تعالی اوریدونکې دې ستاسو د ټولو اقوالو، پوهه دې په ټولو اعمالو او احوالو».

همدارنګه اللهﷻ فرمايي: ﴿وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ﴾ [النحل: ٣٦].

ترجمه: «او خامخا بیشکه مونږ لیږلي دي په هر امت کښې یو پیغمبر په دې خبره چه یواځې د یو اللهﷻ عبادت او بندګي وکړئ اود طواغیتو له

عبادت او بندګۍ څخه ځان وساتی».

همداشان په بل ځای کښې فرمایي:

﴿وَٱلَّذِينَ ٱجۡتَنَبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ أَن يَعۡبُدُوهَا وَأَنَابُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ لَهُمُ ٱلۡبُشۡرَىٰ﴾ [الزمر: ۱۷].

ترجمه: «او هغه کسان چه ځان وساتي له عبادت او بندګۍ د طاغوت څخه، او راوګرزي په عبادت او بندګۍ کښې یوائې یو الله تعالی ته، نو د همدوئ لپاره زیرې دي (په جنتونو او ډول ډول نعمتونو)».

نو د توحید معنی همدا ده چه د الله تعالی پرته د نورو معبودانو له عبادت او بندګۍ څخه ځان وساتل شي، او یوائې د یو الله تعالی عبادت او بندګي وشي، بلکه یو بنده تر هغه مسلمان او موحد کیدې نشي ترڅو چه د الله تعالی پرته د نورومعبودانو په عبادت او بندګۍ باندی کفر او له هغی څخه انکار ونکړي.

او «طاغوت» دی ته وایي چه له الله تعالی پرته یي عبادت او بندګي کیږي، هر ډول عبادت او بندګي چه وي، که دعا او غوښتنه وي، یا ورڅخه مرسته او کومک غوښتل وي، یا اعتماد او بروسه کول وي، یا د هغه لپاره حلالکه کول وي، او که د هغه لپاره نذر او منښته منل وي، او یاهم په تحلیل او تحریم کښې د هغه پیروي او اتباع کول وي، او یا ورته دخلافونو دحل او فصل کولو لپاره فیصلی وروړل وي، او یا د الله تعالی له شریعت پرته په بل قانون باندي فیصله کولو باندي رضا او خوشحاله کیدل وي.

مشهور مفسّر ابن جریر طبري رحمه الله د «طاغوت» په تفسیر کښی فرمایي:
«والصَّوابُ من القولِ عندِي في «الطَّاغُوتَ» أنه كُلُّ ذِي طُغْيانٍ على الله، فعُبِدَ من دونِه، إما بقَهْرٍ منه لَمِن عَبَدَه، وإما بطَاعةٍ مِمَّن عبده له، وإنسانًا كان ذلك المَعْبودُ، أو شَيْطانًا، أو وَثَناً، أو صَنَمًا، أو كائِنًا ما كانَ من شيءٍ».

ترجمه: د «طاغوت» په تفسیر کښي زما په نظر صحیح خبره دا ده چه «طاغوت» هرهغه سر کښه او له الله تعالی څخه سرغړوونکي ته وایي چه د سر کشی سره سره یي د الله تعالی پرته عبادت او بندګي هم کیږي، که هغه په زور پر خلکو دا خپل عبادت او بندګي منلي وي، او که عابدینو په خوښه وي، او دغه معبود انسان وي که شیطان وي یا بُت وي، او یا بل کوم شې وي.

نو «طاغوت» هر هغه شې دې چه په سرکښی او سرغړونه کښی انتها ته رسیدلې وي، او خلك د الله تعالی له لاری بندوي، او په لویه بی لاری یي بی لاری کوي.

داسی طواغیت چه د الله تعالی پرته یي بندګي کیږي

او داسی طواغیت چه د الله تعالی پرته یي بندګي کیږي ډیر ډولونه لري، خو د ټولو څخه ډیر سرکښه یي دری دي: شیطان، هغه بتان او معبودان چه د الله عزّوَجَلّ څخه پرته یي بندګي کیږي، او هغه مشران او حاکما چه د الله تعالی له رالیږلي شریعت څخه پرته په نورو قوانینو او نظامونو باندي فیصلی

کوي.

لومړنۍ ډول طاغوت: شيطان:

چه د هر ډول شرک او سرکښی اساس او بنياد دې، بلکه د الله تعالی پرته چه د هرچا عبادت او بندګي کيږي نو هغه په اصل او حقيقت کښی د شيطان عبادت او بندګي ده؛ ځکه همدا شيطان يي سبب او دغه کار ته بلونکي دې، لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿۞أَلَمۡ أَعۡهَدۡ إِلَيۡكُمۡ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعۡبُدُواْ ٱلشَّيۡطَٰنَۖ إِنَّهُۥ لَكُمۡ عَدُوّٞ مُّبِينٞ ٦٠ وَأَنِ ٱعۡبُدُونِيۚ هَٰذَا صِرَٰطٞ مُّسۡتَقِيمٞ ٦١﴾ [يس: ٦٠-٦١].

ترجمه: «آيا وصيت او حکم می نه دې کړی تاسو ته أي بنيادمانو ! چه عبادت او بندګي به نه کوی د شيطان؛ بيشکه هغه ستاسو ښکاره دښمن دې، او زما بندګي وکړی همدا سمه لار ده».

همدارنګه الله عزّوَجلّ فرمايي: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلَٰلَۢا بَعِيدًا ١١٦ إِن يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦٓ إِلَّآ إِنَٰثٗا وَإِن يَدۡعُونَ إِلَّا شَيۡطَٰنٗا مَّرِيدٗا ١١٧ لَّعَنَهُ ٱللَّهُۘ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنۡ عِبَادِكَ نَصِيبٗا مَّفۡرُوضٗا ١١٨ وَلَأُضِلَّنَّهُمۡ وَلَأُمَنِّيَنَّهُمۡ وَلَأٓمُرَنَّهُمۡ فَلَيُبَتِّكُنَّ ءَاذَانَ ٱلۡأَنۡعَٰمِ وَلَأٓمُرَنَّهُمۡ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلۡقَ ٱللَّهِۚ وَمَن يَتَّخِذِ ٱلشَّيۡطَٰنَ وَلِيّٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِ فَقَدۡ خَسِرَ خُسۡرَانٗا مُّبِينٗا ١١٩ يَعِدُهُمۡ وَيُمَنِّيهِمۡۖ وَمَا يَعِدُهُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ إِلَّا غُرُورًا ١٢٠ أُوْلَٰٓئِكَ مَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُ وَلَا

يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ﴿١٢١﴾ [النساء: ١١٦-١٢١].

ترجمه: «بیشکه الله نه بخښي شرك له الله تعالی سره، او بخښنه کوي د هغه ګناهونو چه پرته له شرکه څخه وي هغه چاته چه د الله تعالی خوښه شي، او هغه چا چه شرك وکړ دالله تعالی سره نو یقیناً هغه ګمراه شو په ګمراهی لری سره له حق نه، دا مشرکان نه رابلي پرته له الله عزّوَجَلّ نه مګر خو رابلي ښځینه بتان، او نه رابلي مګر سرکښه شیطان، الله تعالی لعنتي کړې دې دغه شیطان، ویلي دي دي شیطان چه خامخا به ونیسم ستا له بندګانو څخه ځان ته یوه معینه معلومه برخه، او خامخا به ګمراه کړم دغه خپله برخه بنیادمان او ددي لپاره به امیدونه ورته ورکړم، او امر به ورته وکړم چه غوڅ کړي د چارپایانو غوږونه، او امر به ورته وکړم چه بدل کړي د الله تعالی پیدایښت، او هرڅوك چه شیطان په دوستی ونیسي، او د الله تعالی دوستي پریږدي، نو یقیناً تاواني شو په ښکاره تاوان سره، شیطان ورته وعدی ورکوي، او هم ورته امیدونه ورکوي، او شیطان وعده نه ورکوي مګر دغولونی او د فریب، نو همدغسی خلك چه د شیطان په دوکه او فریب کښی راشي ځاي دورتللو د هغوئ اور د جهنم دې چه وبه نه مومي له دغه جهنم څخه خلاصې».

ځکه خو الله تعالی هم د هغه چا سزا چه د الله تعالی له قرآن او یادونی څخه مخ اړوي نو سزا یي دا ده چه شیطان ورباند مسلط کړي، لکه چه فرمایي:

﴿وَمَن يَعۡشُ عَن ذِكۡرِ ٱلرَّحۡمَٰنِ نُقَيِّضۡ لَهُۥ شَيۡطَٰنٗا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٞ ٣٦ وَإِنَّهُمۡ لَيَصُدُّونَهُمۡ عَنِ ٱلسَّبِيلِ وَيَحۡسَبُونَ أَنَّهُم مُّهۡتَدُونَ ٣٧ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَنَا قَالَ يَٰلَيۡتَ بَيۡنِي وَبَيۡنَكَ بُعۡدَ ٱلۡمَشۡرِقَيۡنِ فَبِئۡسَ ٱلۡقَرِينُ ٣٨ وَلَن يَنفَعَكُمُ ٱلۡيَوۡمَ إِذ ظَّلَمۡتُمۡ أَنَّكُمۡ فِي ٱلۡعَذَابِ مُشۡتَرِكُونَ ٣٩﴾ [الزخرف:٣٦-٣٩].

ترجمه: «او هغه څوک چه ستر ګکی پټی کړي او ځان ناخبره ونيسي د الله تعالی له ياد او قرآنکريم څخه نو ورپسی به کړو، او مسلّط به کړو په ده باندی شيطان، نو همدا شيطان به يي ملګرې وي، او بيشکه دوئ خامخا اړوي دوئ لره د لاری حقی څخه، او سره له دی ګومان هم کوي چه دوئ ګنی په سمه لار دي، تر دي چه کله راشي ځمونږ خواته دغه سرغړوونکې له قرآنکريم څخه، نو وايي به هغه خپل ملګري ته: هائ ارمان چه وی زما او ستا په منځ کښی لريوالې په اندازه د لريوالي د مشرق له مغرب څخه، نو ته ډير بد ملګرې يي، او هيڅ ګټه به ونه رسوي تاسو ته نن ورځ، ځکه چه تاسو ظلم او شرک کړې دې، فايده به ونه رسوي دا خبره چه تاسو په عذاب کښی سره شريکان ياست».

نو ددغه ډول طاغوت څخه ځان ساتنه کله په دي کيږي چه په الله تعالی باندي ورڅخه پنا وغواړي او «أعوذ بالله من الشيطان الرجيم» ووايي، او د هغه له پلمو څخه ځان وساتي، او د شيطان په پلونو پسی ورپسی نشي؛ ځکه هغه ښکاره بي لاری کونکې دښمن دې، لکه چه الله تعالی فرمايي: ﴿كُتِبَ عَلَيۡهِ أَنَّهُۥ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُۥ يُضِلُّهُۥ وَيَهۡدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ ٤﴾ [الحج: ٤].

ترجمه: «مقرر شوی دي ددی شيطان په حق چه بيشکه هرچا له دغه شيطان سره دوستي وکړه نو همدا شيطان به يي ګمراه کوي له سمی لاری څخه، او لار ښوونه به ورته کوي ګرم اور ته».

د شيطان دوستي داده چه د هغه په پلونو پَل کيږدي، او د هغه د وعدو تصديق وکړي، او د هغه وروړاندی کړی ارزوګانو ته اميدوار شي، او چه شيطان ورته کوم ګناهونه ښايسته کوي نو دا دوست يي کوي، او د الله تعالی له هدايت او لارښوونی څخه سرغړونه کوي، او څوك چه دغه کارونه کوی هغه د شيطان دوست دي.

شيطان د بنيادم سره په هر کار کښی ورسره وي، او ورپسی وي، لکه چه دا معنی د رسول اللهﷺ څخه د جابر بن عبد الله رضي الله عنهما په حديث شريف کښی ثابت دي کوم چه په صحيح مسلم شريف کښی دي.

نو د شيطان له شر او فتنی څخه د خلاصی لپاره الله تعالی مونږ ته ښوونه کړی ده چه هميشه په الله عزّوَجَلّ باندی له شيطان څخه پنا وغواړو، او په الله تعالی باندی خپل ايمان پوخ کړو، او توکل او اعتماد ورباندی وکړو، او خپل عبادت او بندګي الله تعالی ته خالصه کړو، او د الله تعالی يادونه او ذکر له ياده ونه باسو.

ځکه د ايمان کمزوري، د توکل او اخلاص کمزوري هغه اسباب دي چه شيطان پر انسان باندی مسلط کوي.

همداراز د شيطان لاری هغه هم دي چه د هغی له لاری پر انسان خپل

تسلط پلې کوي: لکه د ډېرې غصې او قهر وخت، د ډېرې خوشحالۍ وخت، په شهواتو کښې غرقیدل، له جماعت او ټولنې څخه ځانته کیدل، یواځیوالې په ځانګړي ډول په سفر کښې، او د خلکو تر منځ د خبرو وړو راوړو په وخت کښې، او همدارنګه سړې له پردۍ ښځې سره یواځې کیدلو وخت کښې، بد ګوماني، او د شک او تهمت ځایونو ته ورتلل.

ځکه خو د انسان د هر کار په پیل کښې بسم الله ویلو باندي رسول اللهﷺ امر کړې دې، تر څو چه یو خو په دغه کار کښې برکت وي، او بل د شیطان له پلمو څخه وساتل شي، نو بنده به د خوراک، څښاک، کور ته د ننوتلو په وخت، له کوره د وتلو په وخت، سبا، بیګا، او کله چه په سورلۍ سپریږي، یا له خپلې میرمنې سره کوروالې کوي، یا هم قضاء حاجت کوي او که ویده کیږي، نو په دي ټولو کښې باید «بسم الله» ووایي.

همدارنګه په صحیح مسلم شریف کښې د ابو سعید خدريؓ په حدیث شریف کښې رسول اللهﷺ فرمايي:

«إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ».

ترجمه: «کله چه یو له تاسو څخه ارګمې کوئ نو تر خپل توانه دي خوله پخپل لاس بنده کړي؛ ځکه که خوله خلاصه او وازه پریږدي نو شیطان پکښې ننوځي».

د مسند احمد او مصنف عبد الرزاق په روایت کښې راغلي دي چه: عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّؓ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ،

فَلْيَضَعْ يَدَهُ عَلَى فِيهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ مَعَ التَّثَاؤُبِ».

ترجمه: «کله چه یو له تاسو ارګمې کوي نو په خپله خوله باندي دي لاس کیږدي؛ ځکه شیطان د ارګمي په وخت کښی په خوله کښی ننوځي».

نو څوک چه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ د لارښوونی پیروي ګوي هغه به د شیطان له پلمو څخه په امن او امان کښی وي، خو که څوک په دغه پیروۍ کښی کوتاهي کوي نو د شیطان له پلمو څخه نشي بچ کیدې، او کیدې شي د شیطان له پلمو او ضرر او ګمراهۍ څخه ورته ډیر ضرر ورسیږي.

دوهم ډول طاغوت: هغه بتان او معبودان چه د الله تعالی پرته یي عبادت او بندګي کیږي.

او طواغیت هم څو ډوله دي:

– ځینی یي بتان او ځیري دي چه د یو چا په شکل باندي کښل شوي او کنستل شوی وي، یا د انسانانو په شکل او یا هم د ځینو حیواناتو په شکل، او یا په بل کوم شکل، بیا د ځینو مشرکانو عقیده دا وي چه دغه بتان ګنی یو چا ته ګټه او نقصان رسولې شي، او ځینی نور یي بیا دا عقیده نلري، خو داسی ګومان کوي چه دوئ د خپلو معتقدینو لپاره سفارښت کوي، نو له دي کبله هغوئ ته په حلالکو منښتو منلو او د خپلو ضرورتونو په غوښتلو هغوئ ته تقرب او نژدیکت حاصلوي، الله جل جلاله فرمایي: ﴿قَالَ أَتَعۡبُدُونَ مَا تَنۡحِتُونَ ۝٩٥ وَٱللَّهُ خَلَقَكُمۡ وَمَا تَعۡمَلُونَ ۝٩٦﴾ [الصافات: ۹۵-۹۶].

ترجمه: «آیا تاسو بندګي کوئ د هغه بتانو چه تاسو یي پخپله تراشی، او پخپله مو کنستلي دي، او الله عزّوَجَلّ تاسو هم پیدا کړي یاست او هم یي ستاسو کښل شوي او کنستل شوي بتان پیدا کړې دي، یا هغه څه یي هم پیدا کړي دي چه تاسو یي کوئ».

همدارنګه په بل ځاي کښی الله عزّوَجَلّ فرمایي:

﴿وَٱتۡلُ عَلَيۡهِمۡ نَبَأَ إِبۡرَٰهِيمَ ۝٦٩ إِذۡ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوۡمِهِۦ مَا تَعۡبُدُونَ ۝٧٠
قَالُواْ نَعۡبُدُ أَصۡنَامٗا فَنَظَلُّ لَهَا عَٰكِفِينَ ۝٧١ قَالَ هَلۡ يَسۡمَعُونَكُمۡ إِذۡ تَدۡعُونَ
۝٧٢ أَوۡ يَنفَعُونَكُمۡ أَوۡ يَضُرُّونَ ۝٧٣ قَالُواْ بَلۡ وَجَدۡنَآ ءَابَآءَنَا كَذَٰلِكَ يَفۡعَلُونَ
۝٧٤ قَالَ أَفَرَءَيۡتُم مَّا كُنتُمۡ تَعۡبُدُونَ ۝٧٥ أَنتُمۡ وَءَابَآؤُكُمُ ٱلۡأَقۡدَمُونَ ۝٧٦ فَإِنَّهُمۡ
عَدُوّٞ لِّيٓ إِلَّا رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ۝٧٧ ٱلَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهۡدِينِ ۝٧٨ وَٱلَّذِي هُوَ
يُطۡعِمُنِي وَيَسۡقِينِ ۝٧٩ وَإِذَا مَرِضۡتُ فَهُوَ يَشۡفِينِ ۝٨٠ وَٱلَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحۡيِينِ
۝٨١ وَٱلَّذِيٓ أَطۡمَعُ أَن يَغۡفِرَ لِي خَطِيٓـَٔتِي يَوۡمَ ٱلدِّينِ ۝٨٢﴾[الشعراء: ٦٩-٨٢].

ترجمه: «او ولوله په دوئ باندی قیصه او احوال د ابراهیمعليه السلام، کله چه یي خپل پلار او قوم ته وویل: تاسو د چا بندګي کوئ؟

هغوئ په ځواب کښی ورته وویل: مونږ د ځینو بتانو بندګي کوو، چه همیشه یو مونږ هغوئ ته عبادت او بندګي کونکي.

نو ابراهیمعليه السلام ورته وویل: آیا دوئ ستاسو اواز اوري چه کله یي رابلئ او رامددشه ورته وایي؟ او یا درته څه ګټه او یا ضرر رسولې شي؟

هغوئ ورته وويل: (نه دا يو كار هم نشي كولې)خو مونږ خپل مشران دغسې ليدلي دي چه ددوئ عبادت او بندګي به يي كوله.

نو ابراهيم عليه السلام ورته وويل: آيا تاسو په دي پوهيږئ چه هغه څه چه تاسو يي عبادت او بندګي كوئ، تاسو او ستاسو پلرونو، نو دوئ زما دښمنان دي، پرته د پروردګار د عالميانو څخه، هغه رب چه زه يي پيدا كړې يم نو همغه به راته سمه لار هم وښايي، او هغه رب چه ما ته خوراك راكوي، او څښاك راكوي، او كله چه زه مريض او رنځور شم نو هغه راته شفا راكوي، او هغه رب چه ما مړ كوي او بيا مې بيرته ژوندې كوي، او هغه رب چه زه اميد لرم چه ما ته زما خطايي راوبخښي د قيامت په ورځ».

همداراز په بل ځاي كښې فرمايي:

﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَآ إِبْرَٰهِيمَ رُشْدَهُۥ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِۦ عَٰلِمِينَ ۝٥١ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِۦ مَا هَٰذِهِ ٱلتَّمَاثِيلُ ٱلَّتِىٓ أَنتُمْ لَهَا عَٰكِفُونَ ۝٥٢ قَالُوا۟ وَجَدْنَآ ءَابَآءَنَا لَهَا عَٰبِدِينَ ۝٥٣ قَالَ لَقَدْ كُنتُمْ أَنتُمْ وَءَابَآؤُكُمْ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ۝٥٤ قَالُوٓا۟ أَجِئْتَنَا بِٱلْحَقِّ أَمْ أَنتَ مِنَ ٱللَّٰعِبِينَ ۝٥٥ قَالَ بَل رَّبُّكُمْ رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ٱلَّذِى فَطَرَهُنَّ وَأَنَا۠ عَلَىٰ ذَٰلِكُم مِّنَ ٱلشَّٰهِدِينَ ۝٥٦ وَتَٱللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَٰمَكُم بَعْدَ أَن تُوَلُّوا۟ مُدْبِرِينَ ۝٥٧﴾ [الأنبياء: ٥١-٥٧].

ترجمه: «او خامخا يقيناً وركړې وو ابراهيم عليه السلام ته پوهه ددين او حقه نيكه لاره په عقايدو او اعمالو كښې پخوا له دي نه، او وو مونږ په ده باندي خبردار، كله چه يي وويل خپل پلار او قوم ته: څه دي دغه بتان چه تاسو يي

عبادت او بندګي کوئ، او په دي څه دليل دې؟

هغوئ ورته وويل: (دليل نشته خو) موندلي دي مونږ خپل پلرونه او مشران چه ددوئ عبادت او بندګي يي کوله.

نو ابراهيم عليه السلام ورته وويل: بيشکه خامخا تاسو او ستاسو مشران په ښکاره ګمراهئ کښې ياست.

نو هغوئ ورته وويل: آيا ته رښتيا وايي که ټوقی مسخری کوي؟

نو ابراهيم عليه السلام ورته وويل: بلکه رب ستاسو هغه څوک دې چه رب د اسمانونو او د ځمکی دې، هغه رب چه دغه ټول يي پيدا کړي دي، او زه په دغه خبره له ګواهانو څخه يم، او قسم په الله چه خامخا به څه چل تدبير جوړ کړم ستاسو بتانو ته وروسته له هغه چه تاسو وګرځئ شاکونکي دوئ ته.

او له معبودانو څخه ځينی يي هغه ونی او تيګی دي چه خلك يي تعظيم او تجليل کوي، او ځينی مشرکان په هغوئ کښی کفري عقيدي لري، لکه دا عقيده چه دغه ونی بوټي چا ته ګټه او نقصان رسولې شي، او يا د چا لپاره د الله سبحانه وتعالی په وړاندي سفارښت کولې شي، چه څوك يي عبادت او بندګي وکړي او د عبادت په انواعو ورته ځان ورنژدي کړي».

په جاهليت کښی چه د کومو بتانو ونو او تيګو عبادت او بندګي کيدله هغه ډير دي، ترديي چه يوائې د کعبې شريفې ګرد چاپير درې سوه شپيته بتان وو، بيا کله چه رسول الله صلی الله عليه وسلم مکه مکرمه فتحه کړه هغه ټول يي مات کړل.

د عربو په ځينو کليو کښې ډيری ونې او تيګې وې چه خلکو به يې د الله تعالی پرته د هغې عبادت او تعظيم کولو.

د باطلو معبودانو څخه ځينې يې قبرونه زيارتونه او درګاهونه دي چه د الله تعالی پرته يې عبادت او بندګي کيږي، نو ځينې ورڅخه طواف کوي، او څوک ورلره حلالکی کوي، او څوک ورته نذرونه منښتی او مالونه وړاندی کوي، او د ځينو بيا منجوران او خادمان وي چه خلك د الله تعالی له لاری بندوي، او پدغه ډول د خلکو مالونه په باطله طريقه خوري، او خلکو ته په يوه او بله طريقه او درواغو باندي ددغه قبرونو او د مړو څخه سوال، د ضرورتونو غوښتنی او د مصيبتونو ددفع لپاره ددوئ رابلنه ښايسته کوي، حال دا چه رسول اللهﷺ فرمايلي دي:

«اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ قَبْرِي وَثَنًا يُعْبَدُ» [رواه مالك].

ترجمه: «اي الله ځما له قبر څخه بت او باطل معبود مه جوړوه چه عبادت او بندګي يي کيږي».

بلکه رسول اللهﷺ منع فرمايلی ده چه له قبرونو څخه مسجدونه جوړ شي؛ ددي لپاره چه خلك د قبرونو او مړو بندګی کښې اخته نشي.

د جندب بن عبد الله رضی الله عنه څخه روايت دې چه بيشکه رسول اللهﷺ فرمايلي دي:

«إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلاَ فَلاَ تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، إِنِّي أَنْهَاكُمْ عَنْ ذَلِكَ». [رواه مسلم]

ترجمه: «بیشکه هغه څوک چه له تاسو څخه مخکښې وو- یعنی بنی اسراییل - نو هغوئ به د خپلو پیغمبرانو او نیکانو قبرونو څخه مسجدونه جوړول، نو خبردار ! چه تاسو له قبرونو څخه مسجدونه جوړ نکړئ، بیشکه زه تاسو له دغه کار څخه منع کوم».

او ابو عبیدة بن عامر بن الجرّاح رضي الله عنه فرمايي: «كَانَ آخِرُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ نَبِيُّ اللهِ ﷺ: أَنْ أَخْرِجُوا يَهُودَ الْحِجَازِ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَاعْلَمُوا أَنَّ شِرَارَ النَّاسِ الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْقُبُورَ مَسَاجِدَ». [مسند الإمام أحمد]

ترجمه: «د رسول الله ﷺ په ژوند کښې آخري خبری دا وی چه: د حجاز یهود د عربي جزیری څخه وباسئ، او ښه پوهه شئ چه بدترین له خلکو څخه هغه څوک دي چه له قبرونو څخه مسجدونه جوړوي».

د قبرونو څخه مسجدونه جوړولو معنی دا ده چه هلته لمونځونه وشي، او یا د هغی طرف ته لمونځ وشي، او یا وربانديي حقیقةً مسجد جوړ شي چه لمونځونه پکښې ادا کیږي، نو که څوک له دی درېو څخه هر یو کار وکړي هغه په دغه ګناه، منهي عنه او منع شوي کار کښې واقع شو.

د باطلو معبودانو له جملی څخه ځینی هغه شیان دي چه په هغه کښې د شرك او د غیر الله د عبادت او بندګۍ نښه او علامه وي، لکه په سنن ترمذي کښې چه د رسول الله ﷺ څخه روایت دې چه هغه د عدي بن حاتم رضي الله عنه په غاړه کښې طلایي صلیب ولیده نو ورته یې وویل: «يَا عَدِيُّ اطْرَحْ عَنْكَ هَذَا الوَثَنَ»، «یعنی اي عدي ! دا بت دي له غاړی څخه لری کړه».

مقصد دا چه هر هغه شې چه د الله تعالی پرته يي بندګي کيږي نو هغه طاغوت دې، که هغه بت وی يا ونه وي، يا تيګه وي،يا قبر يا هم بل کوم شې وي.

ابو هريره رضي الله عنه له رسول الله ﷺ څخه نقل کوي چه هغه فرمايلي دي: «يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ: مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْهُ، فَيَتْبَعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الشَّمْسَ الشَّمْسَ، وَيَتْبَعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الْقَمَرَ الْقَمَرَ، وَيَتْبَعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الطَّوَاغِيتَ الطَّوَاغِيتَ». [متفق عليه]

ترجمه: «د قيامت په ورځ به الله عزّوَجَلّ خلك راټول كړي بيا به ورته ووايي: هرچا چه د کوم شي عبادت کړې وي په هغه پسی دي ورپسی شي، نو چا چه د لمر عبادت کړې وي هغه به په لمر پسی لاړ شي، او چا چه د سپوږمۍ عبادت کړې وي هغه به په سپوږمۍ پسی لاړ شي، او هر چا چه د هر طاغوت عبادت کړې وي هغه به په همغه طاغوت پسی لاړ شي».

او دا ورپسی کيدل به د جهنم د اور طرف ته وي الله دي مونږ ټول تری وساتي، لکه چه الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَٰرِدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَ هَٰٓؤُلَآءِ ءَالِهَةً مَّا وَرَدُوهَا ۖ وَكُلٌّ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٩٩﴾ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾﴾ [الأنبياء: ۹۸-۱۰۰].

ترجمه: «بيشکه تاسو او هغه څه چه تاسو يي د الله تعالی پرته عبادت او بندګي کوئ خس او خشاك د جهنم به ياست، تاسو به دغه جهنم ته

نوتونکي یاست، که ستاسو دغه معبودان په حقه وې نو جهنم ته به نه وو نوتلي، او تاسو ټول به په دغه جهنم کښې همیشه لپاره یاست، ددي جهنمیانو به هلته په جهنم کښې چغې سورې وي، او دوئ به په جهنم کښې هیڅ نه اوري».

نو دا آیتونه په دې دلالت کوي چه دغه باطل معبودان خپلو عابدانو ته هیڅ ډول ګټه نشي رسولاي، بلکه دغه معبودان او عابدان به یې ټول په قیامت کښې په اور کښې غورزول کیږي.

هو، هغه څوك چه د هغوئ عبادت او بندګي ځینې مشرکان کوي او هغه معبودان پرې رضا او خوشحاله نه دي، نو دوئ په دغه طاغوت کښې نه راځي، ځکه دوئ خو مشرکانو پخپله په الوهیت او خدایي نیولي دي او دغه باطله عقیده یې پکښې لرلې ده، حال دا چه هغوئ د دوئ له شرك او کفر څخه بیزاره دي، لکه چه الله عزّوَجَلّ فرمایي: ﴿ٱتَّخَذُوٓاْ أَحۡبَارَهُمۡ وَرُهۡبَٰنَهُمۡ أَرۡبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ وَٱلۡمَسِيحَ ٱبۡنَ مَرۡيَمَ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُوٓاْ إِلَٰهًا وَٰحِدًاۖ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۚ سُبۡحَٰنَهُۥ عَمَّا يُشۡرِكُونَ ٣١﴾ [التوبة: ۳۱].

ترجمه: «دې اهل کتابو نیولي وو علماء او پیران خپل په الوهیت او خدایي سره پرته له الله تعالی څخه، او همدارنګه یې نیولې وو مسیح عليه السلام په الوهیت سره، حال دا چه دوئ ته امر نه وو شوې مګر ددې خبرې چه دوئ دې عبادت او بندګي یواځې د یو الله تعالی وکړي؛ ځکه نشته لایق او مستحق د عبادت او بندګۍ مګر یواځې یو الله عزّوَجَلّ دی، پاك دی او پورته او لوی

دې الله تعالی له هغه شرک څخه چه دا مشرکان یي کوي».

همدارنګه په بل ځاي کښې فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ سَبَقَتۡ لَهُم مِّنَّا ٱلۡحُسۡنَىٰٓ أُوْلَٰٓئِكَ عَنۡهَا مُبۡعَدُونَ ١٠١ لَا يَسۡمَعُونَ حَسِيسَهَاۖ وَهُمۡ فِي مَا ٱشۡتَهَتۡ أَنفُسُهُمۡ خَٰلِدُونَ ١٠٢ لَا يَحۡزُنُهُمُ ٱلۡفَزَعُ ٱلۡأَكۡبَرُ وَتَتَلَقَّىٰهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ هَٰذَا يَوۡمُكُمُ ٱلَّذِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ١٠٣﴾ [الأنبياء: ۱۰۱-۱۰۳].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان - چه عبادت اوبندګي يي کيږي - او د هغوئ په حق کښې نیکه فیصله شوی ده د نیکی مرتبی سعادت او د جنت، نو دوئ له اور او جهنم څخه لری کړې شوي دي، نه به اوري کشار او اواز د اور او د جهنم، بلکه دوئ به په هغه نعمتونو کښې چه ددوئ زړونه يي غواړي همیشه لپاره وي، نه به غمجن کوي دوئ لره هغه لویه ویره او هیبت، او ورسره مخامخ کیږي به ملایکی او ورته به وايي: دا مو هغه ورځ ده چه تاسو سره يي وعده شوی وه».

همدارنګه هغه نیکان بندګان او اولیاء چه ځینی مشرکان يي په ظلم او درواغو عبادت او بندګي کوي، نو دغه نیکان ددوئ له عبادت او شرک څخه بیزاره دي.

خوهغه څوک چه د الله تعالی پرته د ځان په عباد باندي رضا شي، او یا دی کار ته خلك رابلي، نو شك نشته چه هغه د «طاغوت»په معنی کښې شامل دي، لکه فرعون چه خپل قوم ته ویلي وو:

﴿مَا عَلِمۡتُ لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرِي﴾ [القصص: ۳۸].

ترجمه: «زه تاسو لپاره د خپل ځان پرته بل معبود نه پيژنم».

دريم ډول: هغه څوک چه دالله راليږلي وحي پرته په نورو قوانينو فيصلی کوي

هرهغه څوک چه په يوه منطقه کښی په خلکو مشر وي، او د هغوئ تر منځ په فيصلو کښی د الله تعالی له راليږل شوي شريعت څخه سرغړونه کوي، او د مخلوق لخوا په جوړ شوو قوانينو باندي پخپله خوښه د هغوئ ترمنځ فيصلی کوي، او د الله تعالی حرام کړي ورته حلالوي، او د الله تعالی حلال کړي ورته حراموي، نو دا هم يو ډول طاغوت دې، غواړي چه د الله تعالی پر ځاي دده عبادت او بندګي وشي.

او دلته دده عبادت او بندګي دا ده چه په تحليل او تحريم کښی دده پيروي وشي، لکه کله چه عدي بن حاتمﷺ له رسول اللهﷺ څخه دا آيت کريمه واوريده:

﴿ٱتَّخَذُوٓاْ أَحۡبَارَهُمۡ وَرُهۡبَٰنَهُمۡ أَرۡبَابٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِ﴾ [التوبة: ۳۱].

ترجمه: «دی اهل کتابو خپل ملايان او پيران په الوهيت او خدايي نيولي دي پرته له الله عزّوَجَلّ څخه».

نو عديﷺ ورته وويل: مونږ خو د هغوئ عبادت نه کولو؟

رسول اللهﷺ ورته وويل: آيا داسی نه وو چه هغوئ به د الله تعالی لخوا حلال شوې شي تاسو ته حرامولو نو تاسو به د هغوئ په دغه تحريم کښی پيروي کوله، او د الله لخوا يو حرام شوې شی به يي درته حلالولو نو تاسو به

يي په تحليل کښې پيروي کوله؟

عديﷺ ورته وويل: هو همداسې وه.

نو رسول اللهﷺ ورته وويل: همدغه ددوئ عبادت دې.

او حذيفهﷺ فرمايي: «أَمَا إِنَّهُمْ لَمْ يُصَلُّوا لَهُمْ، وَلَكِنَّهُمْ كَانُوا مَا أَحَلُّوا لَهُمْ مِنْ حَرَامٍ اسْتَحَلُّوهُ، وَمَا حَرَّمُوا عَلَيْهِمْ مِنَ الْحَلَالِ حَرَّمُوهُ، فَتِلْكَ رُبُوبِيَّتُهُمْ». [رواه سعيدُ بن مَنصورٍ في تفسيره].

ترجمه: «خبردار ! چه اهل کتابو دغه ملايانو او پيرانو طرف ته لمونځونه نه کول، لکن دغه ملايانو او پيرانو چه به کوم حرام شي ته حلال ويل دوئ به هم حلال ګڼلو، او کوم حلال شي ته چه به يي حرام ويلو نو دوئ به هم هغه حرام ګڼلو، او هم دا يي ربوبيت او الوهيت وو».

د طواغيتو له جملې څخه غيب ګويان، فالګر کف شناس، او کوډګران هم دي، څوک چه دا دعوه کوي چه په غيبو پوهيږي، او ځيني ناپوهان او ګمراهان هغوئ ته خپلې فيصلې وروړي، اللهﷻ فرمايي:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُواْ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓاْ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوٓاْ أَن يَكْفُرُواْ بِهِۦ وَيُرِيدُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَٰلَۢا بَعِيدًا ۝٦٠﴾ [النساء: ٦٠].

ترجمه: «آيا ته نه ګورې هغه کسانو ته چه ګومان کوي چه هغوئ هم ايمان لري په هغه کتاب چه تاته درنازل شوې دې(قرآنکريم) او هم په هغه

کتابونو چه له تا څخه مخکنیو پیغمبرانو ورلیږل شوې وو، او بیا هم غواړي خپلی لانجی د حل او فصل لپاره و طاغوت ته یوسي، حال دا چه دوئ ته حکم شوې وو چه دوئ به انکار او کفر کوي په دغه طواغیتو باندي، خو شیطان غواړي چه دوئ له حق څخه په ډیر لری ګمراهی سره ګمراه کړي».

او رسول اللهﷺ هم جادوګر فالګر او کوډګرو ته له ورتګ څخه منع فرمایلی ده، لکه چه د ابو هریرةرضي الله عنه په حدیث کښی چه رسول اللهﷺ فرمایي: «مَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ -ﷺ-». [رواه الإمامُ أحمد من حديثِ أبي هُريرةَرضي الله عنه].

ترجمه: «هغه څوک چه غیبګو یا فالګر ته لاړ او د هغه خبره یي رښتیا وګڼله نو یقیناً هغه په هغه دین باندی کافر شو چه په محمدﷺ باندی نازل شوې دې».

او مشهور صحابي ابن مسعودرضي الله عنه فرمایي: «مَن أتى كاهِنًا أو سَاحِرًا فصَدَّقه بما يقولُ فقد كَفَرَ بما أُنْزِلَ على مُحَمَّدٍ». [رواه البَزَّارُ].

ترجمه: «هغه څوک چه غیبګو یا جادوګر ته لاړ او د هغه خبره یي رښتیا وګڼله نو یقیناً هغه په هغه دین باندی کافر شو چه په محمدﷺ باندی نازل شوې دې».

او د الله تعالی له حکم او شریعت څخه مخ اړونه او سرغړونه، او د هغی

په بدل کښې د طواغیتو قوانینو او فیصلو پسې ګرزیدل او ورپسې کیدل د منافقینو عمل او صفت دې لکه چه الله جل جلاله فرمايي:

﴿وَيَقُولُونَ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلرَّسُولِ وَأَطَعۡنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٞ مِّنۡهُم مِّنۢ بَعۡدِ ذَٰلِكَۚ وَمَآ أُوْلَٰٓئِكَ بِٱلۡمُؤۡمِنِينَ ۝٤٧ وَإِذَا دُعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحۡكُمَ بَيۡنَهُمۡ إِذَا فَرِيقٞ مِّنۡهُم مُّعۡرِضُونَ ۝٤٨ وَإِن يَكُن لَّهُمُ ٱلۡحَقُّ يَأۡتُوٓاْ إِلَيۡهِ مُذۡعِنِينَ ۝٤٩ أَفِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَمِ ٱرۡتَابُوٓاْ أَمۡ يَخَافُونَ أَن يَحِيفَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡ وَرَسُولُهُۥۚ بَلۡ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ۝٥٠ إِنَّمَا كَانَ قَوۡلَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ إِذَا دُعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحۡكُمَ بَيۡنَهُمۡ أَن يَقُولُواْ سَمِعۡنَا وَأَطَعۡنَاۚ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ۝٥١ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَخۡشَ ٱللَّهَ وَيَتَّقۡهِ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَآئِزُونَ ۝٥٢﴾ [النور: ٤٧-٥٢].

ترجمه: «او وايي منافقان چه مونږ ایمان لرو په الله تعالی او په رسول اللهﷺ باندی، او غاړه ایښودونکي یو الله تعالی او د هغه رسولﷺ ته، خو بیا هم مخ ګرزوي او سرغړونه کوي یوه ډله له دوئ څخه وروسته له دي اقرارونو هم، او په حقیقت کښې نه دي دوئ رښتیني مؤمنان، او کله چه راوبلل شي دوئ د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ شریعت ته ددی لپاره چه فیصله وکړي ددوئ ترمنځ، نو ناڅاپه یوه ډله له دوئ څخه سرغړونه کوي او د حق له منلو څخه مخ ګرزوي، خو که چیری وي په دي شریعت کښې

ددوئ حق او طرفي نو بیا راځي ددی شریعت خوا ته تابعدار او غاړه ایښودونکي، نو آیا ددوئ په زړونو کښی مرض د نفاق دې او که دوئ شکمن دي په عدالت د شریعت کښی، او که دوئ ویریږي چه ظلم به وکړي په دوئ باندی الله تعالی او دهغه رسولﷺ، داسی نه ده بلکه همدوئ پخپله ظالمان دي چه له حق څخه سرغړونه کوي، بیشکه مؤمنان چه کله الله تعالی او د هغه رسولﷺ خوا ته وروبلل شي چه ددوئ تر منځ فیصله وکړي، نو دهغوئ وینا داسی وي چه ووایي: مونږ اوریدلې دې حکم د الله تعالی او غاړه ایښودونکي یو هغی ته، او همدغسی خلك همدوئ کامیاب دې، او هغه چا چه د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ پیروي وکړه، او د الله تعالی څخه ویریږي، او د هغه له نافرمانۍ څخه ځان وساتي، نو همدغسی خلك همدوئ کامیاب دي».

خو هر څوك چه د طاغوت پیروي کوي، نو دغه پیروي یي نور هم د ګمراهی، تاوان او تورتمونو کندو ته غورزوي، او که څوك ددغه طاغوت څخه انکاري شی، او په الله تعالی باندي ایمان راوړي، او د الله د رالیږلې شوي لارښوونی پیروي یي وکړه، نو الله تعالی به یي له تیارو څخه رڼا ته راوباسي، او د سلامتیا او زرخیزۍ لاری به ورونښایي، او په خپل رحمت او مهربانۍ کښی به یي داخل کړي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿ٱللَّهُ وَلِيُّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يُخۡرِجُهُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِۖ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَوۡلِيَآؤُهُمُ ٱلطَّٰغُوتُ يُخۡرِجُونَهُم مِّنَ ٱلنُّورِ إِلَى ٱلظُّلُمَٰتِۗ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ٢٥٧﴾ [البقرة: ۲۵۷].

ترجمه: «الله تعالی د مؤمنانو دوست او کارسازې دي، چه ووباسي دوئ لره له تیارو څخه رڼا ته، او د کافرانو دوست طاغوت دې چه له رڼا څخه یي تیارو ته ووباسي، نو همدغسی خلک د اور والا دي او دوئ به په دغه اور کښی همیشه او تل لپاره وي».

نو طاغوت خپل دوستان د شرک، ناپوهی او ګمراهی، شکونو، حیرانتیا، تنګ ژوند او بدحالی او بدبختی کښی اچوي، الله تعالی دی مونږ تری بچ کړي.

خو هغه څوک چه په الله ﷻ باندی ایمان لري، نو همدا الله تعالی یي دوست او کارساز دې چه له تیارو څخه یي رڼا وخوا ته وباسي، نو د شرک له تیارو څخه یي د توحید رڼا ته، او د ګناه له خواری اوذلّت څخه یي د طاعت او دین پیروی عزت ته، او د بدعتونو له ګمراهی څخه د څلانده سنتو لاری ته، او د شک له حیرانتیا څخه یي د یقین خوشحالی ته، او له تنګی او بدبختی څخه یي پراخی او نیکبختی ته، او له غم فکرونو او سوچونو څخه یي اطمینان، امن او آرامی ته ورروباسي.

بلکه هغه څوک چه د سمی لاری پیروان وي الله تعالی یي نور هم ورته دغه هدایت او روښانتیا ورزیاتوي، نو هره ورځ دوئ له خیر او هدایت څخه لا برخمن او بهرمن کیږي، چه درجی یي پورته کیږي، او نیکی یي څوچنده کیږي ﴿ذَٰلِكَ فَضۡلُ ٱللَّهِ يُؤۡتِيهِ مَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلۡفَضۡلِ ٱلۡعَظِيمِ ٤﴾ [الجمعة: ٤].

ترجمه: «او دا د الله تعالی مهرباني ده، او د هغه خوښه ده چه په چا باندی دغه ډول مهرباني کوي؛ ځکه الله تعالی د لوئ مهربانی خاوند دي».

اتم درس: د شرک ډولونه او ورڅخه ويره كول

شرك هغه لويه ګناه ده چه الله ﷻ په ډاګه د هغې په هکله ډير ټينګار کړې دې چه بنده ورڅخه ځان وژغوري، او كنه نو دغه ګناه په دنيا كښې له توبې پرته د بخښنې هيڅ لار نه لري، بلكه مشرك سړې كه بې توبې مړ شي نو ابدي او تل ترتله په ددوزخ په اور كښې وي؛ له همدې كبله د قرآنكريم په متعددو آياتونو كښې ورڅخه خپل بندګان ويرولي دي، او ورڅخه يې منع فرمايلې ده، لكه چه الله جلّ جلاله فرمايي:

﴿۞وَٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـٔٗاۖ﴾ [النساء: ٣٦].

«يعنې عبادت او بندګي وكړئ يواځې د الله تعالى، او د الله تعالى سره هيڅ شې شريك او برخمن مه منئ».

همدارنګه فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ ١٣﴾ [لقمان: ١٣].

ترجمه: «بيشكه شرك ډير لوئ ظلم دې».

او په بل ځاي كښې فرمايي:

﴿إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ ٧٢﴾ [المائدة: ٧٢].

ترجمه: «بیشکه شان دادې چه هرچا شرک وکړ او برخمن یي ومنلو د الله تعالی سره، نو یقیناً حرام کړ الله تعالی پر ده باندي جنت، او ځاي د بیرته ورتللو دده اور دې او نشته ظالمانو مشرکانو ته هیڅ مرسته کونکې».

همدا مقصود په بل ځاي کښی الله داسی بیانوي:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ ضَلَّ ضَلَٰلَۢا بَعِيدًا ١١٦﴾ [النساء: ١١٦].

ترجمه: «بیشکه الله جلّ جلاله نه بخښي دا کار چه شریک وګڼل شي د الله تعالی سره، او بخښنه کوي د هغه ګناه چه راښکته وي له شرک څخه، او هغه چا چه شرک وکړ له الله تعالی سره نو یقیناً ګمراه شو په ګمراهۍ لری سره له حق نه».

او ابن مسعودرضي الله عنه فرمایي: چه ما له رسول اللهﷺ څخه وپوښتل چه: کومه ګناه ډېره لویه ده؟ هغه راته وفرمایل:

«أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهْوَ خَلَقَكَ». [مسند الإمام أحمد].

ترجمه: «تر ټولو لویه ګناه دا ده چه ته د الله تعالی سره شریک او سیال ومنی، حال دا چه ته یواځی الله تعالی پیدا کړې یي».

او جابرِ بنِ عبدِ اللهرضي الله عنهما فرمایي چه: رسول اللهﷺ فرمایي: «مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ لَقِيَهُ يُشْرِكُ بِهِ دَخَلَ النَّارِ». [رواه مسلمٌ].

ترجمه: «هر څوک چه د الله تعالی سره په داسی حال کښی مخ شي چه د الله تعالی سره یي هیڅ شې شریک او برخمن ګڼلې نه وي، نو په قیامت

کښي به جنت ته داخل شي، او که څوک ورسره په داسې حال کښې مخ شو چه د الله تعالی سره يي شريکوال منلې وي نو اور ته به داخل شي».

شرک ديته وايي چه د الله تعالی پرته د بل چا عبادت اوبندګي وشي، نو که څوک د الله تعالی ترڅنګ بل چا ته هم چغه ووهي او راوه يي بلي، که هغه دعاء العبادة وي او که دعاء المسألة وي نو داسې شخص مشرک ګڼل کيږي؛ ځکه هغه د الله تعالی سره د هغه په بندګۍ کښې شريکوال، برخمن او سيال منلي دي، او الله تعالی هيڅکله دا نه خوښوي چه له هغه سره دی په عبادت کښې څوک شريک او برخمن وي، نه پيغمبر او نه هم ملايک، او نه بل څوک؛ ځکه عبادت او بندګي يواځې د الله تعالی حق دی، لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنِ ٱلۡحُكۡمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّآ إِيَّاهُ﴾ [يوسف: ٤٠].

ترجمه: «نه دی حکم او اختيار مګر يواځې يو الله تعالی ته دی، حکم يي کړی دی چه تاسو عبادت او بندګي مه کوئ مګر د يو الله تعالی عبادت او بندګي کوئ».

همدارنګه په بل ځای کښې فرمايي: ﴿قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ شُرَكَآءَكُمُ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُواْ مِنَ ٱلۡأَرۡضِ﴾ [فاطر: ٤٠].

ترجمه: «ووايه اي پيغمبره! ګورئ، ما خبر کړئ ستاسو په هغه شريکانو او خدايانو چه تاسو يي د الله تعالی پرته رابلی، نو راوښيئ چه دوئ په دی ټوله لويه ځمکه کوم شی پيدا کړی دی؟».

او همداراز فرمايي: ﴿وَمَن يَدۡعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرۡهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ

﴿فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓۚ إِنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلۡكَٰفِرُونَ ١١٧﴾ [المؤمنون: ۱۱۷].

ترجمه: «او هغه څوک چه رابلي د الله تعالی سره بل معبود، چه نشته هیڅ دلیل ددغه معبود په عبادت او بندګۍ باندي، نو دده حساب کتاب په الله تعالی باندی دې، بیشکه شان دا دې چه نه کامیابیږي کافران خلک».

نو هر څوک چه د الله تعالی پرته بل چا ته(په مافوق الأسباب امورو کښی) رامددشه وایي هغه مشرک دې.

او شرک په ټولو ګناهونو کښی لویه ګناه ده، چه په شرعي نصوصو کښی ورته اکبر الکبائر، او لوئ ظلم ویل شوې دې، بلکه شرک د الله تعالی سره د وعدی او لوظ ماتول دي، او په لوئ امانت او په ټولو حقوقو کښی په لوئ حق کښی خیانت کول دي، چه هغه د الله تعالی هغه حق دې چه د هغی له کبله یي دا ټول مخلوقات پیدا کړي دي، او هغه حق یوائی د یو الله تعالی عبادت او بندګي کول دي، نو دداسی لوئ ګناه سزا به هم د ټولو ګناهونو له سزاګانو څخه ډیره لویه وي.

نو په دنیا کښی د شرک سزا د الله تعالی قهر او غضب دې، لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يُنَادَوۡنَ لَمَقۡتُ ٱللَّهِ أَكۡبَرُ مِن مَّقۡتِكُمۡ أَنفُسَكُمۡ إِذۡ تُدۡعَوۡنَ إِلَى ٱلۡإِيمَٰنِ فَتَكۡفُرُونَ ١٠﴾ [المؤمن: ۱۰].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان چه کافران شي نو ورته اواز به کولې شي چه خامخا د الله تعالی قهر او غصه ډیره غټه ده ستاسو له قهر او غصی نه، نو یاد کړئ هغه وخت چه تاسو به ایمان طرف ته بلل کیدئ، نو تاسو به کفر او

انکار کولو».

او ددي ترڅنګ ورته په دنیا کښې ددوئ د نورو ګناهونو په سبب نوری سزاګانی هم رسیږي؛ ځکه دوئ د الله تعالی له لارښوونی څخه سرغړونه کړی وه.

او همدا ډول ورته ګمراهي بدبختي، ویره، غم، شک او حیرانتیا او په دنیوي ژوند کښې زړه تنګي وربانديي مسلّط کیږي، اګر که دوئ ته ددنیا یو څه سازو سامان هم ورکړل شي، بلکه دغه سازو سامان هم پر دوئ باندی یو ډول عذاب او وبال وي لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فِي ٱلۡبِلَٰدِ ۝١٩٦ مَتَٰعٞ قَلِيلٞ ثُمَّ مَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمِهَادُ ۝١٩٧﴾ [آل عمران: ۱۹۶-۱۹۷].

ترجمه: «دوکه دي نکړي او تیر دی نه باسي تالره ګرزیدل راګرزیدل د کافرو په ملکونو کښې، (دغه چه ورکړ شوي دي کافرو ته) سازوسامان ددنیا دي لږ غوندی، بیا ځاي د ورتلو ددوئ دوزخ دې، او ډیر بد ځاي او فرش دې دغه جهنم».

همداراز فرمایي: ﴿وَمَن كَفَرَ فَلَا يَحۡزُنكَ كُفۡرُهُۥٓۚ إِلَيۡنَا مَرۡجِعُهُمۡ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوٓاْۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمُۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ۝٢٣ نُمَتِّعُهُمۡ قَلِيلٗا ثُمَّ نَضۡطَرُّهُمۡ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٖ ۝٢٤﴾ [لقمان: ۲۳-۲۴].

ترجمه: «او هغه څوک چه کافر شو نو غمجن دي نکړي تا لره- اي پیغمبره - کفر دهغه؛ بیرته راګرزیدل ددوئ زمونږ خوا ته دي، نو خبر به

کړو دوئ لره په هغه عملونو چه دوئ کړي وو، بیشکه الله تعالی په هغه پټو رازونو د سینو هم خبردار دي، سازوسامان ورکوو ورته په دنیا کښې لږ، او بیا به یي مجبور کړو ننوتلو د عذاب سخت ته».

همدارنګه الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَن كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُۥ قَلِيلًا ثُمَّ أَضۡطَرُّهُۥٓ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلنَّارِۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ۝١٢٦﴾ [البقرة: ١٢٦].

ترجمه: «او هغه څوک چه کافر شو نو نفع او سازوسامان به ورکړم ورته لږ غوندی، بیا به یي مجبور کړم د اور عذاب ته، او ډیر بد ځاي د ورتللو دې».

او له مرګه وروسته خو د روح له وتلو پسی سمدلاسه ددوئ لپاره سخت او پرله پسی عذاب شروع شي؛ ځکه ددی نه مخکښی دوئ الله تعالی لعنتیان کړي وي.

نو اول خو به په ډیری سختئ سره د روح په ویستلو کښی په سخت عذاب باندي په عذاب کړل شي، بیا چه کله د قیامت د قایمیدو وخت شي، نو په هغه لویه ویره باندی عذاب کړل شي، بیا د عذب د ملایکو په لیدلو د عذاب بل پړاو وي، همدارنګه په قبرونو کښی هم د سخت عذاب سره مخ کیږي، او د قیامت په ورځ چه کومی ویری او ترهی دي هم په دوئ باندی تیریږي.

بیا چه کله د قیامت په ورځ د عرصات په میدان کښی په هغه غټه ورځ د رانژدي شوي لمر د سوزوونکو وړانګو لاندي هغه اوږده ولاړه هم یو عذاب

دې چه پنځوس زره کاله اوږده ورځ کښی پکښی ودریږي، او په آخر کښی د دوزخ اور ته ورتلل دي چه تل ترتله به پکښی پاتی کیږي، چه نه ورځخه عذاب سپکیږي، او نه به ورځخه وویستل شي.

لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَمَاتُواْ وَهُمۡ كُفَّارٌ أُوْلَٰٓئِكَ عَلَيۡهِمۡ لَعۡنَةُ ٱللَّهِ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلنَّاسِ أَجۡمَعِينَ ١٦١ خَٰلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنۡهُمُ ٱلۡعَذَابُ وَلَا هُمۡ يُنظَرُونَ ١٦٢﴾[البقرة: ١٦١-١٦٢].

ترجمه: «بیشکه هغه کسان چه کافران شوي دي او په داسی حال کښی مړه شي چه دوئ کافران وي، نو داسی کسان پر دوئ باندی به وي لعنت د الله تعالی او د ملایکو او د ټولو خلکو، همیشه به وي په دغه لعنت کښی، چه نه به سپکولې شي له دوئ څخه عذاب، او نه به ورته مهلت ورکولې شي».

همدارنګه فرمايي: ﴿وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَهُمۡ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقۡضَىٰ عَلَيۡهِمۡ فَيَمُوتُواْ وَلَا يُخَفَّفُ عَنۡهُم مِّنۡ عَذَابِهَاۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي كُلَّ كَفُورٖ ٣٦ وَهُمۡ يَصۡطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَآ أَخۡرِجۡنَا نَعۡمَلۡ صَٰلِحًا غَيۡرَ ٱلَّذِي كُنَّا نَعۡمَلُۚ أَوَ لَمۡ نُعَمِّرۡكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ ٱلنَّذِيرُۖ فَذُوقُواْ فَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ٣٧﴾ [فاطر: ٣٦-٣٧].

ترجمه: «هغه کسان چه کافران وي ددوئ لپاره اور د دوزخ دې، نه به ورباندي د مرګ فیصله کیږي چه مړه شي، او نه به ورځخه د دوزخ عذاب سپکولې شي، همدا شان سزا ورکوو هر کافر ته، او دوئ به چیغی وهي په دغه اور کښی او وايي به: اي ربه ! مونږ له دی اوره څخه بهر وباسه چه نیک

عمل وکړو، پرته له هغه عمل نه چه مخکښې مو کړې وو، نو ورته به وویل شي: آیا مونږ نه وو درکړې تاسو ته دومره عمر چه څوک پکښې پند اخلي نو اخستلې یې شي؟ او هم راغلې وو تاسو ته له دی عذاب څخه ویروونکې، نو اوس وڅکی عذاب؛ ځکه نشته د ظالمانو لپاره هیڅوک کومکي».

همداراز فرمایي: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَعَنَ ٱلۡكَٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمۡ سَعِيرًا ٦٤ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدٗاۖ لَّا يَجِدُونَ وَلِيّٗا وَلَا نَصِيرٗا ٦٥ يَوۡمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمۡ فِي ٱلنَّارِ يَقُولُونَ يَٰلَيۡتَنَآ أَطَعۡنَا ٱللَّهَ وَأَطَعۡنَا ٱلرَّسُولَا۠ ٦٦ وَقَالُواْ رَبَّنَآ إِنَّآ أَطَعۡنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَآءَنَا فَأَضَلُّونَا ٱلسَّبِيلَا۠ ٦٧ رَبَّنَآ ءَاتِهِمۡ ضِعۡفَيۡنِ مِنَ ٱلۡعَذَابِ وَٱلۡعَنۡهُمۡ لَعۡنٗا كَبِيرٗا ٦٨﴾ [الأحزاب: ٦٤-٦٨].

ترجمه: «بیشکه الله تعالی لعنتیان کړي دي کافران او تیار کړې یې دې هغوئ ته ګرم اور، همیشه به وي دوئ په دغه اور کښې تل ترتله، نه به مومي ځان لپاره هیڅوک دوست کارساز او نه مرسته کونکې، په هغه ورځ چه اړول کیږي را اړول کیږي به مخونه ددوئ په اور کښې او دوئ به وایي: اي افسوس دې مونږ ته چه پیروي مو کړې واي د الله تعالی او د هغه د رسول (صلّى اللهُ عَليه وسلّم)، او هم به وایي: اي ربه زمونږ! بیشکه مونږ پیروي کړې وه د خپلو سردارانو او مشرانو، نو هغوئ مونږ د سمې لارې څخه بې لارې کړو، نو اي ربه زمونږ! ورکړه هغوئ ته دوچند عذاب، او لعنتیان کړه هغوئ په ډیر لوئ لعنت سره».

او د شرک د لوئ خطر او له هغې څخه د ځان ساتلو د وجوب یو دلیل

دادې چه هر څوک شرک وکړي، نو مخکنۍ نیک عمل يي تباه او ابته کیږي، او شخص په کافرانو او تاوانیانو کښې شاملیږي، ګویا چه ده مخکښې هیڅ نیک عمل کړې نه وي؛ ځکه الله ﷻ له مشرک څخه هیڅ یو عمل نه قبلوي.

لکه چه الله تعالی فرمايي: ﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ۝٨٥﴾ [آل‌عمران: ۸۵].

ترجمه: «او هغه څوک چه لټوي پرته له اسلام څخه بل دین نو هیڅکله به ورڅخه قبول نشي، او ورڅخه به ونه منل شي، او دې به په آخرت کښې له تاوانیانو څخه وي».

همداراز فرمايي: ﴿وَلَقَدْ أُوحِىَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ ۝٦٥ بَلِ ٱللَّهَ فَٱعْبُدْ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ۝٦٦﴾ [الزمر: ٦٥-٦٦].

ترجمه: «او خامخا په تحقیق وحی شوی ده تا ته او هغه پیغمبرانو ته چه له تاڅخه مخکښې لیږل شوي دي په دي خبره چه که ته هم -فرض محال- شرک وکړي نو ابته او تباه به شي ستا نیک عمل هم، او خامخا به له تاوانیانو څخه شې، بلکه ته عبادت او بندګي کوه یوائې د یو الله تعالی، او د شاکرینو له جملې څخه شه».

همداشان الله تعالی د یو شمیر پیغمبرانو یادونه په سورت انعام کښې کړې ده او په هغوئ يي ثنا ویلی ده، او بیا يي فرمایلي دي: ﴿وَمِنْ ءَابَآئِهِمْ

وَذُرِّيَّٰتِهِمۡ وَإِخۡوَٰنِهِمۡۖ وَٱجۡتَبَيۡنَٰهُمۡ وَهَدَيۡنَٰهُمۡ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ۝٨٧ ذَٰلِكَ هُدَى ٱللَّهِ يَهۡدِي بِهِۦ مَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦۚ وَلَوۡ أَشۡرَكُواْ لَحَبِطَ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ۝٨٨﴾ [الأنعام: ۸۷-۸۸].

ترجمه: «او هم ددوئ له پلرونو اولادونو او ورونړو څخه ځيني هغه دي چه مونږ غوره کړي دي، او ورته ښوولی مو ده سمه لاره، همدا زمونږ لخوا ښوول شوی سمه لاره د الله ﷻ هغه هدايت او لارښوونه ده چه الله تعالی يي پخپله خوښه هغه چا ته ښاي چه ورته خوښه يي شي له خپلو بندګانو څخه، خو که بالفرض دوئ هم شرک وکړي نو ددوئ هغه نيک عمل به تباه او ابته شي چه دوئ کړي وو».

نو انبياء عليهم السلام سره له دي چه د الله تعالی ډير نيکان بندګان دي، او د الله تعالی سره د لويو مرتبو، شرافت او نژديکت خاوندان دي، او الله جلّ جلاله ورسره محبت او مينه هم لري، خو بالفرض که دوئ هم شرک وکړي نو الله تعالی يي ورته نه بخښي، خو مونږ ټول په دي ښه پوهيږو چه هغوئ الله تعالی له شرک څخه معصوم کړي او ورڅخه ساتلي يي دي.

نو کله چه انبياؤ ته شرک - که بالفرض ورڅخه صادر شي - نه بخښل کيږي، نو نورو ته خو په طريقه اولی نه بخښل کيږي، او دا هغه حکم دي چه الله تعالی په خپل کتاب کښی تل ترتله پريښي دي، چه هميشه لوستل کيږي ترڅو مونږ پکښی سوچ فکر وکړ، و او ورڅخه پوهه شو چه شرک څومره لوئ جرم دي.

شرک په دوه ډوله دي:

لومړي: شرک اکبر «لوئ شرک»:

او دا ډول شرک په ربوبيت او الوهيت کښی راتلاي شي.

شرک أکبر په ربوبيت کښی دا دې چه: د الله تعالی سره د هغه په کارونو کښی شريکوال او برخمن وګڼل شي، لکه پيدا کول، رزق ورکول، او د ټول عالم په ټولو اړخونو کښی پاچاهي اختيار او د هغی تدبير کول.

او شرک أکبر په الوهيت اوعبادت کښی دا دې چه د الله تعالی پرته بل څوک راوبلل شي، که هغه د عبادت او بندګی په ډول وي او که د حاجت غوښتنی په څير وي، او شرک اکبر کله په زړه سره وي، کله په وينا کښی او کله په عمل سره.

د قلبي شرک اکبر مثال: لکه چه يو څوک دا عقيده ولري چه د الله پرته نور معبودان په دي کون کښی تصرف کولې شي، يا په غيبو باندي پوهيږي، او يا هم مافوق الأسباب ګټه او تاوان رسولې شي، او ددغه معبودانو سره محبت او مينه کول، او په هغوئ باندي توکل بروسه او اعتماد کول، له هغوئ څخه مرسته او کومک غوښتل او داسی نور هغه قلبي عبادتونه دي چه له الله تعالی پرته بل چا ته کول يي روا نه دي، نو که څوک دغه کار وکړي هغه مشرک او کافر ګڼل کيږي.

او په قول او وينا کښی د شرک مثال: لکه د الله تعالی پرته بل څوک رابلل، ورته چغه وهل، او همدا ډول هغه کفري اقوال چه په هغی کښی د بتانو او طواغيتو لويي، تعظيم او مدح او ثنا صفت وي، او يا پکښی پر الله

تعالی باندي دروغ تړل وي.

او د عملي شرک مثال: لکه د الله تعالی پرته د بل چا په نامه او یا هغه ته د قربت او نژدیکت لپاره حلالکه کول، هغه ته نذر او منښته منل او ورته سجده کول.

د شرک اکبر حکم:

شرک اکبر باندي بنده د اسلام له مقدس دین څخه ووځي، او هغه څوک چه شرک اکبر وکړي او بیا له دغه شرک اکبر څخه توبه ونه باسي او مړ شي، نو الله تعالی ورته هیڅکله بخښنه نکوي، بلکه دغه شرک اکبر د الله تعالی د غضب غصې او ددوزخ په اور کښې د تل ترتله پاتې کیدو سبب کیږي. العیاذ بالله.

دوهم: شرک اصغر «وړوکې شرک»:

شرک اصغر هغه ګناه ده چه شرک اکبر ته وسیله او سبب کیږي، او شرک اکبر ته یو ډول لار وي، او په شرعي نصوص کښې په شرک سره نومول شوې وي، او عین وخت کښې پکښې د الله تعالی پرته بل چا ته پکښې د عبادت کول نه وي.

او دا شرک اصغر هم کله په زړه، کله په وینا کښې، او کله په عمل کښې وي.

په زړه د شرک اصغر مثال: د یو مقصود او هدف لپاره د هغه څه سبب ګڼل چه الله تعالی هغه په شریعت او یا تقدیر کښې سبب کړې نه وي، لکه د بندونو او تعویذونو د ګټې رسولو عقیده ساتل چه دا به د کوم مصیبت

مخه نیسي، او یا بدفالي کول.

دعملي شرک اصغر مثال: لکه ریا کول، لکه چه یو څوک د یو چا په مخکښې لمونځ په ډیر ښه ډول ادا کوي ترڅو خلک یي صفت او مدح وکړي او وه یي ستایي، او ورځخه ښه ووایی، چه ډیر ښه عبادت او بندګي کوي، نو دلته دا لمونځ کونکې لمونځ د الله تعالی لپاره کوي، خو دې په دغه ښه لمانځه د خلکو مدح او صفت هم غواړي، او په نیت کښې یي دغه مقصد راوستلې دې، او کیداي شي نور یي په ښه ډول ادا کړي؛ ترڅو خلک یي ډیر صفت وکړي.

نو دا کار شرک اصغر دې؛ ځکه په دغه عبادت کښې دده قصد خالص د الله تعالی رضا نه وه، خو شرک اکبر هم نه دې؛ ځکه دلته ده د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي نه ده کړی.

او په قول او وینا کښې د شرک اصغر مثال: لکه چه یو څوک چا ته ووایي: ستا او د الله خوښه ده، یا د الله تعالی پرته په بل چا باندي قسم او سوګند وخوري، او یا ووایي: دا باران پر مونږ د پلاني پلاني ستوري په سبب وشو.

د شرک اصغر حکم: په شرک اصغر سره بنده له اسلام څخه نه ووځي، او نه یي په سبب په اور کښې تل ترتله پاتی کیږي، خو بیا هم لویه ګناه ده، که له کوم بنده څخه دغه کارونه صادر شي باید توبه ورځخه وکاږي، که توبه ورځخه ونکړي، نو خپل ځان یي د الله تعالی غضب غصی او دردناک عذاب ته وړاندی کړ.

د شرك يو بل تقسيم:

شرك په يو بل تقسيم كښې هم په دوه ډوله دې:

لومړې: شرك جلّي:

او دا هغه شرك دې چه شركيت يي ښكاره وي: لكه د غيرُ الله رابلل، د بتانو او طواغيتو لپاره حلالكه كول، او داسې نور د شرك اقوال او افعال، چه په ښكاره ډول شرك ګڼل كيږي.

دوهم ډول: شرك خفي:

او شرك خفي كله شرك اكبر وي او كله به اصغر وي.

نو شرك اكبر خفي: لكه د شرك اكبر پټ اعمال، لكه په غيرُ الله پورې د زړه تړل، په مافوق الاسباب امورو كښې غير الله ته پنا وړل، د الله تعالى پرته په بل چا باندې توكل او بروسه او اعتماد كول، او له هغې څخه د ګټې او تاوان عقيده ساتل.

او شرك اصغر خفي: لكه په دنيا پورې داسې زړه تړل چه كله يي پر واجبو او فرضي اعمالو باندې بهتره وګڼي، او يا ددې دنيايي ګټو له كبله د ځينو محرّماتو مرتكب شي، حال دا چه رسول اللهﷺ فرمايي: «تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَعَبْدُ الدِّرْهَمِ»، يعنې: «ورك دې شي او برباد دې شي د دينار او درهم بنده».

نو دلته په دې حديث شريف كښې رسول اللهﷺ په مال پورې زړه تړل يي د هغې په عبادت او بندګۍ باندې ونومولو.

او دا هم شرك خفي دې چه د غير الله پيروي او اطاعت د الله تعالى په

پيروي او اطاعت باندي مخکښی کړي، سره له دي چه دلته دده قصد دا نه وي چه د غير الله عبادت او بندګي وکړي، او يا خپل زړه په هغه پوری وتړي، او دا بيا د شرک خفي هغه ډير باريک ډول دې، چه بچ کيدل ورڅخه ډير ګران دي.

لکه چه معقل بن يسارﷺ فرمايي: زه له ابوبکر الصديقﷺ سره د رسول اللهﷺ خوا ته لاړم، نو رسول اللهﷺ وفرمايل: «لَلشِّرْكُ فِيكُمْ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ»، يعنی شرک په تاسو کښی- يعنی په دي امت کښی- د ميږيانو د تللو له اواز څخه هم ډير پټ دې.

نو ابوبکرﷺ ورته وفرمايل: آيا شرک ديته نه وايي چه څوک د الله تعالی سره بل معبود ومني؟.

نو رسول اللهﷺ ورته وفرمايل:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَلشِّرْكُ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ، أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى شَيْءٍ إِذَا قُلْتَهُ ذَهَبَ عَنْكَ قَلِيلُهُ وَكَثِيرُهُ؟. قُلِ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ». [رواه البخاري في الأدب المفرد].

ترجمه: زما دي په هغه الله تعالی سوګند وي چه زما نفس د هغه په لاس کښی دې، چه خامخا شرک د ميږيانو د تللو له کشار څخه هم په تاسو کښی ډير پټ دې، نو آيا تاته داسی يو څه ونه ښايم چه ته يي ووايي نو له تا څخه د هغه شرک لږ او ډير ټول لاړ شي او ته ورڅخه پاک شی؟ هغه ورته وويل: راته يي ووايه: نو رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: دا دعا وايه: چه أي الله زه له تا څخه له دی نه پناه غواړم چه زه له تاسره شرک وکړم او زه پری پوهيږم، او

هم له تا څخه بخښنه غواړم د هغه ګناه چه زه پرې نه پوهیږم.

نو له شرک خفي څخه بچ کیدل ډیر ګران دي مګر که الله تعالی څوک ترې وساتي او ترې بچ یي کړي؛ ځکه کله دغه شرک خفي پدی شکل هم وي چه خپل نفساني خواهش د الله تعالی پر اطاعت او پیروۍ باندی مخکی کړی، یا د ځینو بندګانو د اطاعت له کبله د الله تعالی څخه سرغړونه وکړي، او دا سرغړونه کله په کبائرو کښی وي او کله په صغائرو کښی وي.

نو دا نبوي دعا له دغه ډول شرک څخه د خلاصی لپاره ډیر لوئ سبب دي، چه ددغه ډول شرک اثر هم له منځه وړي، او د الله تعالی مغفرت او بخښنه پرې لاس ته راځي.

او د توحید پوره تحقیق او پلي کول په دي سره لاس ته راځي چه بنده خپل زړه او مخ یو الله تعالی ته تسلیم کړي، یعنی په ښکاره او باطن کښی الله تعالی ته غاړه کیږدي، نو د هغه پیروي ، محبت کول، د یو چا سره کینه کول، ورکړه کول، یو څه منع کول ټول د الله تعالی د رضا لپاره وي، نو په دي سره بنده د کامل ایمان خاوند کیداي شي، الله تعالی دي زمونږ په دغه کامل ایمان کښی برخه وکړي.

نهم درس: له منافقت څخه ویره

منافقت دیته وایي چه د بنده ښکاره او ظاهر له زړه او باطن څخه مخالف او بل شان وي، او منافقت بیا په دوه ډوله دې: یو یي نفاق اکبر«یعنی لوئ منافقت» چه بنده له اسلام څخه ووباسي، او بل یي نفاق اصغر «کوچنی منافقت» چه بنده له اسلام څخه نه ووباسي، او همدی ته عملي نفاق هم ویل کیږي.

لومړي: نفاق اکبر«لوئ منافقت»:

او هغه دا چه څوک په ښکاره د اسلام اقرار کوي، او په زړه کښی کافر او له ایمان او اسلام له منلو څخه منکر وي.

دوهم: نفاق اصغر «کوچنی منافقت»:

او هغه دا چه په یو بنده کښی د منافقت ځینی عادتونه موجود وي، هغه عادتونه چه هغه پخپله بالذات بنده له دین څخه نه ووباسي، لکه په عادي او عامو خبرو کښی دروغ ویل، له وعدی او لوظ څخه مخالفت کول، په امانت کښی خیانت کول، دجنګ او شخړی په وخت کښی ښکنځل کول، د معاهدی په وخت کښی خیانت کول... اوداسی نور.

نو دي عادتونو ته په اسلامي شريعت کښې نفاق ويل شوې دې؛ ځکه دلته هم د بل چا تيرايستل او دبنده ظاهر له باطن څخه پکښې مخالف دې.

او منافقين په نفاق اکبر سره هم په دوه ډوله دي:

لومړي ډول منافق: هغه منافق چه هغه په حقيقت کښې اصلاً ايمان نه وي راوړی، بلکه ددوکی او تيرايستلو او غولولو په خاطر يي د اسلام اظهار کړې وي؛ تر څو په دغه ډول مسلمانان تيرباسي، او اسلام او مسلمانانو ته يو ډول پلمه جوړه کړي، او دې پخپله له وژنی او د مسلمانانو له بدبينۍ څخه په امن کښې شي، او دې په زړه کښې په الله تعالی او قيامت او نورو ايمانياتو باندی ايمان نلري.

لکه چه الله تَعَالَى فرمايي: ﴿وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَمَا هُم بِمُؤۡمِنِينَ ۝٨ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَمَا يَخۡدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمۡ وَمَا يَشۡعُرُونَ ۝٩﴾ [البقرة: ۸-۹].

ترجمه: «ځينی له خلکو څخه داسی دي چه په ښکاره وايي او اقرار کوي چه مونږ په الله تعالی او وروستی ورځ«قيامت» باندي ايمان لرو، او دوئ په حقيقت کښې مومنان نه وي، (بلکه دا اقرار ددي لپاره کوي چه) دوي تيرباسي الله تعالی (په خپل ګومان) او هم تيرباسي مومنان، خو په حقيقت کښې دوئ نه تيرباسي مګر خو تيرباسي همدا خپل ځان، او دوئ ناپوهان دي نه پوهيږي».

همدارنګه دمنافقينو په صفت او بيان کښې په بل ځاي کښې الله تعالی

فرمايي: ﴿إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ قَالُواْ نَشۡهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ وَٱللَّهُ يَشۡهَدُ إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ ۝١ ٱتَّخَذُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ جُنَّةٗ فَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۚ إِنَّهُمۡ سَآءَ مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ۝٢﴾ [المنافقون: ١-٢].

ترجمه: «کله چه راشي تاته منافقان نو تاته به وايي: مونږ ګواهي کوو چه يقيناً ته خامخا د الله تعالی پيغمبر يي، او الله تعالی ډير ښه پوهيږي چه ته د الله تعالی رسول او استاځې يي، او الله تعالی ګواهي کوي چه بيشکه منافقان خامخا دروغجن دي، دوئ خپل قسمونه ډال کړي دي(د مؤمنانو په مخکښې)، نو خلک بندوي او ګرزوي يي د الله تعالی له دين څخه، ددوئ دا کار ډير بد دې».

دوهم ډول منافقان: هغه څوک دي چه يو ځل مسلمانان شي، خو بيا بيرته مرتد شي، لکه هغه څوک چه له اسلام څخه وروسته دداسی ګناه مرتکب شي چه د اسلام سره مناقض وي، او له اسلام څخه يي ووباسي، سره له دي چه دې به هغه شان د اسلام دعوا کوي، بيا ځينی يي په خپل کفر او له دين څخه په وتلو پوهيږي، او ځينی نور بيا داسی ګومان کوي چه د دوئ دا نفاق هم يو ښه کار کوي.

په دي ډول منافقانو کښې شک حيرانتيا او تردد ډير وي؛ ځکه دوئ کله د مسلمانی کارونه هم کوي، او ورسره هغه کارونه کوي چه دوئ له اسلامه ووباسي، او کفر او نفاق کښې يي ننباسي، لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَٰدِعُهُمۡ وَإِذَا قَامُوٓاْ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ قَامُواْ كُسَالَىٰ

يُرَآءُونَ ٱلنَّاسَ وَلَا يَذۡكُرُونَ ٱللَّهَ إِلَّا قَلِيلٗا ١٤٢ مُّذَبۡذَبِينَ بَيۡنَ ذَٰلِكَ لَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِ وَلَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِۚ وَمَن يُضۡلِلِ ٱللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُۥ سَبِيلٗا ١٤٣﴾

[النساء: ١٤٢-١٤٣].

ترجمه: «بیشکه منافقان (په خپل ګومان) تیرباسي الله تعالی، حال دا چه الله تعالی ددوئ ددي ګومان په مقابل کښی همدوئ تیرباسي، او کله چه لمانځه ته پاڅیږي، نو سست او ناراسته پاڅیږي، مقصد یي صرف دا وي چه خلکو ته ځان ښودنه کوي، او نه یادوي الله تعالی لره مګر ډیر لږ، حیران او دوپړګ وي په منځ د ایمان او کفر کښی، چه نه بیخي له مؤمنانو سره دي په باطن کښی هم لکه د ظاهري ایمان په شان، او نه له کافرو سره وي په ظاهر کښی لکه د باطني کفر په شان، او هغه څوک چه الله تعالی یي ګمراه کړي نو هغه لپاره به بله لار د هدایت او د حق پیدا نکړی».

همدارنګه الله ﷻ په بل ځاي کښی فرمايي: ﴿وَمَا مَنَعَهُمۡ أَن تُقۡبَلَ مِنۡهُمۡ نَفَقَٰتُهُمۡ إِلَّآ أَنَّهُمۡ كَفَرُواْ بِٱللَّهِ وَبِرَسُولِهِۦ وَلَا يَأۡتُونَ ٱلصَّلَوٰةَ إِلَّا وَهُمۡ كُسَالَىٰ وَلَا يُنفِقُونَ إِلَّا وَهُمۡ كَٰرِهُونَ ٥٤﴾ [التوبة: ٥٤].

ترجمه: «او نه دي منع کړي دوئ له دي نه چه قبول کړې شي له دوئ څخه نفقه او ورکړه او خیرات ددوئ مګر همدي خبری چه دوئ کافران شوي دي په الله تعالی او د هغه په پیغمبر ﷺ باندي، او نه راځي لمانځه ته مګر په داسی حال کښی چه دوئ سست او ناراسته وي، او نفقه او ورکړه او خیرات نه کوي دوي مګر دوئ دغه خپله نفقه او ورکړه بده ګڼي او پری

ناخوښی وي».

نو له دوئ څخه د کفري اعمالو صادریدل ددوئ نور نیک اعمال له قبلولو څخه منع کوي، اود هغی د قبول په مخ کښی یي خنډ کیږي؛ ځکه الله تعالی له کافر بنده څخه هیڅ یو عمل نه قبلوي.

نو لمانځه ته په سستۍ او ناراستۍ پاڅیدل او د الله تعالی په لار کښی او دهغه د رضا لپاره د مال د ورکړې بد ګڼل هم ددی دلیل دې چه دوئ د الله تعالی هغه نیکی وعدی په جنت او د هغه سره د مخامخ کیدلو تصدیق نه وو کړې، او له زړه څخه یي نه وو منلي.

همدا شان د الله تعالی لږ یادولو سبب همدا دې چه ددوئ ذکر (الله یادونه) یواځی په ژبو باندی د ریا او نفاق لپاره دې، او زړونه یي په حقیقت کښی د الله تعالی ددین سره محبت او مینه نلري، نو له همدي کبله دوئ حیران او دوپړک دي، نه خو په پټه او ښکاره کافران دي، او نه په پټه او ښکاره مؤمنان دي، بلکه دواړه صفتونه یي سره تقسیم کړي دي، چه په پټه کافران او په ښکاره مسلمانان دي.

امام ابن کثیر رحمه الله فرمایي: «ځینو منافقانو ته حتی ددوئ په زړونو کښی شك او تردد او حیرانتیا پیدا کیږي، نو کله یي مسلمانانو ته میلان پیدا کیږي، او کله یي کفارو ته میلان پیدا کیږي، لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿كُلَّمَآ أَضَآءَ لَهُم مَّشَوۡاْ فِيهِ وَإِذَآ أَظۡلَمَ عَلَيۡهِمۡ قَامُواْ﴾ [البقرة: ٢٠].

ترجمه: «هرکله چه دوئ ته رڼا شي نو دوئ پکښی ځي، او کله چه

ورباندی تورتم او تیاره شي، نو ودریږی».

همدارنګه عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فرمایي چه ما له رسول الله ﷺ څخه اوریدلي دي چه هغه به ویل: «مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الشَّاةِ الْعَائِرَةِ بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ تَعِيرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً». رواه مسلمٌ، وفي روايةٍ في مُسندِ الإمامِ أحمدَ: «تَعِيرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً، وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً، لَا تَدْرِي أَهَذِهِ تَتْبَعُ، أَمْ هَذِهِ».

ترجمه: «دمنافق مثال د هغه حیرانی ګډې په شان دې چه کله یوی رمی ته ورځي او کله بلی رمی ته ورځي».

او په بل روایت کښې داسی راځي چه: «یو ځل یوی رمی ته ورځي، او کله بلی رمی ته ورځي، نه پوهیږي چه له دې رمی سره شي، او که له هغه بلی رمی سره شي».

الله جلّ جلاله په خپل کتاب قرآنکریم کښې او رسول الله ﷺ په خپلو سنتو کښې د منافقینو اعمال، عادتونه او نښې، او هم یي په دنیا او آخرت کښې د هغوئ سزا او عقاب، او د هغوئ سره د معاملی احکام، بیان کړي دي.

همدارنګه یي واضح کړي دي چه مؤمنان باید له منافقانو او نفاق څخه په ډیر احتیاط سره ځان وساتي؛ ځکه دوئ ډیرسرسخته دشمنان دي، او مسلمانانو ته خطر یي له نورو کفارو څخه لوئ دې، لکه چه الله سبحانه وتعالی فرمایي:

﴿هُمُ ٱلۡعَدُوُّ فَٱحۡذَرۡهُمۡ﴾ [المنافقون: ٤].

ترجمه: «همدوئ ستاسو دښمنان دي، نو ویره ورڅخه ولرئ او ځان

ورڅخه وساتي».

نو مؤمن باید ددوئ پلمو ته بیدار وي، او ورڅخه ځان وساتي، او ددوئ په کفري فسقي اعمالو او ګناهونو چه دوئ یي په یو ډول او بل ډول خلکو ته ښایسته کوي او عذرونه ورته بیانوي پرې تیر نه ووځي، او ددوئ له اخلاقو او عاداتو څخه لرې اوسي.

منافقان که نفاق یي اصغر وي او که اکبر ددواړو ډلو افراد یي په خپل منځ کښې سره په درجو او نفاق کې توپیر لري، چه ځینې یي په نفاق او کفر او سرکښۍ کښې له ځینې نورو څخه لوئ وي او ډیر بدبخته وي:

- ځینې یي په نفاق او منافقت باندي کلک او روږدي شوي وي، نو داسلام او مسلمانانو سره ددوئ دښمني، او ورسره راز راز پلمې ډیرې سختې او مضبوطې وي، او دوئ پر مسلمانانو باندي د قسماقسم حوادثو او عذابونو د راتلو منتظر وي، او پخپله هم ډیر کوښښ کوي چه ددوئ ترمنځ فتنې او دښمنۍ واچوي، او په هره طریقه چه توان یي کیږي دوئ سپک کړي، او ددوئ په زړونو کښې د کافرو شان او قوت لوئ ښکاره کړي، او ددي لپاره تبلیغات کوي او راز راز اعلامي طریقې کاروي، چه کله ځینې دروغ افواهات خوروي، او کله د هغوئ شبهات په خلکو کښې خپروي، او کله نفساني شهوات او بي حیائي د عوامو په منځ کښې ښائسته کوي، او کوښښ کوي چه هرڅنګه چه وکولې شي مسلمانانو ته د هغوئ په سرونو او عزتونو کښې اذیت او ضرر ورسوي، چه په دې لار کښې له هیڅ ډول پلمې

او کم ظرفی څخه دریغ نکوي، او کوښښ کوي چه د خپل توانه پوری پر دوئ ددوئ په دیني او دنیوي امورو کښی تنګي او سختي راولي، او خلکو کښی د الله دین ته له دعوت، جهاد في سبیل الله، امر بالمعروف او نهي عن المنکر څخه نفرت او کرکه پیدا کړي، او په ډیره سپین سترګی سره خپل دغه فساد او افساد ته اصلاح ترقي تنویر روشنفکري ازادخیالي هم وایي، او مخلصو مؤمنانو ته بی عقله، ناپوهان کم علمه وایي، تل د اسلامي شریعت د نفاذ څخه تښتي، او غواړي چه طواغیتو ته خپلی منازعی او خلافونه د حل او فصل لپاره یوسي، او د الله تعالی دلاری د مجاهدینو، او د اسلام او مسلمانانو د مرستندویانو سره تل بغض او کینه کوي.

لکه چه رسول الله ﷺ فرمایي: «آيَةُ الإِيمَانِ حُبُّ الأَنْصَارِ وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الأَنْصَارِ». [متفق علیه]

ترجمه: «د ایمان نښه د رسول الله ﷺ له انصارو سره محبت او مینه کول دي، او د نفاق او منافقت نښه له دغه انصاروسره کینه او بغض کول دي».

نوکله چه انصارو ﷺ د اسلام د مقدّس دین نصرت اومرسته کړی وه، له دي کبله له دوئ سره بغض کول د منافقت ښکاره نښه شوه.

د منافقینو ځینی نوری علامی:

د مسلمانانو په خلاف په بدو امر کول، او له شریعت او ښو کارونو څخه منع کول، د الله تعالی په لار کښی له ورکړی څخه لاسونه موټی کول.

بله نښه یي داده چه کله مسلمانانو ته کوم مصیبت درد او غم ورسیږي نو

دوئ پرى خوشحاليږي، او پر مسلمانانو باندى رخه كوي، خو كه مسلمانانو ته خير، پر دښمن لاس برې او سربلندي په لاس ورشي نو دوئ پرى خفه كيږي.

لدي كبله خو ددوئ يو لوئ صفت او عادت او خوي دادې چه د مؤمنانو پرته كافرانو سره دوستي كوي، او هغوئ لپاره په مسلمانانو باندي جاسوسي كوي، او هغوئ د مسلمانانو په جنګ او له منځه وړلو او په مسلمانانو باندي د غلبى لپاره هغوئ تيزوي او ددى لپاره خپل ټول كوښښ پكار اچوي، او له كافرو څخه په دغه كارونو كښى مرسته او كومك غواړى.

الله ﷻ فرمايي: ﴿بَشِّرِ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ بِأَنَّ لَهُمۡ عَذَابًا أَلِيمًا ١٣٨ ٱلَّذِينَ يَتَّخِذُونَ ٱلۡكَٰفِرِينَ أَوۡلِيَآءَ مِن دُونِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَۚ أَيَبۡتَغُونَ عِندَهُمُ ٱلۡعِزَّةَ فَإِنَّ ٱلۡعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ١٣٩ وَقَدۡ نَزَّلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ أَنۡ إِذَا سَمِعۡتُمۡ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ يُكۡفَرُ بِهَا وَيُسۡتَهۡزَأُ بِهَا فَلَا تَقۡعُدُواْ مَعَهُمۡ حَتَّىٰ يَخُوضُواْ فِي حَدِيثٍ غَيۡرِهِۦٓ إِنَّكُمۡ إِذٗا مِّثۡلُهُمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ جَامِعُ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱلۡكَٰفِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ١٤٠ ٱلَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمۡ فَإِن كَانَ لَكُمۡ فَتۡحٞ مِّنَ ٱللَّهِ قَالُوٓاْ أَلَمۡ نَكُن مَّعَكُمۡ وَإِن كَانَ لِلۡكَٰفِرِينَ نَصِيبٞ قَالُوٓاْ أَلَمۡ نَسۡتَحۡوِذۡ عَلَيۡكُمۡ وَنَمۡنَعۡكُم مِّنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَۚ فَٱللَّهُ يَحۡكُمُ بَيۡنَكُمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِۗ وَلَن يَجۡعَلَ ٱللَّهُ لِلۡكَٰفِرِينَ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ سَبِيلًا ١٤١﴾ [النساء:۱۳۸-۱٤۱].

ترجمه: «بشارت او زيرې وركړه منافقانو ته چه يقيناً ددوئ لپاره

دردناك عذاب دې، منافقان هغه خلك دي چه كافران يي په دوستۍ نيولي دي پرته له مؤمنانو، آيا دا منافقان له كافرانو څخه عزت غواړي، نو عزت خو ټول د الله تعالی سره دې، حال دا چه پر تاسو يي په قرآنكريم كښې داسی حكم نازل كړې دې: چه كله تاسو واوريدل چه د الله تعالی پر آياتونو باندي كفر كيږي او وركوری مسخری او ملنډې كيږي نو تاسو په دغه مجلس كښې ورسره مه كښينۍ، ترڅو چه هغوئ له دي مسخرو څخه غير په نورو خبرو كښې مشغول شي؛ ځكه كه تاسو هم د الله تعالی په آياتونو پوری مسخری اورئ او مخه يي نه نيسئ نو تاسو به هم د هغوئ په شان شئ، بيشكه الله تعالی منافقان او كافران په دوزخ كښې ټول سره راټولوي، هغه منافقان چه تاسو ته انتظار كوي چه كه تاسو ته الله تعالی فتح او نصرت دركړي نو وايي: آيا مونږ له تاسو سره په ظاهري ايمان كښې نه يو؟ او كه غلبه د كافرو وي نو هغوئ ته وايي: آيا مونږ نه وو غالب شوي پر تاسو (كه مونږ د مؤمنانو سره په رښتيا ودريدلي وائ)؟ او آيا مونږ بچ نكړئ د مؤمنانو څخه؟ نو الله تعالی به ستاسو تر منځ فيصله د قيامت په ورځ كوي، او هيڅكله به الله تعالی د كافرو لپاره په مؤمنانو باندي لار جوړه نكړي، او غلبه به پرى ورنكړي».

او دغه مخكښې يادشوي كارونه او خصلتونه د منافقينو د مختلفو طايفو دي، چه ځينی يي ددغه اكثرو مرتكب وي، او ځينی يي بيا د بعضو خصلتونو مرتكب كيږي، خو هرڅوك چه په ښكاره د اسلام دعوا كوي، او ورسره دداسی ګناهونو مرتكب كيږي چه په هغی سره د اسلام له مقدس

دین څخه ووځي، نو داسې شخص منافق او کافر بلل کیږي.

- او ځینې منافقان بیا د اسلام او کفر ترمنځ مترد او حیران وي، نو کله په پټه او ښکاره دمسلمانۍ کارونه کوي، او کله بیا هغه کارونه هم کوي چه په هغې باندې د اسلام څخه ووځي، نو دې دوپړک او مترد وي، چه خپل دین یې الله تعالی ته نه وي خالص کړې، او په اسلام کښې یې ښه ټینګه نه وي، او د الله تعالی په وعدو پوره باوري هم نه وي.

نو ددوئ حال هغه وخت څرګندیږي چه یو څه ابتلاء امتحان او ازمیښت پرې راشي، او په همغه وخت کښې ددوئ نفاق او دیني کمزوري راڅرګنده شي، نو بیا پر زړونو د مهر لګیدلو په سزا باندې ورته سزا ورکړل شي، او په خپلو اعمالو او احوالو کښې تل په شك او حیرانتیا اخته شي؛ ځکه دوئ حق پیژندلې دې خو پیروي یې نکوي، او الله تعالی دوئ ته نصیحت کړې دې خو دوئ هغه ونه منلو، او نه یې د الله تعالی د لارښوونې پیروي وکړه، دوئ د الله تعالی او دهغه د رسولﷺ په وعدو د ربتنولۍ باور نه لرلو، نو ددوئ په زړونو د الله تعالی له هدایت څخه ړوندوالې او ددنیا په ژوند بسنه، او د نفسي خواهشاتو پسې وړپسې کیدل غالب شو.

الله ﷻ فرمایي: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمۡ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمۡ فَهُمۡ لَا يَفۡقَهُونَ ۝٣﴾ [المنافقون: ۳].

ترجمه: «دا بدې دعمل دمنافقانو په سبب ددې ده چه بیشکه دوئ ایمان راوړې وو، بیا بیرته کافر شو، نو مهر ووهل شو ددوئ په زړونو باندې

نو دوئ نه پوهیږي».

همداراز الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ ثُمَّ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ ثُمَّ ٱزۡدَادُواْ كُفۡرٗا لَّمۡ يَكُنِ ٱللَّهُ لِيَغۡفِرَ لَهُمۡ وَلَا لِيَهۡدِيَهُمۡ سَبِيلَۢا ١٣٧ بَشِّرِ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ بِأَنَّ لَهُمۡ عَذَابًا أَلِيمًا ١٣٨﴾ [النساء: ۱۳۷-۱۳۸].

«بیشکه هغه کسان(یهودان) چه ایمان یي راوړې وو(په موسی‌‌عليه السلام باندي)، بیا کافر شو(د خسی په عبادت)، بیا یي ایمان راووړ(په توبی ایستلو سره)، بیا بیرته کافر شو(په انجیل او عیسی‌عليه السلام)، بیا زیات شو له جهته د کفر (په محمد‌صلى الله عليه وسلم باندی)، نه دې الله تعالی چه مغفرت او بخښنه به وکړي دوئ ته، او نه به لار وښیي دوئ ته سمه صافه لار(ترڅو چه دوئ په دي خپل کفر باندی مستمر وي)، نو زیرې ورکړه منافقانو ته چه بیشکه دوئ لپاره دردناک عذاب دې».

او دا ډول منافقان د هغه کفري اعمالو مرتکب کیږي چه دوئ له اسلام څخه ووباسي، لکه د فتنی او سختی په وخت کښی د کفارو سره دوستي کول، په دین پوری مسخری کول، الله تعالی او دهغه رسول‌صلى الله عليه وسلم ته ښکنځل کول، د اسلامي شریعت د نفاذ څخه نفرت کول او تنښتیدل، او په مقابل کښی طاغوت ته فیصلی وړل او د هغی فیصلی منل، او د الله تعالی وعدی دروغ ګڼل، او داسی نور کارونه او ویناوي او عقیدی چه بنده له اسلامي دین څخه ووباسي.

او کله کله بنده په يوه وينا هم کافر کيږي لکه چه الله تعالى فرمايي:

﴿يَحۡلِفُونَ بِٱللَّهِ مَا قَالُواْ وَلَقَدۡ قَالُواْ كَلِمَةَ ٱلۡكُفۡرِ وَكَفَرُواْ بَعۡدَ إِسۡلَٰمِهِمۡ﴾ [التوبة:٧٤].

ترجمه: «دا منافقان قسمونه کوي په الله تعالى چه دوئ هغه ناکاره وينا نه ده ويلى، بلکه خامخا يقيناً دوئ ويلى ده د کفر کلمه، او کافر شوي دي وروسته له اسلام راوړلو څخه».

نو دوئ د کفر وينا او کلمه له هغه وروسته ويلى وه چه يو ځل يي اسلام راوړې وو، او په دغه کلمه باندى کافر شول.

وقال حُذيفةُ بنُ اليَمَانِ ﷺ: «إِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيَتَكَلَّمَ بِالْكَلِمَةِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ فَيَصِيرُ مُنَافِقًا، وَإِنِّي لأَسْمَعُهَا مِنْ أَحَدِكُمْ فِي الْمَقْعَدِ الْوَاحِدِ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ، لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلْتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَلَتُحَاضُّنَّ عَلَى الْخَيْرِ، أَوْ لَيُسْحِتَنَّكُمَ اللَّهُ بِعَذَابٍ جَمِيعًا، أَوْ لَيُؤَمِّرَنَّ عَلَيْكُمْ شِرَارَكُمْ، ثُمَّ يَدْعُو خِيَارُكُمْ فَلاَ يُسْتَجَابُ لَهُمْ». [رواه أحمدُ وابنُ أبي شَيْبَةَ].

ترجمه:حذيفه ﷺ فرمايي: «د رسول الله ﷺ په زمانه کښى به کله يو سړي يو کلمه وويله، نو په هغى کلمه به دغه سړي منافق کيدلو، اوس زه هغسى کلمه زه له تاسو څخه په يو مجلس کښى څلور ځلى اورم، خامخا به په نيکو کارونو باندى خلکو ته امر او وصيت او نصيحت کوئ، او له بدو کارونو څخه به خلك منع کوئ، او د خير په کارونو به خلك تيزوى، (او کنه نو) نازل به کړي په تاسو ټولو باندي عذاب، او يا به پر تاسو باندى ستاسو بدترين

او شرپسند خلك مشران او مسلّط كړي، بيا به ستاسو غوره خلك هم دُعا كوي خو د هغوئ دُعا به نه قبليږي».

وعن أبي هُريرةَ رضي الله عنه عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قال: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللهِ لاَ يُلْقِي لَهَا بَالاً يَرْفَعُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللهِ لاَ يُلْقِي لَهَا بَالاً يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ». [رواه البخاريُّ].

ترجمه: «بیشکه یو بنده کله داسی یوه کلمه او خبره وکړي چه په هغی الله تعالی رضا کیږي، او ددغه بنده ورته هیڅ سوچ نه وي، او کوم اهمیت ورته نه ورکوي، خو الله تعالی يي ورباندي ډیری درجی پورته کوي، او بیشکه کله یو بنده یوه کلمه او خبره وکړي چه الله تعالی ورباندي په غصه او قهر کیږي، او د بنده ورته هیڅ خیال او سوچ نه وي، او نه کوم اهمیت ورته ورکوي، خو الله تعالی يي ددغی کلمی او خبری په سبب په دوزخ کښې غورزوي».

وعن عَلْقمةَ بنِ وَقَّاصٍ الليثيِّ عن بِلالِ بنِ الحارِثِ المُزنِيِّ رضي الله عنه أن رسولَ اللهِ ﷺ قال: «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، يَكْتُبُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، يَكْتُبُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَا عَلَيْهِ سَخَطَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ». قَالَ: فَكَانَ عَلْقَمَةُ يَقُولُ: كَمْ مِنْ كَلَامٍ قَدْ مَنَعَنِيهِ حَدِيثُ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ.

ترجمه: «بیشکه یو سړی کله د الله تعالی د خوشحالۍ او رضامندۍ

داسی خبره وکړي چه د هغه هیڅ ګومان نه وي چه هغه داسی درجو ته رسیږي، خو الله تعالی ددغه خبری په سبب ددي بنده لپاره تر قیامته پوری خپله رضامندي ولیکي، او کله یو سړی د الله د قهر او د غصی یوه خبره وکړي چه دهغه هیڅ ګومان نه وي چه دا به دومره بده خبره وي، خو الله تعالی ددغه کلمی په سبب ورته د قیامته پوری خپله غصه او قهر ولیکي».

علقمه رحمه الله وایي: «د بلال بن الحارث رضي الله عنه دی حدیث شریف زه له ډیرو خبرو له کولو څخه منع کړي یم».

ورَوَى البَيْهقِيُّ عن مُحَمَّدِ بنِ عَمْرِو بنِ عَلْقَمَةَ بنِ وَقَّاصٍ أنه قال: كانَ رَجُلٌ بَطَّالٌ يدخُلُ على الأُمراءِ فيُضْحِكُهم، فقال له جَدِّي: (وَيْحَكَ يا فُلانُ، لِمَ تَدْخُلُ على هؤلاءِ فتُضْحِكُهم؟! فإني سَمِعتُ بلالَ بنَ الحارِثِ المُزنِيَّ صَاحِبَ رسولِ اللهِ ﷺ يُحدِّثُ...) فذكَرَ الحديثَ.

ترجمه: «محمد بن عمرو بن علقمه بن وقاص رحمه الله وایي: یو وخت یو لټ او بی کاره بی روزګاره سړی وو، د امیرانو او سرکاري او حکومتي خلکو خوا ته ورتللو، نو هغوئ ته به یي داسی خبری کولی چه هغوئ به یي خندول، نو زما نیکه(علقمه) ورته وویل: اي فلانیه ! خوار شی ته ولی دغه سرکاري خلکو ته ورځی او خندوي یي؟ بیشکه ما له بلال بن حارث مزني رضي الله عنه څخه اوریدلي دي....، یعنی دغه مخکنۍ حدیث شریف ورته ویلۍ دۍ».

نو د ژبی څخه مسلمان ته لوئ خطر متوجه دۍ، او هغه خبری چه له بنده څخه ووځي ډیر لوئ شان لري، چه یایي جنت ته رسوي، او یایي دوزخ ته،

او هغه څوك چه په دي پوهه شي چه دا خبری هم زما عمل دې، او زه وربانـدی نیول کیږم، نو بیا پخپلو خبرو کښی احتیاط کوي، او د تقوا او پرهیزګارۍ نښی پری ښکاره شي؛ ځکه که څوك پخپلو خبرو کښی بی احتیاطي وکړي، او دینداري یي کمزوری وي، نو کیداي شي داسی یوه خبره وکړي چه الله تعالی په قهر او غصه کړي، او یا داسی کلمه ووایي چه پری کافر کیږي، او د اسلامي دین څخه پری ووځي، والعياذ بالله.

او داسی واقعات د فتنو په وخت کښی ډیر وي، په ځانګړي ډول په دی آخره زمانه کښی، لکه چه رسول الله ﷺ د ابوهریره رضي الله عنه په حدیث کښی فرمايي: «بَادِرُوا بِالأَعْمَالِ فِتَنًا كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِيْ كَافِرًا أَوْ يُمْسِيْ مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا». [متفق علیه].

ترجمه: «د تورو تیارو شپو په شان فتنو د راتګ څخه مخ دمخه د عمل په کولو باندي تادي او عجله وکړئ؛ ځکه د فتنو وخت داسی دې چه سهار به یو سړې مؤمن وي خو بیګا ته به کافر شوې وي، او بل سړې به بیګا کښی مؤمن وي خو سهار به کافر شوې وي، چه خپل دین به ددنیا د سازوسامان په بدل کښی خرڅوي. الله تعالی دی مونږ تری وساتي».

له همدي کبله د صحابه کرامو رضي الله عنهم او دتابعینو رحمهم الله په زړونو کښی به سخته ویره وه چه هسی نه چه د منافقینو اعمال ورڅخه صادر نشي.

لکه چه امام بخاري رحمه الله په صحیح بخاري کښی له ابن ابي مُلَيْكَه رحمه الله

څخه نقل کوي چه هغه ویل: «د رسول الله ﷺ له صحابه کرامو ﷺ څخه دیرش صحابه کرام ما لیدلي دي چه دا ټول به په خپل ځان باندی له نفاق څخه ویریدل، په دوئ کښی یوه هم نشو ویلې چه دده ایمان د جبریل او میکاییل علیهما السلام له ایمان سره برابر دې، او د هغه په شان دې».

او له حسن بصري رحمه الله څخه نقل دي چه هغه به ویل: «له الله تعالی څخه ویره نکوی مګر مؤمن بنده یي کوي، او د الله تعالی له عذابه څخه نه په امن کیږي مګر منافق بنده».

او زید بن وهب رحمه الله وایي: «د صحابه کرامو ﷺ په زمانه کښی یو منافق سړې مړ شو، نو حذیفه ﷺ پری د جنازی لمونځ ونکړ، نو عمر بن الخطاب ﷺ ورته وویل: دا هم له منافقانو څخه دې؟ هغه ورته وویل: هو، بیا عمر ﷺ ورته وویل: ستا دي په الله تعالی قسم وي چه زه هم له منافقانو څخه یم؟ هغه ورته وویل: نه، خو له تا څخه وروسته به د هیچا دغسی سوال ته جواب ونه وایم».

دا ځکه چه حذیفه ﷺ د رسول الله ﷺ رازدار وو، چه هغه ته رسول الله ﷺ پټ د منافقینو نومونه ورښوولي وو، نو هغه ته په دی امت کښی د منافقینو احوال احکام اعمال تر هر چا ډیر ورمعلوم وو، او په دي سبب به صحابه کرامو ﷺ دده ددغه خصوصیت په سبب د هغه قدر او احترام زیات کولو.

او له همدي کبله چه کله به مړې وشو، نو عمر ﷺ به حذیفه ﷺ ته کتل چه که حذیفه ﷺ به پری جنازه کوله نو عمر ﷺ به هم پری جنازه کوله، خو

که حذیفه رضي الله عنه به پری جنازه نه کوله، نو عمر رضي الله عنه به هم پخپله پری جنازه نه کول بلکه بل څوک به یي د خپل ځان لخوا نائب او وکیل کړ، چه د جنازی لمونځ پری وکړي؛ تر څو چه د رسول الله ﷺ هغه پټ راز افشا نشي.

لسم درس: له منافقت څخه کرکه او ویرَونه(۳/۲)

له نفاق او منافقت څخه د بچ کیدلو، سلامتیا او بیزارۍ لار دا ده چه بنده د الله تعالی د ښوولې شوی لار پیروي وکړي، لکه چه الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَوۡ أَنَّهُمۡ فَعَلُواْ مَا يُوعَظُونَ بِهِۦ لَكَانَ خَيۡرٗا لَّهُمۡ وَأَشَدَّ تَثۡبِيتٗا ٦٦ وَإِذٗا لَّأٓتَيۡنَٰهُم مِّن لَّدُنَّآ أَجۡرًا عَظِيمٗا ٦٧ وَلَهَدَيۡنَٰهُمۡ صِرَٰطٗا مُّسۡتَقِيمٗا ٦٨ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَعَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلصِّدِّيقِينَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَٱلصَّٰلِحِينَۚ وَحَسُنَ أُوْلَٰٓئِكَ رَفِيقٗا ٦٩ ذَٰلِكَ ٱلۡفَضۡلُ مِنَ ٱللَّهِۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ عَلِيمٗا ٧٠﴾ [النساء: ٦٦-٧٠].

ترجمه: «که دوئ هغه کار کړې واي چه دوئ ته ورباندي(د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ لخوا) نصیحت او وعظ کولې شي، نو ددوئ لپاره به ډیر بهتر وو، او هم به ډیر محکم وو له جهته د کلکوالي د ایمان، نو پدغه وخت کښی به ورکړې وو مونږ دوئ ته ډیر لوئ اجر او ثواب، او خامخا به مو دوئ ته ورښوولی وه سمه لار، او هغه څوک چه غاړه کیږدي الله تعالی او د هغه رسولﷺ ته، نو همدوئ به له هغه چا سره ملګري وي چه الله تعالی پری نعمت کړې دې، له انبیاؤ صدیقینو شهیدانو او نورو نیکانو بندګانو څخه، او ډیر ښایسته دي دوئ په ملګرتوب کښی، او همدا کار د الله تعالی لخوا

مهرباني ده، او کافي بس دې الله تعالی عالم خبردار».

نو پدې آیاتونو سره ښکاره شوه چه د منافقانو ددې لوی تاوان سبب دا وو چه هغوئ د الله تعالی له هدایت او ښوونی څخه سرغړونه کړې وه، او دوئ د الله تعالی رضامندي فضل مهرباني دغه لوئ ثواب او اجر او د انبیاؤ صدیقینو شهیدانو او نیکانو بندګانو ملګرتوب یې وبایللو، او ددغه بدترینو اعمالو مرتکب شول، لکه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ دروغجن ګڼل، په الله تعالی باندی بدګوماني کول، هغه کارونو پسی ورپسی کیدل چه الله تعالی په غصه او قهر کوي، هغه څه چه الله تعالی یې خوښوي د هغی بد ګڼل، او په قول او فعل سره د الله تعالی ددین سره مقابله او جګړه کول، د کافرانو (که اهل کتاب وي او که مشرکان له هغوئ) سره دوستي کول، او د مسلمانانو په ضد د کفارو مرسته او کومک کول، او مسلمانانو ته ضرر رسوَل، نو ددوئ ددی لوئ جرم په سبب د ډیر سخت عذاب وړ او لایق شول.

الله تعالی فرمایي: ﴿وَيُعَذِّبَ ٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱلْمُنَٰفِقَٰتِ وَٱلْمُشْرِكِينَ وَٱلْمُشْرِكَٰتِ ٱلظَّآنِّينَ بِٱللَّهِ ظَنَّ ٱلسَّوْءِۚ عَلَيْهِمْ دَآئِرَةُ ٱلسَّوْءِۖ وَغَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَۖ وَسَآءَتْ مَصِيرًا ﴿٦﴾﴾ [الفتح: ٦].

ترجمه: «او چه عذاب ورکړي منافقانو سړو او منافقانو ښځو ته، او مشرکانو سړو او مشرکاتو ښځو ته، هغه منافقان چه ګومان یې کړې دې په الله تعالی باندی بد ګومان، پر دوئ دې وي بدی پیښی، او غضب او غوصه

او قهر کړې دې پردوئ باندې الله تعالی، او لعنتیان کړي يي دي، او تيار کړې يي دې دوئ ته دوزخ، او ډير بد ځاي د ورتللو دې دا دزوخ».

همدارنګه الله تعالی فرمايي: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱتَّبَعُواْ مَآ أَسۡخَطَ ٱللَّهَ وَكَرِهُواْ رِضۡوَٰنَهُۥ فَأَحۡبَطَ أَعۡمَٰلَهُمۡ ٢٨﴾ [محمد: ٢٨].

ترجمه: «دا(وهل د ملايکو ددوئ مخونه او شاګانی) پدی سبب دي چه دوئ د هغه څه پیروي کوله چه الله تعالی يي په قهر او غضب کولو، او دوئ بد ګڼلو د الله تعالی رضامندي، نو الله تعالی ددوئ نيک عملونه برباد او ابته کړل».

او ددوئ د ظاهر او ښکاره له باطن او زړونو څخه مخالفت ددي سبب شو چه د قبيحو او بدو اعمالو مرتکب شول، لکه دروغ، غداري، خيانت، ښکنځل او د وعدی خلاف کول، او دا داسی عادات دي چه دا منافقان ورباندي پيژندل کيږي.

د منافقانو عملونه په دوه ډوله دي:

لومړي ډول اعمال: هغه کفري اعمال چه څوك يي مرتکب شي نو هغه کافر شو، او د اسلام د مقدس دين له کړئ څخه بهر ووتلو، اګر که هغه لمونځ کوي، روژه نيسي، او داسی ګومان هم کوي او دعوا کوي چه دې ګنی مسلمان دې.

دنفاق دغه اعمال لکه: د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ دروغجن ګڼل،

الله تعالی او د هغه آیاتونو او د هغه رسولﷺ سره بغض او کینه کول، ورپوری مسخری کول، او دمسلمانانو په خلاف د کفارو سره دوستي او د هغوئ مرسته او کومک کول.

نو دغه اعمال او داسی نور د اسلام سره ضد اعمال دي، نو څوک چه يي مرتکب شي، هغه مؤمن پاتی کيدې نشي، بلکه هغه کافر دې د اسلام د مقدس دين څخه وتلې دې، که سره له دی هم هغه د اسلام دعوا کوي نو دې په نفاق اکبر سره منافق دې.

د نفاق دی ډول ته ځینی علماء نفاق اعتقادي هم وايي؛ ځکه دلته کفر دده په زړه کښی نټوتې دې، ګنی له مؤمن زړه څخه داسی کفري اعمال او اقوال نه صادريږي، خو د هغوئ مقصد دلته دا نه دې چه نفاق اکبر يواځی په اعتقادي امورو کښی کيدې شي، او په نورو کښی نشي کيدې، او اعتقادي نفاق ددوئ په نيز په اعتقادي امورو پوری خاص او منحصر نه دې.

دوهم ډول اعمال: هغه بد عادات او اعمال دي چه هغه اګر که بنده پخپله کفر ته نه ووباسي، خو دغسی اعمال او عادتونه پرته له خالص منافق څخه په بل چا کښی نه راټوليږي، نو مؤمن بايد له دغسی اعمالو او عاداتو څخه ځان وساتي، ترڅو په ده کښی د نفاق له عاداتو څخه کوم عادت رانشي.

او دغه اعمال او عادات رسول اللهﷺ په خپل مبارک حديث شريف کښی بيان کړي دي، لکه چه فرمايي: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ،

وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ». [متفق عليه].

وفى رواية لمسلم: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ».

وفِي روايةِ أحمدَ: «ثَلاَثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ، وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ».

وفي الصحيحين من حديثِ عبدِ اللهِ بنِ عَمْرِو بنِ العاصِ رضِي اللهُ عنهما قال: قال رسولُ اللهِﷺ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ».

ترجمه: «د منافق نښی دری دي: کله چه خبری کوي نو دروغ وايي، او کله چه وعده او لوظ وکړي، مخالفت ځینی کوي، او کله چه ورسره امانت کیښودل شي، نو پکښی خیانت کوي».

او د مسلم شریف په یو روایت کښی داسی راغلي دي: «د منافق نښی دری دي- اګر که هغه لمونځ هم کوي، او روژه هم نیسي او ځان ته مسلمان هم وايي...» الحديث.

اود مسند أحمد په یو روایت کښی بیا داسی دي: «دری عادتونه او خصلتونه دي چه کله په یو بنده کښی راټول شي نو هغه خالص منافق کیږي....».

او په صحیح بخاري شریف او صحیح مسلم شریف کښی د عبد الله بن

عَمْرو بن العاص رضي الله عنهما په روایت کښې رسول الله ﷺ فرمایي: «څلور عادتونه او خصلتونه دي چه کله دا څلور سره په یو بنده کښې راټول شي نو هغه خالص منافق شي، او که په یو چا کښې له هغې څخه کوم یو خصلت او عادت موجود وي، نو په هغه کښې به یوخصلت او عادت نفاق او منافقت وي، تر هغه پورې چه دغه خصلتونه پرېږدي، او هغه دا چه: کله خبرې کوي نو دروغ به وایي، او چه کله معاهده وکړي نو په هغې کښې غدر کوي او ماتوي یي، او چه کله وعده او لوظ وکړي، نو ورځخه مخالفت کوي، او وعده خلافي کوي، او چه کله یي د چا سره جنګ جګړه راشي نو ښکنځل به کوي».

نو که په یو چا کښې دغه څلور صفتونه او عادتونه سره راټول شول، نو دې خالص منافق دې.

ځکه دلته «إذا» د غایي د بیان لپاره نه دې، نو دا په دې خبره دلالت کوي چه له دې څخه مراد دا دې چه دغه کارونه د یو چا خصلت اوعادت جوړ شي، او په تکرار او زیات یي کوي.

مقصد دا چه هغه څوک چه یو کله شاذ نادر ورځخه دغسې کارونه صادر شي نو هغه به د منافقینو له اعمالو څخه یو عمل کړې وي، او د یوې ګناه مرتکب شو، او په دې باندې هغه په منافقانو کښې نه شمارل کیږي، او

نه په هغه چا کښې چه په هغه کښې د نفاق او منافقت کوم عادت وي، ترڅو چه يي دغه بد کارونه لکه د خپل عادت او خصلت ګرزولې نه وي، اويا ورباندی مشهور شوې نه وي.

په ياد بايد ولرو چه د ځينی خلکو په زړونو کښې ايمان او د نفاق ځينی عادتونه سره راټوليدې شي.

هر چه نفاق اکبر دې نو هغه او ايمان سره په يوه زړه کښې نه راټوليږي، بلکه د نفاق اکبر خاوند خالص کافر دې، اګر که لمونځ کوي،روژه نيسي، او ګومان او دعوا هم کوي چه دې مسلمان دې؛ ځکه دی کفر دده ټول نيک عمل برباد او ابته کړې دې، ځکه ايمان او کفر اکبر سره نه يوځاي کيږي، لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿وَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلۡإِيمَٰنِ فَقَدۡ حَبِطَ عَمَلُهُۥ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٥﴾ [المائدة: ٥].

ترجمه: «او هغه څوک چه له ايمان راوړلو څخه انکاري شي، نو د هغه نيک عمل برباد او ابته شو، او هغه به په آخرت کښې له تاوانيانو څخه وي».

او هرچه نفاق اصغر دې-کوم چه بنده له دين اسلام څخه نه وباسي- نو کيداي شي چه په يو مسلمان کښې دی د نفاق اصغر ځينی خصلتونه او عادتونه وي، لکه چه د عبد الله بن عَمْرو بن العاص رضي الله عنهما حديث شريف

پری دلالت کوي.

او په صحیح مسلم شریف کښې د أبوهریرهﷺ په حدیث کښې رسول اللهﷺ فرمایي: «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ بِهِ نَفْسَهُ مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنْ نِفَاقٍ» [رواه مسلم].

ترجمه: «هغه مسلمان چه مړ شي، او هغه په خپل عمر کښې نه غزا وکړي، او نه پخپل زړه کښې د غزا نیت تیارې او مینه ونلري، نو دې هم د نفاق په یوه څانګه کښې مري».

او حذیفهﷺ فرمایي: «زړونه په درې ډوله دي:

۱- یو هغه زړه دې چه دوه مخی او دوه رنګه یا کوږ وي، نو دا د منافق زړه دې.

۲- بل هغه زړه دې چه له حق څخه په پردو کښې وي، نو دا د کافر زړه دې.

۳- بل هغه زړه دې چه صفا او پړقیدونکې وي، لکه په ده کښې چه ډیوه وي چه رڼا کوي، نو دا د مؤمن زړه دې.

۴- بل هغه زړه دې چه په هغه کښې د نفاق خصلتونه هم وي او ورسره ایمان هم وي، نو دده مثال داسې دې لکه په جسم کښې دانه(نکی)،چه هم پکښې وینه وي، او هم زوې، یایي مثال داسې دې لکه هغه ونه چه کله ورته

ښایسته او ښې اوبه راځي او هغه پرې خړوبیږي، او کله ورته خرابې اوبه راځي او پرې خړوبیږي، نو هر کومې اوبه چه غالبه شوې، نو خوند به هم د هغې وي». [رواه ابن أبي شيبة في المصنف وفي كتاب الإيمان، وصححه الألباني].

او علي رضي الله عنه فرمايي: «ايمان لومړې د يو کوچني سپين ټکي په شان به زړه کښې پيليږي، بيا هرڅومره چه ايمان زياتيږي نو دغه سپينوالې ورسره زياتيږي، تر دي چه ټول زړه تک سپين شي، او نفاق په زړه کښې د تور ټکي په شان پيليږي، بيا هرڅومره چه پکښې نفاق زياتيږي دغه تور ټکې ورسره زياتيږي، تر دې چه ټول زړه تک تور شي». [رواه ابن أبي شيبة في كتاب الإيمان والبيهقي في شعب الإيمان].

مقصد دا چه په مسلمان کښې نفاق اصغر«وړوکې نفاق» راتلاي شي، په چا کښې لږ، او په چا کښې ډير، د چا ايمان چه قوي وي او د الله تعالى اطاعت او پيروي پکښې ډيره وي، نو نفاق به يي کمزورې وي، يعنې په هغه کښې به د نفاق بوي او يو څه نښې نښانې وي، نو کله کله به ترې دروغ يا وعده خلافي او داسې نور ګناهونه کيږي.

او له ځينې خلکو به دغه ګناهونه ډير واقع کيږي، او ورسره به دالله تعالى ياد او ذکر هم کم کوي، او د الله تعالى له حدودو څخه به تيرې هم کوي، لکه د ځينې حُرُماتو هتك او سپکاوې کول، په واجباتو کښې تقصير

او کوتاهي کول، او په شهواتو کښې غرقیدل او اخته کیدل، او په شبهاتو باندی تیروتل.

نو دده په زړه کښې به د لږ ایمان تر څنګ ډیر نفاق وي، تر دی چه ځینی مسلمان به داسی هم وي چه لمونځ به په منډه او تادۍ سره کوي، هغه هم په خپل وخت نه، بلکه په مکروه وخت کښې به یي کوي، او لکه چه ځان تری خلاصوي، د هغی د آدابو او خشوع او خضوع مراعات پکښې نکوي، لکه په صحیح مسلم شریف کښې د انس بن مالکﷺ په روایت کښې چه رسول اللهﷺ فرمایي:

«تِلْكَ صَلاَةُ الْمُنَافِقِ يَجْلِسُ يَرْقُبُ الشَّمْسَ حَتَّى إِذَا كَانَتْ بَيْنَ قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ قَامَ فَنَقَرَهَا أَرْبَعًا لاَ يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلاَّ قَلِيلاً». [رواه مسلم].

ترجمه: «دغه د منافق لمونځ دې چه ناست وي د لمر انتظار کوي، تردی چه کله پریوتلو ته نژدی شي او لمر د شیطان د ښکرو ترمنځ شي، نو دې پاځي او څلور واری ښکته پورته شي، لکه د چرګ پشان ټکی وکړي، چه الله پکښې نه یادوي مګر لږ».

نو دا د هغه چا حال دې چه د هغه پر زړه باندي منافقت غالب شوې وي تر دی چه د «منافق» نوم مستحق او وړ وګرزي، سره له دي چه دهغه په زړه کښې دومره ایمان هم وي چه دیته یي نه پریږدي چه لمونځ بیخي پریږدي.

دداسی ډول خلکو څخه ځینی خطرناک ګناهونه صادریږي، لکه: ریا، ځان ښودنه، او هغه څه چه نیک عمل برباد او ابته کوي، لکه د ورکړی او نفقی په وخت کښی زباتَول، محتاج ته بدی ردی ویل، او اخروي عمل په سبب دنیایي ګټهی غوښتل، او کله چه بنده ځانته او د خلکو له سترګو پناه وي هلته د حُرُماتو انتهاک او سپکاوې کول.

نو داسی خلك په ډیر خطرناك حالت کښی دي؛ ځکه کیداي شي دده دا سستي او لټهي دې - نعوذ بالله- له دین څخه وتلو ته اړ کړي، او څوك چه په داسی منافقت مړ شو چه دهغه په زړه کښی یو څه ایمان هم وي، نو داسی بنده د اهل الکبائر څخه شمارل کیږي، په چا چه د ډیر سخت عذاب ویره ده، خو داسی بنده به په اور کښی د تل لپاره نه پاتي کیږي؛ ځکه دده په زړه کښی یو څه اسلام او ایمان پاتی وو.

بل دا چه له رسول اللهﷺ څخه په یو صحیح حدیث شریف کښی نقل دي چه هغه فرمایي: «يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ فَيُخْرَجُونَ مِنْهَا قَدِ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهَرِ الْحَيَا، أَوِ الْحَيَاةِ شَكَّ مَالِكٌ - فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحِبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً». [رواه البخاريُّ من حديثِ أبي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ رضي الله عنه].

ترجمه: «جنتیان به جنت ته ننوځي، او دوزخیان به دوزخ ته ننوځي، بیا به الله تعالی ووایي: له اوره هر هغه څوک هم راوباسئ چه د هغه په زړه کښې د اوري یا جِنجِرِ دانی هومره ایمان وي، نو داسې خلک به پداسې حال کښې راوایستل شي چه تک تور شوي به وي، بیا به د ژوند په یو نهر (ویاله) کښې وغورزول شي، نو له سره به راوه ټوکیږي او راشنه به شي، لکه د سیلاب وروسته چه کومه دانه او شینکې راشین کیږي، که ورته فکر مو وي هغه شین ډکې او تیغ له کمزورئ څخه زیړ او تاو شوې وي».

خو څوک چه د اسلام نواقضو او ماتوونکو ګناهونو څخه د کومې ګناه مرتکب شي، لکه په دین پوره ټوکی، مسخری کول، الله تعالی او رسولﷺ ته ښکنځل کول، د مسلمانانو پر خلاف له کفارو سره دوستي او د هغوئ مرسته کول، نو داسې خلک کافران دي، د اسلام له دین څخه وتلي دي، بلکه ایمان یي له زړه څخه وتلې دې. نعوذ بالله من ذلک.

د منافق توبه ویستل:

که یو منافق له مرګه مخکښې توبه ووباسي او خپل عمل سم کړي، او د الله تعالی په دین کلک شي، او خپل دین او عمل خاص د یو الله تعالی د رضا لپاره خالص کړي، نو دده توبه صحیح ده، او الله تعالی یي ورڅخه قبلوي، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ فِي ٱلدَّرۡكِ ٱلۡأَسۡفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ وَلَن تَجِدَ لَهُمۡ نَصِيرًا ١٤٥ إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ وَأَصۡلَحُواْ وَٱعۡتَصَمُواْ بِٱللَّهِ وَأَخۡلَصُواْ دِينَهُمۡ لِلَّهِ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَعَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَۖ وَسَوۡفَ يُؤۡتِ ٱللَّهُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ أَجۡرًا عَظِيمًا ١٤٦ مَّا يَفۡعَلُ ٱللَّهُ بِعَذَابِكُمۡ إِن شَكَرۡتُمۡ وَءَامَنتُمۡۚ وَكَانَ ٱللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ١٤٧﴾ [النساء: ١٤٥-١٤٧].

ترجمه: «بیشکه منافقان به په آخري لاندینی برخه د اور کښی وي، او هیڅکله به دوئ ته څوک کومکي او مرستندویه پیدا نکړی، مګر هغه کسان چه توبه یي ویستلي وي(مخکښی له مرګه) او خپل عمل یي اصلاح او سم کړې وي، او د الله تعالی پر دین یي منګولی لګولی وي، او خپل دین او عمل یي د یو الله تعالی د رضا لپاره خالص کړې وي، نو دغه ډول خلک به د نورو مؤمنانو سره ملګري وي، او الله تعالی به ټولو مؤمنانو ته لوي اجر او ثواب ورکړي، الله تعالی ستاسو په عذابولو باندی څه کوي؟ که تاسو د الله تعالی شکر ووباسی، او پری ایمان راوړئ، او الله تعالی شکرګزار او پوهه دې».

همدارنګه هغه مسلمان چه په هغه کښی د منافقت ځینی عادتونه وي، که توبه تری وباسي، نو الله تعالی یي توبه قبلوي، او له منافقت څخه پاکیږي.

په دی مسأله کښی یو عجیبه شبهه او لغز هم دې، او هغه دا چه حذیفه بن الیمانﷺ د عبد الله بن مسعودﷺ د حلقی په شاګردانو شبهه وکړه چه د

عبد الله بن مسعودﷺ په مخکښې يي ورته وويل: بيشکه نفاق په هغه چا نازل شوې وو چه له تاسو څخه هم بهتر وو؟ !

نو عبد الله بن مسعودﷺ وخندل او د هغه په مقصد پوهه شو، او خپلو شاګردانو ته يي وويل: سبحان الله، بيشکه الله تعالى فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ فِي ٱلدَّرۡكِ ٱلۡأَسۡفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ﴾ [النساء: ١٤٥].

ترجمه: «بيشکه منافقان به په هغه ډيره لاندينۍ برخه د اور کښې وي».

بيا کله چه مجلس خور شو، نو حذيفهﷺ ابن مسعودﷺ يو شاګرد يزيد بن الأسود النخعي ته وويل: هو، نفاق پداسې خلکو نازل شوې وو چه له تاسو څخه بهتر او غوره وو، بيا هغوئ توبه وويستله، او الله تعالى يي توبه قبوله کړې وه.

او په يو بل روايت کښې داسې دي : هغوئ چه کله توبه وويستله نو هغوئ له تاسو څخه بهتر او غوره شو.

د هغه مقصد دا وو چه ځينې هغه خلك چه د رسول اللهﷺ په وخت کښې منافقان وو، خو بيا يي توبه وويستله او خپل عملونه يي اصلاح کړل، او خپل دين يي په ايمان عمل او اخلاص باندي ښائسته کړ، نو هغوئ بيا د رسول اللهﷺ په صحبت او د هغه سره په جهاد باندي له هغه چا څخه غوره شو چه له صحابه کرامو ﷺ څخه وروسته وو، يعنى تابعين رحمهم الله، دا

قیصه په صحیح بخاري شریف کښې راغلې ده.

او مؤمنان باید داسې عملونه وکړي چه د منافقت او د هغې له عادتونو او خصلتونو څخه پرې خلاصيږي، لکه بیا بیا توبه ویستل، استغفار ویل، د الله تعالی د حدودو مراعات کول، د هغه د امرونو تعظیم او احترام کول، له شرك او مشرکانو څخه برائت او بیزاري کول، د لمانځه پوره له ټولو حقوقو سره ادا کول، د زکات ورکول، دالله تعالی او د هغه دپیغمبرﷺاو د قرآنکریم او د مسلمانانو د مشرانو او عوامو لپاره خیرخواهي لټول، او په دغه لار کښې خپل پوره کوښښ کول.

همدارنګه له جهاد فی سبیل الله سره محبت او مینه کول، او په زړه کښې یې اراده ساتل، امر بالمعروف او نهي عن المنکر کول، په دین او د حق او پر اتباع باندي او ددین په لار کښې په مصیبتونو باندی یو بل ته سره وصیت کول، او مسکینانو او غریبانو ته په ډوډئ ورکولو یو بل سره تیزول او لارښوونه کول، او د الله تعالی په لار کښې خرچه او انفاق کول، او هغه په پوره ایمانداری سره ادا کول، او په هغې باندی له الله تعالی څخه د اجر ثواب امید کول، نو په داسې کارونو باندی بنده له نفاق او منافقت څخه پاکيږي.

د عمر بن الخطابرضي الله عنه په حدیث کښې رسول اللهﷺ فرمایي: «مَنْ سَرَّتْهِ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَهُوَ مُؤْمِنٌ».

ترجمه: «څوک چه پخپل نیک عمل خوشحالیږي، او به ګناه کولو باندی خفه کیږي، نو داسی بنده مؤمن دي».

نو که کوم بنده څخه ګناه وشي او هغه په دغه ګناه باندي خفه وو، نو دا ددي خبری نښه ده چه دده ایمان صحیح دي، یعنی ایمان پکښی شته، او له ده څخه داسی امید ډیر دي چه توبه ووباسي، او له الله تعالی څخه ددغه ګناه د بخښنی غوښتنه وکړي، او ځان پری ملامت کړي، خو که څوک په ګناه کولو خوشحالیږي، دا ددي خبری نښه ده چه دده په زړه کښی نفاق او منافقت شته.

په سنن ترمذي کښی د ابوهریره رضي الله عنه په حدیث کښی رسول الله ﷺ فرمایي:

«خَصْلَتَانِ لَا تَجْتَمِعَانِ فِي مُنَافِقٍ، حُسْنُ سَمْتٍ، وَلَا فِقْهٌ فِي الدِّينِ» [صححه الألبانيُّ].

ترجمه: «دوه عادتونه په منافق کښی سره نه یو ځاي کیږي: یو ښه خوي، او بل ددین ښه زده کړه».

یوولسم درس: له نفاق څخه کرکه او ویرَونه (۳/۳)

د منافق د منافقت سزا:

د منافقت د ډیری بدۍ له کبله الله تعالی د منافقانو سزا هم په دنیا او آخرت کښې تر ټولو بده سزا ټاکلی ده؛ ترڅو دغه سزا ددوئ د بدو اعمالو پوره جزا شي:

* دنیا کښې خو ددوئ سزا دا ده چه پر زړونو یي مهر ولګول شي، او ددین له پوهی او لارښوونی څخه بی برخی شي، او بیا ورپسی الله تعالی ددوئ په زړونو کښې داسی شکونه واچوي چه ددوئ له زړونو هیڅکله نه ووځي، نو دوئ تر ټولو خلکو ډیر حیران او شکیان وي؛ ځکه دوئ غوښتل چه الله تعالی او مؤمنان تیرباسي، نو ددوئ دغه تیرایستل پر دوئ راوګرزیدل، او د خپل بد عمل بده سزا ورته ورسیده.

نو دوئ چه هرکله د اسلام او مسلمانانو پرخلاف کوم کار کوي او کومه پلمه ورته جوړوي، نو الله تعالی ورته پری ډیره بده او سخته سزا ورکوي، او دوئ په دي هم نه پوهیږي چه مونږ ته دا سزا زمونږ ددغه بد عمل په سبب ده، نو دوئ چه هرڅومره د کفر او منافقت عملونه کوي هغومره ددوئ سزا او عذاب څو چنده کیږي او پرله پسی کیږي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمۡ فَهُمۡ لَا يَفۡقَهُونَ ۝٣﴾ [المنافقون: ٣].

ترجمه: «(یعنی هر کله چه دوئ دروغ وايي، او په درواغو قسمونه او سوګندونه هم کوي؛ ځکه چه دوئ یو ځل د ایمان دعوا کړی وه، او مسلمانانو ته يي ځان مسلمان ښکاره کولو، او ددغه ایما له دعوا څخه وروسته يي د خپل منافقت په سبب بيا کافر شول) نو مهر ولګول شو ددوئ پر زړونو باندي، نو لدی کبله دوئ نه پوهيږي».

همدارنګه فرمايي:

﴿أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ ٱشۡتَرَوُاْ ٱلضَّلَٰلَةَ بِٱلۡهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَٰرَتُهُمۡ وَمَا كَانُواْ مُهۡتَدِينَ ۝١٦ مَثَلُهُمۡ كَمَثَلِ ٱلَّذِي ٱسۡتَوۡقَدَ نَارٗا فَلَمَّآ أَضَآءَتۡ مَا حَوۡلَهُۥ ذَهَبَ ٱللَّهُ بِنُورِهِمۡ وَتَرَكَهُمۡ فِي ظُلُمَٰتٖ لَّا يُبۡصِرُونَ ۝١٧ صُمُّۢ بُكۡمٌ عُمۡيٞ فَهُمۡ لَا يَرۡجِعُونَ ۝١٨﴾ [البقرة: ١٦-١٨].

ترجمه: «همدغه کسان اختيار کړی يي ده او غوره کړی يي ده ګمراهي په مقابل د هدايت کښی، نو ګټه ونکړه تجارت ددوئ، او نه دي دوئ سمه لار موندونکي، مثال ددوئ په شان د مثال د هغه چا دې چه بَل کړي اور، نو هر کله چه رڼا کړي دا اور ګرد چاپير له ده نه، بوځي الله رڼا له دوئ څخه، او پريږدي دوئ په تيارو او تورتمونو کښی چه هيڅ نه ويني، کاڼه دي دوئ د حق له اوريدلو څخه، ګونګيان دي دوئ د حق له وينا څخه، ړانده دي دوئ د حق له ليدلو څخه، نو دوئ نه راګرزي حق ته».

همداراز فرمايي:

﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَهُوَ خَٰدِعُهُمۡ﴾ [النساء: ١٤٢].

ترجمه: «بيشکه منافقان تيرباسي الله تعالی لره(ددوئ په ګومان)، او حال دا چه الله به دوئ تيرباسي (په حقيقت کښی)».

دوئ لره د الله تعالی تيرايستل دوئ ته ددوئ د بدو اعمالو له جنسه دوئ ته سزا ورکولو لپاره دي، او دا دوئ ته ددوئ د بدو اعمالو او اقوالو او په الله تعالی باندی د بدګومانئ سزا ده، همدارنګه ددوئ د هغه کردار او ګومان سزا ده چه دوئ پخپل ګومان الله تعالی ته اومسلمانانو ته تير او دوکه ورکول وو، او د الله تعالی سره د مقابلی او د هغه له دين سره په ډول ډول پلمو او دوکو د جنګ کول وو.

نو دوئ په حقيقت کښی پخپلو دغه بدو اعمالو ځان تيرباسي، لکه چه الله تعالی فرمايي:

﴿يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَمَا يَخۡدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمۡ وَمَا يَشۡعُرُونَ ٩﴾ [البقرة: ٩].

ترجمه: «دوئ (پخپل ګومان) تيرباسي الله تعالی او مؤمنان، خو په حقيقت کښی دوئ نه تيرباسي مګر خپل ځانونه، او دوئ نه پوهيږي».

نو دوئ په دي نه پوهيږي چه دوئ په حقيقت کښی خپل ځان تيرباسي، بلکه ځان ته بی ځايه او باطلی آرزوګانی او اميدونه ورکوي، او د هغی په اميد ځغلي، تردی چه دوئ تيروځي او په فتنه کښی پريوځي، او خپل ګناهونه، کفر، فسق او ګمراهي زياتوي، او دا ګومان هم کوي چه ګنی

دوئ ښه کار کوي.

نو دوئ په دي ټولو کښې له خپل ځان پرته بل هیڅا ته ضرر نه دې رسولې، نه یي الله تعالی ته کوم ضرر رسولې دې، او نه یي د الله رسولﷺ ته کوم ضرر رسولې دې، او نه یي د الله تعالی ددین پیروانو مؤمنانو ته کوم ضرر رسولې دې.

* ددُنیایي سزاګانو څخه یو دا هم ده چه دوئ پخپلو مالونو او اولادونو باندی عذابوي، تردی چه ساګانی یي وخیژي، لکه چه الله ﷻ فرمایي:

﴿وَلَا تُعۡجِبۡكَ أَمۡوَٰلُهُمۡ وَأَوۡلَٰدُهُمۡۚ إِنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ أَن يُعَذِّبَهُم بِهَا فِي ٱلدُّنۡيَا وَتَزۡهَقَ أَنفُسُهُمۡ وَهُمۡ كَٰفِرُونَ ۝٨٥﴾ [التوبة: ٨٥].

ترجمه: «په تعجب کښې دی نه اچوي تا لره ددوئ(منافقانو) مالونه او اولادونه؛ ځکه په تحقیق الله تعالی غواړي چه دوئ ته په دغه مالونو او اولادونو باندي په دُنیا او آخرت کښې عذاب ورکړي، او ددوئ ساګانی پداسی حال کښې وخیژي چه دوئ کافران وي».

* او ددوئ له دُنیوي سزاګانو څخه دا هم دي چه د خلکو په زړونو کښې ددوئ بغض او کینه واچوي، نو هرڅومره چه دوئ خلکو ته ځان محبوبوي خلك ورسره د محبت او مینی پرځاي بغض او کینه کوي؛ ځکه دوئ د الله تعالی د رضامندئ په بدل کښې د خلکو خوشحالول بهتر ګڼلي وي، او د آخرت په مقابل کښې یي دنیوي ژوند غوره کړې وي، او په هغه څه پسی ډیر ورپسی وي چه الله تعالی په غوصه او قهر کوي، او د الله تعالی

رضامندي بده ګڼي، د الله تعالی له ښوولی لارښوونی څخه مخ اړوي، نو لدي کبله يي خپل ځان بيلابيلو ويرو ګمراهيو او بدبختيو ته وړاندی کړ، کوم چه الله تعالی د هغه چا لپاره ليکلی دي چه د الله تعالی له لارښوونی څخه سرغړونه کوي، الله جلّ جلاله له دوئ څخه د ځينو ډلو په هکله فرمايي:

﴿لَا يَزَالُ بُنْيَـٰنُهُمُ ٱلَّذِى بَنَوْاْ رِيبَةً فِى قُلُوبِهِمْ إِلَّآ أَن تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝١١٠﴾ [التوبة: ۱۱۰].

ترجمه: «تل به وي ددوئ هغه جوړه کړی آبادي چه دوئ جوړه کړی وه (يعنی مسجد ضرار) سبب د شک په زړونو ددوئ کښی، مګر که ټوټه ټوټه شي زړونه ددوئ، او زاره يي ترک وچوي، او الله تعالی خبردار د حکمت خاوند دي».

ځينی مفسرين وايي چه ﴿إِلَّآ أَن تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ﴾ دا استثناء تهکمي ده، چه الله تعالی ددوئ د ټوقو مسخرو په مقابل کښی په دوئ پوری ټوکی مسخری کوي، ترڅو دوئ ته ددوئ د بدو پلمو او مؤمنانو پسی د ټوقو مسخرو پوره سزا ورکړ شي.

دوئ به د مؤمنانو په خلاف داسی پلمی جوړولی چه هغوئ ته په خپل دين کښی شبهی واچوي، او د الله تعالی له سمی لاری څخه يي ګمراه کړي، نو ددوئ سزا هم دا شوه چه په زړونو کښی يي ورته داسی شک واچولو چه تل ترتله ددوي له زړونو څخه نه جلا کيږي، تر دي چه د الله

تعالی مخی ته لاړ شي.

* ددی ترڅنګ دوئ ته ددوئ د ځینو بدو اعمالو په بدل کښې ځینی ځانګړی سزاوی هم رسیږي؛ ځکه الله تعالی ځینو ګناهونو ته ځینی خاصی سزاوی ټاکلی دي؛ ددي لپاره چه هر سرکښه ته د هغه د ګناه په شان او د هغی مطابق سزا ورسیږي.

لکه چه الله ﷻ فرمایي: ﴿ٱلَّذِينَ يَلۡمِزُونَ ٱلۡمُطَّوِّعِينَ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ فِي ٱلصَّدَقَٰتِ وَٱلَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهۡدَهُمۡ فَيَسۡخَرُونَ مِنۡهُمۡ سَخِرَ ٱللَّهُ مِنۡهُمۡ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٧٩﴾ [التوبة: ٧٩].

ترجمه: «هغه منافقان چه عیب او طعنی لګوي په خیرات کونکو مؤمنانو باندی د هغوئ د خیراتونو په وخت کښې ، او په هغه کسانو پوری چه نه مومي د خیرات لپاره مګر د خپل کوشش مطابق(د هغی د کموالي په سبب)، نو په هغوئ پوری مسخری کوي، الله تعالی به ددی مسخرو په مقابل کښې په دوئ پوری مسخری وکړي، او ددوئ لپاره دردناک عذاب دې».

نو ددوئ په مؤمنانو پوری د مسخرو سزا ورته الله په دي ورکوي چه الله تعالی ورپوری مسخری کوي، ترڅو ورته د خپل بد عمل پوره پوره سزا ورسیږي.

*منافقان أکثر په هغه ګناهونو کښې واقع کیږي چه د هغی سزا د همغه عمل له جنسه وي، او دغه سزا له آخرت نه مخکی په دنیا کښې وي، لکه چه په متعددو حدیثو شریفو کښې راځي: څوک چه د یو مسلمان په بدنامۍ او

رسوايي پسی ګرځي الله تعالی به يي بدنام او رسوا کړي، او څوک چه يو مسلمان ته ضرر رسوي الله تعالی به د هغی په سزا کښی ورته ضرر ورسوي، او چا چه د يو مسلمان سره مخالفت او دښمنی وکړه، الله به ورته همدغه شان سزا ورکړي، او چا چه يو مسلمان ذليل او کمزورې کړ، الله تعالی به يي ذليل او کمزورې کړي، او چا چه د مسلمانانو سره سختي وکړه، نو په بدل کښی به الله تعالی پر ده باندي سختي راولي.

او منافقان تل د بدو پلمو خاوندان دي، الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا يَحِيقُ ٱلۡمَكۡرُ ٱلسَّيِّئُ إِلَّا بِأَهۡلِهِۦ﴾ [فاطر: ٤٣].

ترجمه: «او نه چاپيريږي بده پلمه مګر په خپل خاوند باندي، يعنی په هغه چا چه دغه بده پلمه يي جوړه کړی ده».

نو دا چه مخکښی تير شو، د هغه عذابونو ډولونه دي چه منافقانو ته په دنيا کښی رسيږي.

* او هر چه د برزخي ژوند حال دې، نو کله چه دوئ ددُنيا له دي ژوند څخه کوچ وکړي، او په قبرونو کښی کيښوول شي، نو دوئ به په يو لوئ عذاب کښی وي، او هم به په دايمی بدبختی او افسوسونو کښی وي، چه نه ختميږي.

د أنس بن مالكﷺ په حديث شريف کښی رسول اللهﷺ فرمايي:

«إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ أَتَاهُ مَلَكَانِ فَيُقْعِدَانِهِ فَيَقُولاَنِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي الرَّجُلِ لِمُحَمَّدٍ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ

فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ قَدْ أَبْدَلَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا قَالَ قَتَادَةُ: وَذُكِرَ لَنَا أَنَّهُ يُفْسَحُ فِي قَبْرِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى حَدِيثِ أَنَسٍ قَالَ: وَأَمَّا الْمُنَافِقُ وَالْكَافِرُ فَيُقَالُ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ لاَ أَدْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ فَيُقَالُ لاَ دَرَيْتَ، وَلاَ تَلَيْتَ وَيُضْرَبُ بِمَطَارِقَ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ غَيْرَ الثَّقَلَيْنِ» [متفق علیه].

ترجمه: «بیشکه یو مړ بنده چه په خپل قبر کښی کی کیښودل شي، او ملګري (یعنی هغه ښښوونکي خلک) ورڅخه لاړ شي، نو دي به لا ددوئ د پیزار کړپا او اواز اوري چه دوه ملائکی به ورته راشي، نو هغوئ به یي(په قبر کښی) کښینوي، او ورته به ووايي: ته د هغه سړي په هکله څه وايي چه په تاسو کښی لیږل شوې وو، (یعنی محمدﷺ)».

نو څوک چه مؤمن وي هغه به ورته ووايي: «أشهد أنه عبد الله ورسوله»، یعنی زه ګواهي کوم چه هغه د الله تعالی بنده او استاذې دې.

نو ده ته به وویل شي: په اور کښی دی خپل ځاي ته وګوره ! چه دغه ستا ځاي وو، که مؤمن نه واي، خو چه ایمان دی راوړې دې، نو تا ته الله تعالی د هغی په بدل کښی دغه بل ځاي په جنت کښی در کړې دې، نو هغه به دغه دواړه ځایونه ویني.

او څوک چه منافق او کافر وي، نو هغه ته به وویل شي: تا به په دنیا کښی ددغه سړي په هکله څه ویل؟، نو هغه به ورته ووايي: زه خو نه

پوهيږم، ما هم هغه څه ويل چه نورو خلکو ويل.

نو د ملايکو لخوا به ورته وويل شي: نه دی پوهه شی او نه دی ولولی، او بيا به د اوسپنی په پلْک(ګرز) باندی داسی ووهل شي چه د هغی څخه به يوه داسی چيغه ووهي چه له پيريانو او انسانانو پرته به يي دغلته هر شې اوري.

* او ددی ترڅنګ به ورته ځینی خاص عذابونه هم رسيږي چه د ځینو ګناهونو پوری خاص وي، لکه چه د رسول اللهﷺ څخه په سننو کښی ثابت دي چه هغه څوک چه قرآنکريم لولي او بيايي بيرته پريږدي، او د فرضي لمانځه څخه ويده کيږي، نو هغه به په قبر کښی عذابيږي، همداشان زناکاران، سودخوران، غيبت کونکي، چغلخور، او دروغجن، د زکات منع کونکي، او هغه څوک چه د روژه ماتي له وخته مخکی روژه ماتوي، ددي ټولو په اړه په صحيح احاديثو کښی راغلي دي چه دوئ به په قبرونو کښی عذابيږي، او د منافقانو په دغه بدو اعمالو او د هغی په عذابونو کښی ښه لويه او پوره برخه ده.

* دآخرت عذابونه: په صحيحو احاديثو کښی راغلي دي چه کله د قيامت ورځ شي، او الله تعالی دا ټول خلک په يو ميدان کښی د فيصلی او حساب او کتاب لپاره راټول کړي، بيا به خاص کافران ددوزخ اور ته وغورزول شي، او مؤمنان او منافقان او د اهل کتابو څخه ځینی پاتی شوني خلک به په ميدان کښی پاتی شي، او هلته به د الله تعالی پنډۍ ښکاره کړل شي، او دغلته به هيڅ داسی څوک پاتی نشي چه په دُنيا کښی به يي پخپله

خوښه د الله تعالی د رضا لپاره سجده کوله، مګر خو هغه ته به اجازه وشي چه دغلته سجده وکړي، او هغه چا چه د ریا، ځان ښودنی او نفاق لپاره سجده کوله د هغه ملا(شا) به یوه تخته شي، هرځومره چه غواړي سجده وکړي، نو په څټ به راپریوځي.

او د حساب په وخت کښی به منافق راوستل شي، الله تعالی به ورته پر ده باندی خپل کړي نعمتونه وروښاي، نو منافق به ووایي: اي پروردګاره ! ما خو پر تا ایمان راوړې وو، ستا پر کتاب او پیغمبرانو می ایمان راوړې وو، لمونځونه می کول، روژی می نیولی، خیراتونه می کول، او د خپل توانه پوری به د ځان صفتونه وکړي، نو ورته به وویل شي: اوس به نو پر تا باندی یو ګواهي کونکې راولو.

نو منافق به سوچ کوي چه پر ما باندی به دا ګواه لا څوک وي؟ نو پر خوله به یي مهر ولګول شي، او دده ورانه غوښی او هډوکو ته به وویل شي: خبری وکړئ، نو ورون، غوښه او هډوکي به دده پر اعمالو پر ګواهۍ او شاهدۍ ګویان شی، دا هم ددي لپاره چه دده د خپلو اندامونو پر ګواهی دده عذر معذرت ختم شي، او د عذر کولو یا انکار کولو نور فرصت ورته په لاس ورنشي.

نو پیغمبرﷺ دداسی شخص په هکله فرمایي: «وذَلِكَ المُنافِقُ، وذلك الذي يَسْخَطُ اللّهُ عليه» [رواه مسلم].

ترجمه: «یعنی همداسی شخص منافق وي، او همدا هغه څوک دې چه

الله تعالی ورته په قهر او غُصه دي».

بیا کله چه د دوزخ د پاسه د «صراط» پُل وتړل شي، او پر هغی باندی د تیریدلو حکم وشي، او د قیامت له میدانه هر چا ته د هغه دعمل برابر رڼا ورکړل شي، نو د نورو مسلمانانو په شان به منافقانو ته هم رڼا ورکړل شي تر څو پری په عذاب کړل شي، تردی چه کله دوئ د «صراط» پُل ته ورسیږي، نو د منافقانو رڼا به مړه شي، او د مسلمانانو رڼا به نوره هم پوره او زیاته شي.

الله ﷻ فرمایي:

﴿يَوۡمَ تَرَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ يَسۡعَىٰ نُورُهُم بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَبِأَيۡمَٰنِهِمۖ بُشۡرَىٰكُمُ ٱلۡيَوۡمَ جَنَّٰتٞ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ ۝١٢ يَوۡمَ يَقُولُ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ وَٱلۡمُنَٰفِقَٰتُ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱنظُرُونَا نَقۡتَبِسۡ مِن نُّورِكُمۡ قِيلَ ٱرۡجِعُواْ وَرَآءَكُمۡ فَٱلۡتَمِسُواْ نُورٗاۖ فَضُرِبَ بَيۡنَهُم بِسُورٖ لَّهُۥ بَابُۢ بَاطِنُهُۥ فِيهِ ٱلرَّحۡمَةُ وَظَٰهِرُهُۥ مِن قِبَلِهِ ٱلۡعَذَابُ ۝١٣ يُنَادُونَهُمۡ أَلَمۡ نَكُن مَّعَكُمۡۖ قَالُواْ بَلَىٰ وَلَٰكِنَّكُمۡ فَتَنتُمۡ أَنفُسَكُمۡ وَتَرَبَّصۡتُمۡ وَٱرۡتَبۡتُمۡ وَغَرَّتۡكُمُ ٱلۡأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَآءَ أَمۡرُ ٱللَّهِ وَغَرَّكُم بِٱللَّهِ ٱلۡغَرُورُ ۝١٤ فَٱلۡيَوۡمَ لَا يُؤۡخَذُ مِنكُمۡ فِدۡيَةٞ وَلَا مِنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْۚ مَأۡوَىٰكُمُ ٱلنَّارُۖ هِيَ مَوۡلَىٰكُمۡۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ ۝١٥﴾ [الحدید: ۱۲-۱۵].

ترجمه: «یاده کړه هغه ورځ چه وینی به ته مؤمنان سړي او مؤمنانی ښځی چه منډی به وهي رڼا ددوئ، مخی ته، او ښي طرف ته، او ورته به ویل کیږي: زیرې دې تاسو ته نن ورځی د داسی جنتونو چه د هغی د ماڼیو لاندی

به ویالی بهیږي، او تاسو به په دغه جنتونو کښې همیشه او تل ترتله یاست ، او همدا لویه کامیابي ده. او هغه ورځ چه منافقان سړي منافقانې ښځې به مؤمنانو ته ووایي: مونږ ته لږ راوګورئ او مونږ ته انتظار وکړئ چه مونږ هم ستاسو له رڼا ځینې استفاده وکړو، نو ورته به وویل شي: بیرته شاته وګرزئ(دنیا ته یا میدان حشر ته او)هلته ځانته خپله رڼا ولټوی، نو دلته به ووهل شي او جوړ به شي ددوئ تر منځ یو دیوال، چه دننه به پکښې رحمت وي د مؤمنانو طرف ته، او بهر به تری عذاب وي، منافقان به مؤمنانو ته اوازونه کوي: آیا مونږ له تاسو سره په دنیا کښې نه وو؟ (څرنګه راڅخه جلا شوئ)؟ مؤمنان به ورته ووایي: هو، تاسو په ښکاره له مونږ سره وئ، خو لکن تاسو په فتنه کښې اچولي وو خپل ځانونه(چه ایمان مو د نفاق ایمان وو)، او تاسو به د مؤمنانو د حال انتظار کولو چه دوئ کامیاب کیږي، او که پرې خواري او ذلّت راځي، او له خپله ایمانه په شك کښې وياست، او خپلو تشو امیدونو تیرایستلی، تر دي چه د الله حکم تاسو ته راغې(مرګ)، او په حقیقت کښې تاسو تیرایستلي یاست تیر ایستونکي شیطان، نو نن ورځ به له تاسو څه فدیه او مالي عوض نه اخستل کیږي، او نه به له نورو خالصو کافرو څخه دغه فدیه ومنل شي، ځاي د ورتللو ستاسو د ټولو اور دې، همدغه تاسو سره مناسب وړ او لایق دې، خو ډیر بد ځاي دورتللو ستاسو دې».

او هر چه ددوئ لپاره په دوزخ کښې کوم عذاب ټاکل شوې دې نو هغه خو یو سپکونکې دردناك او دائمي عذاب دې، الله تعالی ورته په دوزخ

کښې هغه تر ټولو لاندينۍ طبقه ټاکلې ده، نو دوئ په دوزخيانو کښې تر ټولو سخت عذاب والا دي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ فِى ٱلدَّرْكِ ٱلْأَسْفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ وَلَن تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ﴿١٤٥﴾﴾ [النساء: ١٤٥].

ترجمه: «بيشکه منافقان به په آخري لاندينۍ برخه د اور کښې وي، او هيڅکله به دوئ ته ځوک کومکي او مرستندويه پيدا نکړې».

همداراز په بل ځاي کښې فرمايي: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ جَامِعُ ٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱلْكَٰفِرِينَ فِى جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾﴾ [النساء: ١٤٠].

«بيشکه الله تعالى منافقان او کافران په دوزخ کښې ټول سره راټولوي»، او همدا رنګه فرمايي:

﴿وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱلْمُنَٰفِقَٰتِ وَٱلْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ هِىَ حَسْبُهُمْ ۚ وَلَعَنَهُمُ ٱللَّهُ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٦٨﴾﴾ [التوبة: ٦٨].

ترجمه: «د منافقانو سړو منافقانو ښځو او خالصو کافرو سره الله تعالى وعده کړې ده چه دوئ به ددوزخ اور ته ننباسي، او هميشه به وي دوي په دغه اور کښې، او همدا اور يي بس او کافي دي، او الله تعالى لعنت کړي دي پر دوئ، او ددوئ لپاره عذاب دي تل ترتله هميشه قائم دائم».

دولسم درس: د اسلام نواقض او ماتوونکي شيان

مخکښې مو وپيژندل چه يو بنده تر هغه مسلمان کيدې نشي چه ترڅو يي د «لا إله إلاّ الله وأن محمداً رسول الله» شاهدي او ګواهي نه وي کړي، او د خپلی دغی ګواهۍ او اقرار په أساس به الله تعالی يو ګڼي، او هم به د رسول الله ﷺ پيروي کوي، نو هله به دې مسلمان ګڼل کيږي.

په تيرو درسونو کښې مونږ زده کړل چه د «شهادة أن لا إله إلاّ الله» غوښتنه داده چه د عبادت ټول انواع او ډولونه خاص او يوائې يو الله تعالی ته ځانګړي شي، او د عبادت او بندګۍ اساس او بنسټ د الله تعالی سره پر محبت او دهغه تعظيم او همدغه الله تعالی ته په غاړه ايښوولو باندی ولاړ دې.

همدارنګه مو زده کړل چه د «شهادة أن محمداً رسول الله» غوښتنه هم د رسول الله ﷺ سره د هغه دشان او رسالت سره مناسب محبت کول، هغه په ټولو احکامو او اخبارو کښې رښتينې ګڼل، او د هغه په اوامرو او نواهيو کښې پيروي او اطاعت کول دي.

نو خبردار ! هغه څوک چه ددغه دواړو ګواهيو د ماتوونکو ګناهونو مرتکب کيږي، نو هغه له دين اسلام څخه ووځي، او په الله جلّ جلاله او د

هغه په رسولﷺ باندی کافر ګڼل کیږي، اګر که لمونځ کوي، روژه نیسي، او ګومان کوي چه هغه مسلمان هم دې.

نو هغه څوک چه له دغه څلورو شیانو څخه یو هم ونلري، چه هغه: د عبادت او بندګی یواځی یو الله پوری خاص کول، د الله تعالی سره د هغه دالوهیت او ربوبیت سره مناسب محبت کول، او دهغه تعظیم او هغه ته غاړه ایښودل، همدا شان د رسول اللهﷺ سره محبت کول، هغه په ټولو راوړو احکامو او اخبارو کښی رښتینی ګڼل، او د هغه اطاعت او پیروي کول دي – نو دغه شخص له اسلام څخه ووځي، او مسلمان نه ګڼل کیږي.

بیا که بنده له پیله لا د دواړو ګواهیو دغه غوښتنی نه وي منلی، او په عمل کښی یي نه وي راوستلی، نو دې له همغه پیله اصلي کافر بلل کیږي، که سره له دي دې په ښکاره د مسلمانۍ دعوا هم کوي نو بیا دې منافق دې.

او که چا لومړې د ددواړو ګواهیو دغه غوښتنی منلی وي، او بیا وروسته یي یوه یا له یوي نه زیاتی غوښتنو څخه لاس په سر شي، نو دا مرتد کافر بلل کیږي، چه یو ځل په اسلام کښی شامل شوې او بیرته ورڅخه وتلې دې.

د اسلام دین څخه ارتداد یا مرتد کیدل په هر هغه قول، عمل او اعتقاد باندي کیږي چه په هغی سره د «شَهادةِ أن لا إلهٰ إلا اللهُ وأن مُحَمَّدًا رَسولُ الله» له حقیقتونو او غوښتنو څخه د کوم یو انتفا او نشتوالې راځي، او ورسره مناقض او ماتوونکې یي وي.

او دغه نواقض او دین ماتوونکي شیان چه بنده له دین څخه وباسي– ډیر

شكلونه لري، چه كومه خاصه شميره نلري، خو دهغی جامع اصول په لاندی ډول دي:

لومړۍ ماتوونكې: الحاد:

يعنی د الله تعالی له وجود او شتون څخه انكار كول، لكه د مخلوقاتو د پيدايښت نسبت طبيعت ته كول، يا دا عقيده لرل چه دا عالَم او كوْن قديم دې، په دی معنی چه ځينی مخلوقات اول نلري، يعنی ازلي دي.

دوهم ماتوونكې: شرك اكبر (لوئ شرك):

او هغه دا چه د الله تعالی لپاره شريک او يا سيال ومنل شي، او دا بيا په څو ډوله دې:

لومړۍ ډول: په عبادت او بندګۍ كښی شرك كول، چه د عبادت او بندګۍ كوم ډول او نوعه د الله تعالی پرته بل چا ته هم وشي، لكه دغير الله دعاء، رابلل، د غير الله په نوم حلالكه او ذبح كول، او د هغه لپاره نذر اومنښته منل، له غير الله څخه مرسته او كومك او مدد غوښتل، غير الله ته چيغه او رامددشه ويل، په غير الله باندي استعاذه او پناه غوښتل- كوم چه مافوق الأسباب امورو كښی وي-، او داسی نور.

د شرك فی الألوهيت يو شكل هغه دې كوم چه يي بُت پرستان د انبياؤ، اولياؤ عبادت او پرستش كونكي كوي، لكه د بُتانو، انبياؤ اولياؤ رابلل، او ورته چيغه او رامددشه ويل، له هغوئ څخه سفارش غوښتل، ورڅخه د خپلو

ډول ډول حاجتونو غوښتل، ګټه غوښتنه او ضرر دفع کول، او له هغه څخه بچ کول غوښتل، نو هغه څوک چه دغه کارونه کوي هغه بنده مشرک او کافر بلل کیږي، اګر که هغه پخپل ځان د مسلمان ګومان کوي او دعوا یي کوي، او ورسره «لا إله إلاّ الله» وایي، لمونځ کوي، خیراتونه کوي، روژی نیسي، حج کوي او نور د خیر کارونه کوي؛ ځکه شرک اکبر هر نیک عمل بربادوي او ابته کوي یي؛ ځکه شرک اکبر د اسلام دین بلکل منافي او ضد دې.

۲/ بل شکل یي هغه دې کوم چه یي ساحران کوډګر، او هغه خلک چه دوئ ته ورځي – کوي یي، لکه: د غیر الله په نوم ذبح او حلالکه کول، له غیر الله څخه مرسته او کومک غوښتل، او شیطانانو څخه مرسته او کومک غوښتل.

دوهم ډول: د الله تعالی په ربوبیت کښی شرک: یعنی د الله تعالی سره د هغه په افعالو او خدائي کارونو کښی شریک او برخمن منل، او ورسره بل څوک سیال ګڼل، لکه چه ځینی مشرکان په خپلو معبودانو او مشرانو کښی دا اعتقاد لري چه دوئ په کوْن کښی تصرف کولې شي، او یا پر غیبو باندي علم لري او پری پوهیږي، او یا هم د باران کولو اختیار لري، یا د چا رزق روزي ورکولو اختیار او واک لري، او یا هم له مرض او رنځ څخه روغتیا ورکولې شي، یا اولاد او بچي ورکولې شي، یا بی واده شخص ته د ژوند ملګرې بخښي، یا چا ته مال او شتمني ورکولې شي، او یا هم تکلیفونه او

سختۍ لرې کوي، او مصيبتونه او بلاګانې پورته کوي، او يا حاجتونه پوره کوي، او که څوک يي رابلي نو دُعا او زاري يي قبلوي، او په درد يي ورځي.

بل شکل يي هغه دې چه ځينې خلك لکه مجوس چه عقيده لري چه ددې کون او عالم دوه پيداکونکي دي: يو رڼا، او بل تياره او تورتم.

دريم شکل هغه دې لکه چه ځينې صوفيان او شيعه ګان يي د خپلو مشرانو په هکله عقيده لري چه هغوئ په غيبو پوهيږي، او په کون کښې تصرف کولې شي، او دچا دُعا او رابلل قبلولې شي، او حاجتونه او ضرورتونه يي پوره کولې شي.

بل شکل يي: د الله تعالی د راليږل شوي وحي نه پرته د مخلوق په جوړ شوو قوانينو باندي فيصلی کول، نو څوك چه د الهي وحي پرته په نورو قوانينو فيصلی کوي هغه طاغوت دې، او په دغه فيصلو ځان دالله تعالی سره په فيصلو کښې شريك او برخمن ګڼي.

دريم ډول شرك د اطاعت او پيروئ شرك دې، او هغه دا چه بنده حِل او حرمت کښې له اسلامي شريعت پرته د خپلو مشرانو پيروي وکړي، چه هغوئ ته يي غوږ نيولې وي: کوم چه هغوئ ورته حلال وايي، ددوئ په نيز هم حلال، او کوم ته چه دغه مشران حرام وايي نو ددوئ په نيز هم حرام وي، لکه چه د طواغيتو پرستش کونکي يي کوي، چه په حِل او حرمت کښې د خپلو طواغيتو اطاعت او د هغوئ پيروي کوي، چه د الله تعالی حرام

کړیو ته حلال، او د الله تعالی حلال کړیو ته حرام وايي، اوددي هم ډیر شکلونه دي، چه له هغې څخه:

یو شکل دا دې چه څوک طواغیتو ته فیصلی او وروړي، نو څوک چه پخپله خوښه او خپله اراده هغوئ ته خپلی منازعی او لانجی د حل او فصل لپاره وروړي، او دهغوئ فیصلی غواړي چه پلی شي، دا بنده کافر بلل کیږي؛ ځکه چه الله ﷻ فرمايي:

﴿أَلَمۡ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يَزۡعُمُونَ أَنَّهُمۡ ءَامَنُواْ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبۡلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓاْ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ وَقَدۡ أُمِرُوٓاْ أَن يَكۡفُرُواْ بِهِۦۖ وَيُرِيدُ ٱلشَّيۡطَٰنُ أَن يُضِلَّهُمۡ ضَلَٰلَۢا بَعِيدٗا ٦٠﴾ [النساء: ٦٠].

ترجمه: «آیا ته نه ګوری هغه خلکو ته چه ګومان کوي چه دوئ ایمان لري په هغه وحي چه تا ته لیږل شوی ده - اي محمدﷺ - او هم ایمان لري په هغه کتابونو چه له تا څخه مخکنیو پیغمبرانو ته لیږل شوی وه، او سره له دي هم غواړي چه خپلی فیصلی طاغوت ته یوسي، حال دا چه دوئ ته دا حکم شوي دي: چه کفر وکړي او انکاري شي پر دغه طاغوت او د هغه پر فیصلو، خو شیطان غواړي چه دوئ له حق څخه په ډیری لری ګمراهی او بی لارئ ګمراه او بی لاري کړي».

یادونه: هو، هغه څوک چه په داسی هیواد کښی اوسي چه هلته د الله تعالی په رالیږل شوي وحي باندي فیصلی نه کیږي، او دغه اوسیدونکې له خپله ځانه د ظلم په رفع او یا ورڅخه په خلاصی کښی، او یا دخپل حق په

لاس ته راوړلو کښې- دي ته اړ شو چه ځینی هغه محکمو ته خپل شکایت او فیصله ورووړي چه دې ګومان کوي چه دده حق به ورته وروسپاري، او یا به ظلم ورڅخه پورته کړي، نو په دغه وخت کښې دا بنده نه کافر کیږي؛ ځکه رسول الله ﷺ چه کله خپلو صحابه کرامو ﷺ ته د حبشی په لوری د لومړني هجرت کولو اجازه وکړه نو ورته یي وویل: «إِنَّ بأَرضِ الحَبَشةِ مَلِكًا لا يُظْلَمُ أحَدٌ عندَه، فالْحَقُوا ببلادِه حتى يَجْعَلَ اللهُ لكم فَرَجًا ومَخْرَجًا مِمَّا أنتم فيه» [رواهُ البَيْهقِيُّ من حديثِ أُمِّ سَلَمَةَ ﵂ بإسنادٍ حَسَنٍ].

ترجمه: «بیشکه د حبشی هیواد کښې داسی پاچا دې چه د هغه په حکومت پر هیچا ظلم نه کیږي، نو هلته لاړ شی، ددی لپاره چه الله تعالی یي ستاسو لپاره د هغه مشکلاتو څخه چه تاسو پکښې یاست - د خلاصی سبب وګرزوي».

ځکه نجاشي لا پدغه وخت کښې مسلمان شوې نه وو، خو سره له دي که پر دوئ کوم ظلم شوې واي، او دوئ نجاشي ته فیصلی ورووړلو ته اړ شوي واي نو نجاشي به ورسره له انصاف او عدل څخه کار اخستې وو، نو دا ددي دلیل دې چه په هغه هیوادونو کښې چه اسلامي نظام نه وي، خو که یو مسلمان ورته فیصله ورووړي نو عدل او انصاف به ورسره وشي، او له ظلم څخه به خلاص شي - روا ده چه خپله فیصله او عرض ورته ورووړي.

ځکه مسلمان د ضرورت او حاجت په وخت کښې چه که ورنشي نو مصلحت یي فوت کیږي- نو هغه په حقیقت کښې طواغیتو ته د فیصلو

وروړلو غوښتونکې نه دې، نو په دی اساس هغه په دغه وخت کښی نه کافر کیږي.

دوهم شکل: په اسلامي شریعت کښی د بیان شوو حلالو په تحریم او همدغه شان په شریعت کښی د واضحو حرامو په تحلیل کښی د بی دینه علماؤ او طاغوتو حاکمانو اطاعت او پیروي کول.

دشرك افراد او شکلونه بیخي ډیر دي، خو ټول همدی دریو ډولونو ته راګرزي.

دایمان او اسلام دریم ډول ماتوونکې:

د الله جلّ جلاله د بعض ځانګړو صفتونو دعوا کول، که هغه په ربوبیت کښی وي، او که په الوهیت کښی وي، او که په اسماء او صفاتو کښی وي.

ددي ناقض ځینی شکلونه:

۱/ د ځینی طواغیتو خپل عبادت او بندګی ته بلنه ورکول.

۲/ د علم غیب دعوا کول.

۳/ د مړو د ژوندي کولو دعوا کول.

دایمان او اسلام څلورم ماتوونکې: د نبوت او پیغمبرۍ دعوا کول.

د نبوت او پیغمبرۍ دعوا کول د علماؤ په اجماع باندی کفر شمیرل کیږي.

د نبوت او پیغمبرۍ پوری ځینی تړلي شیان چه همدغه حکم هم اخلي:

* لکه د قرآنکریم سره مشابهت او دا دعوا کول چه د هغه کتاب په شان بل کتاب راوړلې شي کوم چه الله تعالی په خپلو پیغمبرانو رالیږلي دي، لکه چه الله تعالی فرمایي:

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِىَ إِلَىَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَىْءٌ وَمَن قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ﴾ [الأنعام: ۹۳].

ترجمه: «او څوک دې ډیر لوئ ظالم له هغه چا چه جوړ کړي په الله تعالی باندی دروغ، او یا ووايي: چه ما ته هم وحیی شوی ده، حال دا چه د هیڅ شي وحیی ورته نه وي شوی، او هغه څوک چه ووايي: ژر دې چه زه به نازل کړم یو کتاب په شان د هغه کتاب چه الله تعالی رالیږلې دې».

د ایمان او اسلام پنځم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه دپیغمبرﷺ دروغجن ګڼـل:

نو هغه څوک چه الله ﷻ او یا د هغه رسولﷺ دروغجن ګڼي، داسی بنده د علماؤ په اجماع باندی کافر دې، او له مسلمانانو څخه نه شمیرل کیږي.

ددی ماتوونکي ځینی شکلونه:

۱/ د اسلام د غټو او ښکاره شعائرو نه انکار کول، لکه د زکات یا لمانځه د فرضیت څخه انکار کول، یا د سود، زنا، او خنزیر غوښی د حرام والي څخه انکار کول.

۲/ د الله تعالی د نومونو او یا صفتونو څخه د کوم یو څخه بی شبهی او ناپوهی

او تأویل څخه انکار کول.

۳/ د قرآنکريم د کوم آيت يا کومی مسألی څخه انکار کول.

۴/ په قرآنکريم کښی د تحريف يا اختلاف او تناقض دعوا کول.

۵/ د نبوي احاديثو څخه انکار کول.

۶/ له مرګه وروسته د بيا راژوندي کيدلو او يا د سزا او جزا او حساب او کتاب څخه انکار کول.

۷/ هغه چا ته کافر نه ويل څوک چه د اسلام دين ته خپل دين نه وايي، اود اسلام مقدس دين ته غاړه نه ږدي، لکه يهود، نصارا، مجوس، ملحدين، او بُت پرستان.

۸/ دا عقيده لرل چه يو چا ته د محمدﷺ له شريعت څخه وتل روا دي، لکه خضر عليه السلام ته چه د موسی عليه السلام له شريعت څخه د بل شريعت پيروي روا وه.

۹/ په صحيح دليل باندی دحرام شوي شيانو بی شبهی او بي تأويله حلال ګڼل.

۱۰/ څوک چه د محمدﷺ څخه وروسته د نبوت دعوا وکړي هغه رښتينې ګڼل.

۱۱/ دا عقيده اودعوا کول چه د محمدﷺ رسالت يوائی د عربو لپاره خاصه ده.

۱۲/ داسی دعوا کول چه که څوک د الله تعالی پرته بل چا ته- که هغه څوک نيک صالح بنده وي او که بل څوک- چيغه وهي او يا يي خپلو حاجتونو

پوره کولو لپاره رابلي نو الله تعالی پرې رضا دې.

۱۳/ أم المؤمنین عائشی رضي الله عنها ته ښکنځل کول، او په هغه تهمت يي بدنامول چه الله سبحانه وتعالى ورڅخه په سورت نور کښی د هغی براءت او پاکي بيان کړی ده، او يا هم نورو امهات المؤمنين د رسول الله ﷺ بيبيانو ته دغه شان نسبت کول، نو هم کافر کيږي او د اسلام له مقدس دين څخه بيرون او وتلې شميرل کيږي.

او ټول هغه څه چه په هغی سره د الله تعالی او د هغه درسول ﷺ دروغجن ګڼلو ته لار جوړيږي هغه نو د اسلام او ايمان له نواقض او ماتوونکو شيانو څخه شميرل کيږي.

خو په دي بايد پوهه شو چه د يو خبر دروغ ګڼلو سبب کله دا وي چه يو بنده سره په دغه خبر باندی دليل نه وي، يا دليل وي خو ده ته دغه دليل ورمعلوم نه وي، او يا ورسره ددغه دليل په ثبوت کښی شك وي، او يا ورسره د دليل په معنی کښی داسی تأويل وي چه له ده څخه د تکذيب او درغجن ګڼلو حکم تری اوړی.

خو که هغه خبر او مسأله چه معنی او ثبوت يي معلوم او ښکاره وي، او بيا ورڅخه څوك انکار کوي او دروغ يي ګڼي، نو دی وخت کښی دا دعلماو په اتفاق تکذيب او د ديني شعايرو دروغجن ګڼل کيږي.

او په لومړني حالاتو کښی دروغجن ګڼونکی باندی د کفر حکم نه کيږي، ترڅو چه حجت ورباندی قايم شي، او ورباندی پوهه شي او د خبر ثبوت او د معنی صحت ورته څرګند شي.

د ايمان او اسلام شپږم ناقض او ماتوونکې: شک:

شک د هغه تصديق سره منافي او ضد دې چه پر مسلمان باندی يي تصديق کول فرض دي، نو که څو د الله تعالی او يا د هغه د رسولﷺ په خبرو کښی شک وکړي، دغسی بنده کافر او نا مسلمان بلل کيږي، نو شک هم لکه د تکذيب او دروغجن ګڼلو په شان د تصديق سره منافي او ضد دې.

د شک ډير صورتونه کيدې شي:

۱/ لکه هغه څوک چه اسلام خپل دين نه ګڼي، او بيا هم څوک د هغه په کفر کښی شک کوي.

۲/ له مرګه وروسته په بيا راژوندي کيدلو کښی شک کول.

۳/ د قرآنکريم په ثبوت، يا له تحريف او تبديل څخه د الله تعالی لخوا د هغه په حفظ کښی شک کول.

د ايمان او اسلام اووم ماتوونکې: د الله تعالی او د هغه درسول او اسلام سره کينه.

د الله تعالی يا د هغه د رسول محمدﷺ سره او يا د اسلام مقدس دين سره بغض او کينه کول د هغه د محبت سره منافي او ضد دې، نو هغه څوک چه د الله تعالی يا د هغه د رسولﷺ او يا د اسلام دين سره بغض او کينه کوي، داسی بنده کافر او له اسلام دين څخه بهر وتلې شميرل کيږي.

په دغه بغض او کينه پوری اړوند او تړلی نور مسايل:

۱/ الله سبحانه وتعالی ته يا د هغه رسول محمدﷺ ته يا د اسلام مقدّس دين ته ښکنځل

کول، د الله جلّ جلاله په ذات کښې یا د رسول اللهﷺ په ذات کښې طعن او د عیبونو لګول.

۲/ د رسول اللهﷺ د صحابه کرامورضي الله عنهم سره بغض کول، او یا هغوئ ټولو ته ښکنځل کول، او یا هغوئ ته کافران ویل، دا ټول د ایمان او اسلام ماتوونکو شیانو څخه شمیرل کیږي.

هو، که څوک ځینو صحابه کرامو ته د کومې شبهې له کبله بد ووایي، نو هغه په دې وخت کښې کافر نه بلل کیږي، البته د یو لوئ حرام کار مرتکب بلل کیږي.

۳/ ددین له امامانو سره، د صحیحو حدیثو شریفو له نقل کوونکو سره، یا ددین له نورو مشرانو سره په عمومي ډول بغض او کینه کول، او یا د هغوئ دروغجن ګڼل هم د ایمان او اسلام ماتوونکو شیانو په شمار کښې راځي.

د ایمان او اسلام اتم ماتوونکې: په الله تعالی او د هغه په رسولﷺ پورې مسخرې او ټوقې کول:

او دا هم لوئ کفر بلل کیږي؛ ځکه دا کار هم د هغه فرضي محبت او تعظیم سره منافي او ضد دې چه په مؤمن باندي د هغه د ایمان له غوښتنو څخه دي.

په دې ماتوونکي او ناقض پورې اړوند نور ایمان او اسلام ماتوونکي شیان:

۱/ د قرآنکریم سپکه او بې عزتي کول:

۲/ د اسلام له شعایرو څخه د کومې یوې سپکه او بې عزتي کول.

دايمان او اسلام نهم ناقض او ماتوونکې: د مؤمنانو پرته د کفارو سره دوستي کول، او په دي کښی دوه کاره شامليږي:

۱/ د هغوئ سره ديني محبت او مينه کول، او يا د هغوئ سره د هغوئ پر دين موافقه کول، او پر هغی باندی راضي کيدل.

۲/ د مسلمانانو پر خلاف د کفارو سره کومک او مرسته کول.

ددی ناقض مختلف صورتونه دي:

۱/ د کافرانو لپاره پر مسلمانانو جاسوسي کول.

۲/ کافرانو ته د هغوئ په کفري او بُت پرستی اخترونو او جشنونو باندی مبارکي ويل؛ کله چه دا کار د هغوئ په شرک او کفر باندی يو ډول خوشحالي او رضامندي وي.

خو که له هغوئ سره صِرف ددي لپاره د هغوئ په جشنونو کښی ګډون کوي چه يو څه وخوري، ځان موړ کړي، او د هغوئ سره په هغه حرامو باندی چه هغوئ پکښی وي، او هغوئ سره دي، لذت تری واخلي او ساعت تيري ورسره کوي، سره له دي چه پر زړه د هغوئ د کفر او شرک څخه منکر وي، او له کفر او شرک څخه بد وړي، نو شک نشته چه دې د هلاکت په څنډه ولاړ دې، او ډيره ويره پری شته چه پر ده هم هغه عذاب راشي کوم چه په کفارو باندي راځي، البته کافر او مشرک نه ګڼل کيږي.

۳/ دداسی عبادتګاهونو جوړول چه هلته د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي کيږي، او يا په دغسی کار کښی يو څه اندازه يا په يو ډول برخه اخستل،

لکه د یهودو نصاراو مجوسو او نورو کفارو عبادتخانی جوړول، د هغه قبرونو او زیارتونو باندی کوټی او دکانچی او داسی نور شیان جوړول چه د هغی قبرونو او زیارتونو او یا هلته د غیر الله عبادت او بندګي کیږي.

۴/ د اسلامي شریعت د علمبردارو علماو او دعاتو سره مقابله کول، او د هغوئ مخه نیول، او د هغوئ تنګول او زورول؛ ترڅو ددغی لاری نه د اسلامي دعوت مخه ونیول شي.

۵/ د مسلمانانو د سپکاوي او کمزوري کولو لپاره کوښښ او منډی تړړی کول، او پر مسلمانانو باندی د کفارو د مسلّط کولو په لار کښی مرسته کول.

د ایمان او اسلام لسم ماتوونکې: د الله تعالی اودهغه د رسول له اوامرو څخه سرغړونه:

هغه څوک چه د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ له اطاعت او پیروئ څخه سرغړونه کوي هغه مسلمان نه دي؛ ځکه ده په حقیقت کښی د الله تعالی دین ته غاړه ایښی نه ده، او هغه یي نه دې منلې، ځکه خو هغه فرایض نه ادا کوي، او نه هم له محرماتو څخه ځان ساتي، مګر هغه شیان مني چه دده د نفسي خواهش سره موافق او ورته خوښ وي.

ددی سرغړونی ځینی شکلونه:

۱/ لکه هغه څوک چه عقیده لري چه د الله تعالی او د هغه د رسول ﷺ اطاعت او پیروي او هغوئ ته غاړه ایښودنه پری لازمي نه ده، او نه پری د الله تعالی او دهغه د رسول ﷺ د امر منل فرض دي.

۲/ یا هغه څوک چه د الله تعالی او د پیغمبرﷺ له حکم منلو څخه بشپړه سرغړونه وکړي، چه نه اسلامي دین زده کوي، او نه د هغه مسألو پوښتنه کوي چه پری فرض دي، لکه د الله تعالی او د هغه درسولﷺ اطاعت، او نه فرایض او واجبات ترسره کوي، او نه د الله تعالی او د هغه درسولﷺ د حکم منلو له کبله له حرامو څخه ځان ساتي.

هو، هغه څوک چه په اصل کښی د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ د اطاعت فرمانبردار او ورته غاړه ایښودونکې وي، خو کله کله ورڅخه ځیني ګناهونه کیږي، نو داسی بنده ددغسی ګناهونو له کبله نه کافر کیږي.

په دی ایمان ماتوونکي څیزونو پوری ځینی اړوند مسایل:

لکه د لمانځه پریښودل؛ ځکه لمونځ ته په اسلام کښی د دین د ستن لقب ورکړ شوې دې، نو که یو بنده لمونځ بیخي پریږدي، هغه بیا د الله تعالی له دین څخه سرغړوونکې شمیرل کیږي، لکه چه د اسلام دوهم خلیفه عمر بن الخطابؓ فرمایي: «څوک چه لمونځ پریږدي اوضایع کوي یي، نو هغه ددین د نورو رکنونو په ضایع کولو کښی ډیر زړور دې».

دا لس ایمان او اسلام ماتوونکي شیان په اصل کښی د کلمهٔ شهادت سره بشپړ منافات او ضدیت لري، نو هغه مسلمان عاقل بالغ چه پخپل اختیار او خوښه پرته له کوم عذر او شبهی نه ددغه نواقضو او ماتوونکو مرتکب شي، داسی بنده کافر او له اسلام څخه مرتد بلل کیږي، که په همدغه حال بی توبی مړ شي، دې به د دوزخ په اور کښی تل ترتله او همیشه لپاره وي،

لکه چه الله ﷻ فرمايي: ﴿وَمَن يَرۡتَدِدۡ مِنكُمۡ عَن دِينِهِۦ فَيَمُتۡ وَهُوَ كَافِرٞ فَأُوْلَٰٓئِكَ حَبِطَتۡ أَعۡمَٰلُهُمۡ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ۝٢١٧﴾ [البقرة: ۲۱۷].

ترجمه: «او هغه څوک له تاسو څخه أي مسلمانانو چه مرتد شو له دين خپل نه، او بيا مړ شو په داسې حال کښې چه هغه کافر وي، نو دغسې کسان برباد او ابته دي نيک عملونه ددوئ په دُنيا او آخرت کښې، او همدوئ ددوزخ د اور والا دي، چه دوئ به په دغه اور کښې هميشه او تل ترتله وي».

او هغه څوک چه په باطن کښې ددغه ټولو يا د ځينو نواقضو مرتکب شي، او په ښکاره دې د اسلام دعوا کوي، نو داسې بنده له منافقينو څخه شميرل کيږي چه نفاق يي نفاق اکبر او لوئ نفاق وي، مسلمانان به ورسره په ظاهر او ښکاره د مسلمانانو معامله کوي، او پټ او د زړونو نفاق به يي الله تعالی ته سپاري، تر هغه چه له دوئ څخه ورته ښکاره کفر څرګند شي.

او دغه نواقض دوه درجې لري:

لمړئ درجه: ښکاره او څرګند کفر:

او دا هغه کفر دې چه ددغسې کافر په کفر کښې هيڅ ډول شبهه او شک نه وي، او نه ورته کوم عذر وي، لکه ناپوهي، تأويل، او يا زور او جبر، لکه هغه څوک چه ځان د اسلام دين پرته بل کوم دين ته منسوبوي، او يا د الله تعالی پرته د بل چا عبادت او بندګي کوي، او يا الله تعالی او د هغه رسول ﷺ ته ښکنځل

کوي، او په دين پوری ټوقی مسخری کوي، او يا له قرآنکريم او يا له نبوي سنتو او احاديثو شريفو څخه انکار کوي، او ددين له ښکاره او څرګندو شعايرو او نښو څخه انکار کوي، سره له دي چه ده ته پری علم او پوهه وي.

نو ددی درجی والا خلکو باندی د کفر حکم کولې شي، او هم دا چه دوئ به په آخرت کښی په اور کښی وي -که په همدغه حالت باندی مړه شي، او توبه ورڅخه ونه باسي-، الله جلّ جلاله فرمايي:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَن يَسۡتَغۡفِرُواْ لِلۡمُشۡرِكِينَ وَلَوۡ كَانُوٓاْ أُوْلِي قُرۡبَىٰ مِنۢ بَعۡدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمۡ أَنَّهُمۡ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَحِيمِ ١١٣﴾ [التوبة: ۱۱۳].

ترجمه: «مناسب نه دي پيغمبر ته او مؤمنانو ته چه استغفار او د ګناهونو بخښنه وغواړي د مشرکانو لپاره، اګر که ددوئ خپلوان هم وي، وروسته له هغه چه دوئ ته څرګنده شي چه دوئ ددوزخ والا دي، يعنی په کفر باندي مړه او کافران له دنيا تللي دي».

دوهمه درجه: هغه ده چه ښکاره او څرګند کفر نه وي، نو هغه بيا په دوه ډوله دې:

لومړې: دا چه ددغه ګناه کونکي لپاره پکښی د عذر احتمال وي، لکه زور او جبر، د عقل نشتوالې، شبهه: لکه تأويل او ناپوهي، نو په دي حال کښی بايد په ده باندی حجت قايم شي، يعنی کوم تأويل چه هغه يي کوي، خطا يي ورته بيان کړل شي، او که ناپوهه وي نو پوهه کړل شي، که عذر يي لری شو، او سره له دي يي هم په خپله دغه ګناه باندي اصرار او استمرار وکړ، نو په دی حالت کښی هم

په ده باندي د کفر حکم کيږی ځکه دې په دی حالت کښی په لومړني درجی ته ورګرزي، او که عذر يي لری شوې نه وي، نو بيا پری د کفر حکم نه کيږي.

له همدي کبله د اهل سنت والجماعت امامان په هغه ګمراه او بی لاری ډلو او د هغوئ په پيروانو د کفر حکم نه کوي چه د الله تعالی له اسماء او صفاتو څخه د کومی شبهی او تأويل له کبله منکر وي، سره له دي چه په هغوئ باندي د بدعت او فسق حکم کوي، او دا ورته بيانوي چه ددوئ دا شبهی او تأويل دوئ ته د مخالفت براءت او جواز نه ورکوي، يوائی له دوئ څخه د کفر حکم منع کوي.

ددی نوعی حکم دادی چه دغه عمل او کار کفر دې، خو معين او مشخص مرتکب ددی عمل او ګناه باندی د کافر حکم نه کيږي، تر هغه پوری چه د کفر شروط پکښی موجود شي، او موانع يي لری شي.

دوهم ډول: چه دغه ناقض او ايمان ماتوونکې کښی د علماو خلاف وي، او کتونکي باندي پکښی شبهه او اشتباه راځي او ترجيح پکښی نشي کولې، ځکه په ځينو نواقضو کښی د علماو ترمنځ اختلاف دې، لکه:

۱/ د لمونځ د سستۍ له کبله پريښودل، سره له دی چه دا پريښودونکې يي له فرضيت څخه انکار نه کوي، او نه د لويي او تکبر له کبله دغه لمونځ پريږدي، بلکه د لمونځ پريښودل يي يوائی د سستۍ او لټـی له کبله وي.

په دی مسأله کښی زمونږ په نظر صحيح خبره دا ده چه څوک لمونځ سراسر پريږدي، نو هغه کافر کيږي، او هغه څوک چه کله لمونځ کوي او کله يي

پریږدي، نو داسې بنده د فرایضو په ادا کښې د کوتاهۍ له کبله فاسق شمیرل کیږي، او د سخت عذاب ویره پرې ده؛ البته د کفر حکم پرې نشي کیدلی.

همدا متوسط او درمیانه نظر دی، ځکه په دې کښې دوه نور نظرونه دادي چه:

۱/ که څوک یو لمونځ هم پریږدي نو کافر کیږي.

۲/ دوهم نظر دا دې چه که لمونځ بیخي پریږدي نو هم نه کافر کیږي.

دوهم خلافي مسأله: سحر، کوډې کبارې:

په دې مسأله کښې هم علماء سره په یو نظر نه دي، چه آیا هغه څوک چه سحر او کوډې زده کوي، نورو ته یې ورزده کوي، او سحر او کوډې کوي، نو آیا داسې بنده کافر کیږي او کنه؟

نو دلته هم صحیح خبره داده چه سحر او کوډې تر هغه پورې تأثیر نه کوي چه په هغې کښې کفر، شرک نه وي، او له شیطانانو څخه پکښې مرسته او کومک نه وي غوښتل شوی، او دغه شیطانانو ته پکښې په ذبح حلالکه، نذر او منښته نه وي منل شوي، او د اسلامي شعایرو ته پکښې سپکاوې نه وي شوی، اوددغه ټولو کارونو کونکې د علماو په اتفاق باندي کافر بلل کیږي.

لکن ځینې علماء ځینو پټو چلونو (د لاسونو تیزئ او چالاکۍ) ته، او نورو چلوټو ته هم سحر وایي، او ځینې علماء هغه څه ته هم سحر وایي چه ځینې خلك یې د ځینې تأثیرونو لپاره ځینې دواګانې چه د انسان په عقل، نفس او پوهه باندې تأثیر کوي؛ نو لدې کبله هر ساحر ته کافر نه وایي، بلکه د هغه له سحر او

کوډو څخه استفسار او پوښتنه کوي چه څه ډول سحر کوي؟

نو که بیا په سحر کښې له شیطانانو څخه مرسته او کومک غوښتل شوې وو، او یا ورته تقرب او عبادت او بندګي شوی وه، نو دغه سحر ته کفر وایي، او که په دغه سحر کښې د الله تعالی پرته بل چا ته تقرب او عبادت او بندګي نه وي نو بیا ورته کفر نه وایي، بلکه په هغه باندی تعزیري داسی حکم کوي چه هغه له دغه کارونو هم بند کړي، خو د کفر حکم پری نه کوي، او کافر ورته نه وایي.

۳/ د زکات، روژی او حج پریښودل:

په دی دری مسألو کښې هم د ځینو علماو نظر دا دې چه څوک له دوئ څخه هر یو فرضي عمل پریږدي، نو هغه کافر کیږي، اګر که د فرضیت څخه یي منکر نه وي.

خو صحیح خبره دلته هم دا ده چه تر هغه پوری ددي اعمالو تارک او پریښودونکې ته کافر نه ویل کیږي چه ددوئ له وجوب او فرضیت څخه منکر نه وي، نو که له فرضیت څخه یي منکر شو، په دغه وخت کښې به کافر وي؛ ځکه دی وخت کښې دې د الله تعالی او د هغه د رسولﷺ مکذّب او دروغجن ګڼونکې شو؛ او څوک چه د الله تعالی او د رسول اللهﷺ مکذّب وي هغه کافر وي.

او په متعددو صحیحو احادیثو شریفو کښې راغلي دي چه ددغسی فرضي اعمالو تارک او پریښودونکي ته به په آخرت کښې عذاب ورکول کیږي، بیا به وروسته ورباندی فیصله کیږي: چه یا به جنت ته ځي، او یا به اور ته ځي، نو دا

ښکاره دلیل دې چه ددغه اعمالو تارک او پریښودونکي باندي د کفر حکم یقیني نه دې.

دلته د یادونی وړ ده چه ځینی هغه اعمال چه بنده پری کافر کیږي او له دین څخه پری ووځي، کله کله پکښی له یوه څخه زیات د ایمان او اسلام ماتوونکي اسباب راجمع کیږي، نو دغه عمل د کفر سبب وي، خو د مختلفو وجوهو نه.

لکه هغه څوک چه د الله تعالی له رالیږلی وحیی پرته په بشري جوړو اووضعي قوانینو باندی فیصلی کوي، او دا کار ځان ته روا هم بولي، بلکه دغه طاغوتی احکام او قوانین د الله تعالی پر رالیږلي وحیی باندي بهتر او افضل هم بولي، نو داسی بنده له ډیرو وجوهو نه کافر کیږي:

- یو خو دده کفر له دی کبله دې چه د الله تعالی رالیږلي قانون پرته په نورو وضعي قوانینو فیصله کوي، او ځان د الله تعالی سره په فیصلو او قانون سازئ کښی شریک او برخمن ګڼــي.
- بل دا چه دې هغه حرام کار حلال او روا بولي چه په اسلامي دین کښی یي حرمت او نارواوالي څرګند او ښکاره دې.
- دده د کفر بل سبب دا دې چه دې الله تعالی او د هغه رسولﷺ دروغجن ګڼي؛ ځکه دې د طاغوت حکم د الله تعالی له حکم څخه بهتر او افضل ګڼي.

په دی باید پوهه شو چه ځینی کافران او مرتدان د یو پر ځاي د ډیرو نواقضو او ایمان ماتوونکو مرتکب کیږي، لکه شرک اکبر، د الله تعالی او د هغه

درسولﷺ دروغجن ګڼل، د اسلام مقدس دین سره بغض او کینه کول، د کفارو سره دوستي کول، او داسی نور.

خو څومره چه د یو بنده د کفر اسباب ډیر وي هغومره یي کفر غټ او لوئ وي، نو بناءً یي عذاب هم سخت او لوئ وي، سره له دی چه هغه له ډیرو نورو کفارو سره په ارتداد او له دین څخه په وتنه کښی شریک او یو شان وي.

او کفر په دوه ډوله دې: یو ظاهري او ښکاره کفر دې، او بل باطني او پټ کفر:

ظاهري او ښکاره کفر نه مطلب هغه کفر دې چه د یو بنده له ظاهري او په ښکاره کفري اعمالو څرګندیږي چه دې کافر دې، نو په هغه همغه د ظاهر حکم کیږي.

او باطني کفر هغه دې چه د بنده په پټ حال پوری تړلې وي، یعنی په هغه شیانو کښی چه دده او د الله تعالی ترمنځ وي، نو داسی بنده کله کافر وي؛ ځکه ده به په باطن کښی داسی یو عمل او کار ترسره کړې وي چه هغه به د اسلام او ایمان ماتوونکې وي، سره له دی چه دې په ښکاره خلکو ته د اسلام او مسلمانۍ اظهار کوي، نو په دی وخت کښی دې منافق بلل کیږي، چه په ښکاره ورسره د مسلمانانو معامله کولې شي، او په آخرت کښی به له نورو کفارو سره د جهنم په اور کښی تل ترتله وي.

خو هغه څوک چه ښکاره او د خلکو په نیز دځینو نواقضو او ایمان ماتوونکو ګناهونو مرتکب کیږي، او دده کوم عذر وي، لکه د عقل زایل کیدل،

یا ناپوهي، او یا یو څوک په اسلام کښی نوې شامل شوې وي، نو له خولی يي داسی څه راووځي چه پخوا يي عادت وو، خو دغه دده عقیده نه وي، نو کله کله په دغسی خلکو په ظاهر کښی د کفر حکم کولې شي، حال دا چه په باطن او حقیقت کښی به دده لپاره داسی عذر وي چه د کفر حکم ورڅخه منع کوي.

خو په قیامت کښی به انسان په هغه عقیده راپاڅیږي چه په کومه عقیده باندی مړ وي، که هغه ایمان وي او که کفر وي.

اصل او اساس دا دې چه په یو چا باندي د کفر حکم باید علماء او ددين پوهان وکړي، خو کله کله د ځینی عوارضو او ضرورتونو له امله پر دی اصل باندی عمل نه کیږي.

خو ډیره د پام وړ خبره دا ده چه مسلمان باید په هغه چا باندی چه واضح او ښکاره کافر نه وي، باید په هغه باندی د کفر له حکم کولو او کافر ګڼلو څخه ځان وساتي؛ ځکه رسول الله ﷺ فرمایي:

«أَيُّمَا امْرِئٍ قَالَ لأَخِيهِ: يَا كَافِرُ. فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ وَإِلاَّ رَجَعَتْ عَلَيْهِ» [مُتَّفَقٌ عليه من حديثِ ابنِ عُمَرَ رضي الله عنهما].

ترجمه: «کله چه یو مسلمان خپل بل مسلمان ورور ته ووایي: اي کافره ! نو یو له دغه دواړو څخه ددی کفر په کلمه اخته شو، که مُخاطَب کافر وو خو همدې کافر دې، او که نه، نو همدا کلمه بیرته ویونکي ته راګرځي».

او له ابو ذر رضي الله عنه څخه په یو بل حدیث شریف کښی نقل دي چه هغه

فرمايلي دي:

«مَنْ دَعَا رَجُلاً بِالْكُفْرِ أَوْ قَالَ عَدُوَّ اللَّهِ. وَلَيْسَ كَذَلِكَ إِلاَّ حَارَ عَلَيْهِ».
[متفق علیه].

ترجمه: «چا چه کوم مسلمان د کفر په نوم راوبللو(یعنی کافر یي ورته وویلو)، او یا یي ورته وویل: اي د الله دښمنه !، او هغه دغه شان(یعنی کافر) نه وو، نو دغه د کفر کلمه همدی ویونکي ته راګرزي».

دا ویرونه او منع د هغه چا په هکله ده چه داسی کلمی د ښکنځلو په ځاي کوي، او یا د کفر حکم کولو کښی جلتي او تادي کوي، سره له دی چه په ده کښی په یو چا د کافر دحکم کولو دا اهلیت نه وي، یعنی دی درجی ته نه وي رسیدلې چه ده ته دا حق حاصل شي چه په یو چا د کفر حکم کولو لایق وي.

خو که یو مجتهد عالم د ضرورت په وخت کښی په یو چا د کفر حکم وکړي، او خطا شي، خو ده په دی حکم کولو کښی کومه کوتاهي او تقصیر نه وي کړې، او نه یي هم دا حکم د خپل کوم نفسي خواهش لپاره کړې وي، نو دلته دغه عالم په دغه تحذیر او ویرونه کښی نه شاملیږي، بلکه دې مجتهد دې، ده ته د خپل اجتهاد یو اجر شته، او خطا به ورته الله تعالی وبخښي إن شاء الله تعالی.

د مرتد حکم:

د علماو په اجماع باندي د مرتد حکم دا دې چه د مرتد وژل واجب او

فرض دي؛ ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: «مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ». [رواهُ البُخاريُّ من حديثِ ابنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما].

ترجمه: «هغه مسلمان چه د اسلام دين بدل کړي اوکافر شي نو يي ووژنی».

او هغه څوک چه مرتد مړ شي، نو هغه ته به نه غسل ورکول کيږي، او نه کفن، او نه به پری د جنازی لمونځ کولې شي، او نه به د مسلمانانو په هديره کښی خښولې شي، او نه ورڅخه مسلمان وارث مال په ميراث وړلې شي، او نه به ورته د مرګه وروسته دُعا کولې شي.

او له وژلو مخکښی له ده څخه د توبی غوښتنه او بيرته په اسلام کښی شامليدنه د وخت د مسلمانانو مشر او حاکم اجتهاد ته حواله ده، که ده ورڅخه په رښتيا اسلام ته د اووښتنی اميد کولو، او يا ورسره داسی شبهه وه چه د هغی له کبله مرتد شوې وو، نو بيا مسلمان حاکم ته روا دي چه دغسی مرتد ته دری ورځی مهلت ورکړي، او هغه ته بيرته اسلام ته د ورګرزيدو بلنه ورکړي، او د شبهی د لری کولو کوښښ يي وکړي، نو که اسلام يي راوړ، او مسلمان شو خو ډيره ښه ده، او کنه نو بيا به د ارتداد په حکم ووژل شي.

او که د مسلمانانو د حاکم نظر دا وو چه ددي مرتد په وژنه کښی د مسلمانانو مصلحت او خيرخواهي ده، لکه هغه مرتد چه د مرتد کيدو وروسته مسلمانانو ته ډير سخت ضررناک وي، او دوئ ته ضررونه رسوي،

او یا پر مسلمانانو د کافرانو لخوا جاسوس او مُخْبِر وي، او یا دا ویره تری کیده چه که ژوندۍ مرتد پاتی شي نو مسلمانانو ته تری د ضرر او فتنی ویره ده، نو بیا دي ووژني، تر څو چه یي له وژنی څخه مخکښی توبه ویستلی نه وي.

اللَّهُمَّ أَحْيِنَا مُسْلِمِيْنَ وتَوَفَّنَا مُسْلِمِيْنَ، وَأَلْحِقْنَا بالصَّالِحِيْنَ، وأَجِرْنَا مِنْ خِزْيِ الدُنْيَا وَعَذَابِ الآخِرَةِ، رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيْمٌ.

«اي الله په ژوند کښی مو مسلمانان ولری، او که مرګ راته راولی نو په داسی حال کښی چه مونږ مسلمانان یو، او د نیکانو مسلمانانو سره مو یو ځای کړی، او د ددنیا او آخرت له شرم او عذاب څخه مو وساتی، اي پروردګاره ! بیشکه ته ډیر رحم کونکې او مهربان یي».

وَصَلَى اللهُ وَسَلَّمَ وَبَارَكَ وَأَنْعَمَ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِيْنَ، وَعَلَى مَنْ اهْتَدَى بِهَدْيِهِ وَاقْتَفَى أَثَرَهُ إِلَى يَوْمِ الدِّيْنِ.